

Εθνική Στρατηγική Προστασίας και Σχέδιο Δράσης για την Προστασία των Κητωδών στην Ελλάδα, 2010-2015

Οκτώβριος, 2009

Πρωτοβουλία για την Προστασία των Κητωδών στην Ελλάδα

Το παρόν έγγραφο, καθώς και η Τεχνική Αναφορά «Τα Κητώδη της Ελλάδας: Γνώση της Παρούσας Κατάστασης» (Frantzis 2009) αποτελεί αποτέλεσμα της συνεργασίας τεσσάρων μη κρατικών οργανώσεων: της MOM, του Ινστιτούτου Κητολογικών Ερευνών Πέλαγος, του Ερευνητικού Ινστιτούτου Tethys και του WWF Ελλάς - με στόχο την προώθηση της προστασίας των κητωδών στην Ελλάδα μέσα από κοινές και συντονισμένες δράσεις. Οι οργανώσεις αυτές συμφώνησαν ότι ο στόχος της προστασίας των κητωδών μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικότερα μέσω συλλογικού έργου, παρά μέσω μεμονωμένων προσπαθειών.

	MOM - Ελληνική Εταιρεία για τη Μελέτη και Προστασία της Μεσογειακής Φώκιας Σολωμού 18, 10682 Αθήνα, Ελλάδα www.mom.gr
	Ινστιτούτο Κητολογικών Ερευνών Πέλαγος Τερψιχόρης 21, 16671 Βουλιαγμένη, Ελλάδα www.pelagosinstitute.gr
	Tethys Research Institute Viale GB Gadio 2, 20121 Milan, Italy www.tethys.org
	WWF Ελλάς Φιλελλήνων 26, 10558 Αθήνα, Ελλάδα www.wwf.gr

Credits

Κείμενο © Giuseppe Notarbartolo di Sciara και Giovanni Bearzi
Σχέδια και εικόνες κητωδών © Massimo Demma
Φωτογραφία Εξωφύλλου © Brian J. Skerry / National Geographic Stock / WWF

Δεν επιτρέπεται η αναπαραγωγή των κειμένων και εικόνων του παρόντος χωρίς την πρότερη έγγραφη συναίνεση των κατόχων πνευματικής ιδιοκτησίας, για οποιαδήποτε χρήση και αν προορίζεται.

Το παρόν έγγραφο εκφράζει αποκλειστικά και μόνο την άποψη και τη γνώμη των δύο συγγραφέων του.

Η πλήρης αναφορά στην παρούσα έκθεση είναι: Notarbartolo di Sciara G. και Bearzi G. 2010. Εθνική Στρατηγική Προστασίας και Σχέδιο Δράσης για την Προστασία των Κητωδών στην Ελλάδα, 2010-2015. Πρωτοβουλία για τη Διατήρηση Κητωδών στην Ελλάδα, Αθήνα. 56 σελ.

Οι συγγραφείς

Ο Giuseppe Notarbartolo di Sciara (γενν. στη Βενετία της Ιταλίας το 1948) είναι κάτοχος διδακτορικού στη θαλάσσια βιολογία από το Scripps Institution of Oceanography. Η διατριβή του αφορά τη συστηματική και την οικολογία των σαλαχιών μάντα στον Κόλπο της Καλιφόρνια, όπου ανακάλυψε και περιέγραψε ένα νέο είδος. Το 1986 πρωτοστάτησε στη δημιουργία του ιταλικού εθνικού δικτύου εκβρασμών κητωδών (Centro Studi Cetacei), του οποίου υπήρξε συντονιστής ως το 1990. Το 1986 ίδρυσε το Ερευνητικό Ινστιτούτο Tethys, το οποίο και διηύθυνε για 10 χρόνια. Το 1991 πρότεινε τη δημιουργία του Pelagos Sanctuary for Mediterranean Marine Mammals, το οποίο συν-ιδρύθηκε το 1999 από την Ιταλία, τη Γαλλία και το Μονακό. Σήμερα είναι επίτιμος πρόεδρος του Tethys. Το 1996 ο Giuseppe διορίστηκε πρόεδρος του Central Institute for Applied Marine Research (ICRAM) της Ρώμης, όπου υπηρέτησε για επτά χρόνια. Από το 1999 ως το 2003 είχε τη θέση του Commissioner ή Alternate Commissioner της Ιταλίας στη Διεθνή Φαλαινοθηρική Επιτροπή (International Whaling Commission). Προήδρευσε της Ευρωπαϊκής Κητολογικής Εταιρίας (European Cetacean Society) από το 1993 ως το 1997. Σήμερα οι ασχολίες του περιλαμβάνουν: περιφερειακός συντονιστής για τη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα στο WCPA Marine (από το 2000), αναπληρωτής πρόεδρος του SSC Cetacean Specialist Group (από το 1991), μέλος του SSC Shark Specialist Group (από το 1993), πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής της CMS Agreement on the Conservation of Cetaceans of the Black Sea, Mediterranean Sea and Contiguous Atlantic Area (ACCOBAMS, από το 2002). Από το 2006 διδάσκει στο Πανεπιστήμιο του Μιλάνο ένα μάθημα για τη διατήρηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας. Ο Giuseppe περνάει περίπου το μισό χρόνο του στο σπίτι του στην Πάτμο.

Ο Giovanni Bearzi (γενν. στη Βενετία της Ιταλίας, το 1963) είναι κάτοχος διδακτορικού στη ζωολογία από το Πανεπιστήμιο της Βασιλείας, στην Ελβετία. Η διατριβή του αφορά τα παράκτια δελφίνια της Μεσογείου. Από το 1986 έχει υλοποιήσει και συντονίζει ερευνητικά προγράμματα για τα δελφίνια, ειδικά στην Αδριατική και το Ιόνιο Πέλαγος. Έχει ιδρύσει ένα πρόγραμμα έρευνας και προστασίας δελφινιών στην Κροατία, το οποίο και διηύθυνε για μία δεκαετία. Το πρόγραμμα αυτό βραβεύθηκε με το 'Henry Ford European Conservation Award' ως το συνολικά καλύτερο ευρωπαϊκό πρόγραμμα. Ο Giovanni προσπαθεί πάντα να συνδυάζει την επιστημονική δουλειά με την ενημέρωση και την εκπαίδευση του κοινού προκειμένου να υποστηρίξει την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και έχει επιβλέψει φοιτητές και νεαρούς ερευνητές. Αγωνίζεται να συνταιριάξει τα ενδιαφέροντά του, που περιλαμβάνουν το σχέδιο, τα ηλεκτρονικά μέσα, την επιστήμη και την ηθική, ώστε να προκύψουν νέοι τρόποι επικοινωνίας και ευαισθητοποίησης σχετικά με τη συνεχιζόμενη απώλεια της θαλάσσιας βιοποικιλότητας. Από το 1990 είναι μέλος του συμβουλίου στο Ερευνητικό Ινστιτούτο Tethys, ενώ το 2000 έγινε Πρόεδρος του Tethys, μία θέση την οποία κατέχει ακόμη. Από το 2002 ως το 2006 δίδαξε στο Τμήμα Επιστημών του Πανεπιστημίου της Βενετίας ένα μάθημα για την Προστασία των Κητωδών. Είναι ιδρυτής και συντονιστής της Cetacean Alliance. Το 2001 του απονεμήθηκε το Pew Marine Conservation Fellowship. Ο Giovanni περνάει περίπου το μισό του χρόνο σε ερευνητικούς σταθμούς δελφινιών στις ακτές του Ιονίου Πελάγους, στην Ελλάδα.

Περιεχόμενα

Credits	2
Οι συγγραφείς	3
Προοίμιο	5
1. Εισαγωγή	6
2. Στρατηγική για την προστασία των κητωδών στην Ελλάδα (2010-2015)	8
2.1. Σκοπός	8
2.2. Στόχοι	8
3. Φιλοσοφία και πλαίσιο προστασίας των κητωδών στην Ελλάδα	11
3.1. Φιλοσοφία σχετικά με την προστασία των κητωδών στην Ελλάδα	11
3.2. Το νομικό πλαίσιο για την προστασία κητωδών στην Ελλάδα	12
4. Απειλές	18
4.1. Κύριες ανθρωπογενείς απειλές	18
4.2. Επιδράσεις που γνωρίζουμε ή υποθέτουμε ότι προκύπτουν από διάφορες ανθρωπογενείς απειλές	19
4.3. Επιδράσεις των διαφόρων ανθρωπογενών απειλών ανά οικότοπο	20
4.4. Απόλυτη επίδραση των ανθρωπογενών απειλών στα κητώδη	21
5. Περιοχές ειδικής σημασίας για την προστασία	22
5.1. Πρόλογος	22
5.2. Περιοχές ειδικής σημασίας για τη διατήρηση των κητωδών όπως έχουν οριστεί από την ACCOBAMS	23
5.3. Περιοχές ειδικής σημασίας για τη διατήρηση των κητωδών βάσει όσων γνωρίζουμε σήμερα	24
6. Κατάρτιση και ενδυνάμωση	27
7. Με στόχο την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ανάγκη προστασίας των κητωδών και της θαλάσσιας βιοποικιλότητας	28
8. Σχέδιο Δράσης	30
8.1. Απαραίτητες δράσεις για τον Στόχο 1	30
8.2. Απαραίτητες δράσεις για τον Στόχο 2	32
8.3. Απαραίτητες δράσεις για τον Στόχο 3	33
8.4. Απαραίτητες δράσεις για τον Στόχο 4	34
8.5. Εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης	37
9. Αναθεώρηση της Στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης	52
10. Βιβλιογραφία	53
Προσάρτημα: Διαχειριστικές ανάγκες για τις περιοχές ειδικής σημασίας διατήρησης για τα κητώδη όπου τα απαραίτητα μέτρα προστασίας έχουν προσδιορισθεί και πρέπει να αναληφθεί άμεση διαχειριστική δράση	55

Προοίμιο

Οι ελληνικές θάλασσες φιλοξενούν μεγάλο αριθμό ειδών κητωδών και αποτελούν σημαντικούς θαλασσινούς βιοτόπους της Μεσογείου. Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν καταβληθεί κάποιες, περιορισμένης έκτασης προσπάθειες για τη μελέτη των κητωδών από διάφορες ελληνικές και διεθνείς ομάδες έρευνας και προστασίας. Τόσο οι τρέχουσες όσο και οι παλαιότερες ερευνητικές δραστηριότητες εστίαζαν σε συγκεκριμένες περιοχές, με αποτέλεσμα οι γνώσεις μας σήμερα για τα κητώδη ανά την Ελλάδα να θυμίζουν ανολοκλήρωτο ψηφιδωτό. Εντούτοις, οι μελέτες αυτές μαρτυρούν τη συνεχή μείωση της αφθονίας των κητωδών στις ελληνικές θάλασσες και την αυξανόμενη ανθρωπογενή θνησιμότητά τους, και καταδεικνύουν την επιτακτική ανάγκη για δράσεις με στόχο την προστασία τους. Η έλλειψη ουσιαστικής χρηματοδότησης σε εθνική κλίμακα, η αδυναμία των εθνικών και διεθνών αρχών να εξασφαλίσουν την προστασία των κητωδών και η απουσία κοινών πρωτοβουλιών από τις διάφορες οργανώσεις έρευνας και προστασίας κητωδών έχουν υψώσει σημαντικά εμπόδια στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της συνεχούς υποβάθμισης των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και της μείωσης των πληθυσμών των κητωδών στην Ελλάδα.

Το παρόν κείμενο, σε συνδυασμό με την Τεχνική Αναφορά «Κητώδη στην Ελλάδα: Γνώση της Παρούσας Κατάστασης» (Frantzis 2009) που δημοσιεύτηκε πρόσφατα, αποτελούν τα πρώτα σημαντικά βήματα προς μία κοινή προσπάθεια για την προστασία των κητωδών στις ελληνικές θάλασσες. Η νέα πρωτοβουλία είναι μία κοινή προσπάθεια από ερευνητικές ομάδες, ινστιτούτα, περιβαλλοντικές οργανώσεις και ανεξάρτητους ειδικούς που εδώ και δεκαετίες ασχολούνται με την έρευνα και την ενεργή διαχείριση και προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των θαλάσσιων θηλαστικών. Η ΜΟm/Εταιρεία για τη Μελέτη και Προστασία της Μεσογειακής Φώκιας, το Ινστιτούτο Κητολογικών Ερευνών Πέλαγος, το WWF Ελλάς, το Ερευνητικό Ινστιτούτο Tethys και ο Δρ. Giuseppe Notarbartolo di Sciara αποτελούν τον πυρήνα της νέας πρωτοβουλίας, που συστάθηκε με στόχο να αντιμετωπίσει το θέμα των κητωδών.

Το κείμενο «Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Προστασία των Κητωδών στην Ελλάδα» παρουσιάζει τη φιλοσοφία, τους στόχους και τις απαραίτητες δράσεις προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι για την περίοδο 2010-2015 και θα χρησιμοποιηθεί ως το βασικό εργαλείο πολιτικού σχεδιασμού που θα καθοδηγήσει τις κοινές μας προσπάθειες για να προωθήσουμε και τελικώς να επιτύχουμε τον κοινό σκοπό: να διασφαλίσουμε την ανακάμψη και τη μακροχρόνια βιωσιμότητα των φαλαινών, των φυσητήρων, των δελφινιών και των φωκαινών στα ελληνικά νερά.

Εκ μέρους των συμμετεχόντων στην πρωτοβουλία,

Δρ. Σπύρος Κοτομάτας
Διευθυντής της ΜΟm

1. Εισαγωγή

Από τα έντεκα είδη κητωδών που έχουν καταγραφεί στην Ελλάδα, τα έξι (ζωνοδέλφιο *Stenella coeruleoalba*, ρινοδέλφιο *Tursiops truncatus*, κοινό δελφίνι *Delphinus delphis*, ζιφιός *Ziphius cavirostris*, φυσητήρας *Physeter macrocephalus* και σταχτοδέλφιο *Grampus griseus*) διαβιούν όλο το χρόνο στα ελληνικά θαλάσσια ύδατα. Δύο είδη (φώκαινα *Phocoena phocoena* και περοφάλαινα *Balaenoptera physalus*) έχουν καταγραφεί σε συγκεκριμένα κομμάτια των ελληνικών θαλασσών και άλλα τρία (μεγάπτερη φάλαινα *Megaptera novaeangliae*, ψευδόρκα *Pseudorca crassidens* και ρυγχοφάλαινα *Balaenoptera acutorostrata* Frantzis 2009) έχουν σπάνια καταγραφεί.

Είναι φανερό, ότι τα ελληνικά ύδατα παρέχουν ακόμη καταφύγιο σε έναν αξιοσημείωτο αριθμό κητωδών σε σχέση με την υπόλοιπη Μεσόγειο. Κι όμως, αυτός ο πλούτος υποβαθμίζεται προοδευτικά λόγω της υποβάθμισης του θαλάσσιου περιβάλλοντος η οποία εξαπλώνεται με γρήγορο ρυθμό. Η Στρατηγική που παρουσιάζεται σε αυτό το κείμενο προσδιορίζει μέτρα που στοχεύουν να σταματήσουν και να αντιστρέψουν αυτή την υποβάθμιση.

Πολλά από τα μέτρα αυτά θα έπρεπε να βασίζονται στην ολοένα και μεγαλύτερη κατανόηση εκ μέρους της κοινωνίας των πολιτών του εύρους των αγαθών και των υπηρεσιών που προσφέρει ένα υγιές και καλά προστατευμένο οικοσύστημα. Μία τέτοια διαδικασία θα είναι επιτυχής μόνο εφόσον η διατήρηση της θάλασσας ενταχθεί στο σύστημα αξιών του ελληνικού λαού. Μία αποτελεσματική στρατηγική προστασίας πρέπει επομένως να αποτελέσει εθνικό ζήτημα, μέσω του οποίου οι άνθρωποι θα συνειδητοποιήσουν το πώς συνδέεται η συμπεριφορά του καθενός με την κατάσταση του περιβάλλοντος. Η προστασία της φύσης, επομένως και η προστασία της θάλασσας, θα πρέπει να βασιστεί σε αυτή την συνειδητοποίηση και να περιλαμβάνει αλλαγές στη συμπεριφορά όλων, σε όποιον τομέα της κοινωνίας και αν ανήκουν.

Επιπλέον, το ευρύ κοινό πρέπει να αντιληφθεί ότι η προστασία της θάλασσας (επομένως και η διατήρηση των κητωδών) δεν σχετίζεται με σκόρπιες και αποσπασματικές παραχωρήσεις σε μια μικρή ομάδα φανατικών οικολόγων αλλά είναι και αναγκαία και θεμιτή και ότι τα διαχειριστικά μέτρα είναι το μέσο που θα ωφελήσει τις μελλοντικές γενιές, καθώς και τη δική μας. Το οικολογικό κίνημα πρέπει να καταφέρει να επικοινωνήσει και να πείσει, να γοητεύσει και να αφυπνίσει για τη μοίρα ενός υπέροχου κόσμου που χάνεται.

Επομένως, το ουσιαστικό πρόβλημα ξεπερνά κατά πολύ τον περιορισμένο σκοπό του να βεβαιωθούμε ότι οι φάλαινες, τα δελφίνια και οι φώκαινες θα επιβιώσουν στα ελληνικά ύδατα. Τα κητώδη είναι απλώς η κορυφή ενός παγόβουνου που λιώνει. Το να εξαφανιστούν τα κητώδη από τις ελληνικές θάλασσες - μία τραγωδία εν εξελίξει - είναι ένα από τα πολλά σημάδια μιας σοβαρής διαβρωτικής και προοδευτικής ασθένειας που επιδρά στα οικοσυστήματα και τους θησαυρούς της χώρας. Δεν είναι μόνο τα κητώδη, αλλά η γενικότερη υγεία του θαλάσσιου περιβάλλοντος που πρέπει να αντιμετωπιστεί με τρόπο ολιστικό, σύμφωνο με την πληθώρα διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών νομικών εργαλείων τα οποία η Ελλάδα έχει δεσμευτεί ότι θα εφαρμόσει.

Δυστυχώς, υπάρχει έντονη ανησυχία για την κατάσταση διατήρησης και την επιβίωση πολλών πληθυσμών κητωδών που ζουν στα ελληνικά ύδατα, και παρά την πληθώρα νομικών διατάξεων, δεν εφαρμόζεται κάποια στρατηγική που να εξουδετερώνει τις απειλές για την επιβίωση των κητωδών στην Ελλάδα, ούτε γίνονται επί του παρόντος ειδικές προσπάθειες για την προστασία τους. Αυτή η διαπίστωση αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη μιας Πρωτοβουλίας για την προώθηση της διατήρησης των κητωδών στην Ελλάδα, μέσω της συνεργασίας τεσσάρων ΜΚΟ - ΜΟμ, Ινστιτούτο Κητολογικών Ερευνών Πέλαγος, Tethys Research Institute και WWF Ελλάς - που είχαν πεισθεί ότι ο στόχος της διατήρησης των κητωδών στην Ελλάδα μπορεί να επιτευχθεί πιο αποτελεσματικά αν συνεργαστούν και αναλάβουν δράσεις από κοινού, παρά η καθεμιά μόνη της. Ο σχεδιασμός μιας Στρατηγικής Προστασίας, σε συνδυασμό με την αναθεώρηση του κειμένου *Τα Κητώδη στην Ελλάδα: Γνώση της Παρούσας Κατάστασης* (Frantzis 2009), προσφέρεται εδώ σαν ένα βασικό εργαλείο στο οποίο μπορούν να βασιστούν οι μελλοντικές δράσεις με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης των κητωδών γι' αυτό και αποτέλεσε μία από τις πρώτες δράσεις που επέλεξε η Πρωτοβουλία να υλοποιήσει.

Ενώ πολλά από τα μέτρα που προτείνονται σε αυτήν τη Στρατηγική αφορούν ειδικά την διατήρηση των κητωδών, δεν θα έχουν πολύ νόημα αν δεν σταματήσει η υποβάθμιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος μέσω της κατάλληλης διαχείρισης της αλιευτικής πίεσης, της παράκτιας ανάπτυξης, της εξάπλωσης της εμπορικής ναυσιπλοΐας και ναυσιπλοΐας αναψυχής, της χημικής ρύπανσης, της ηχορύπανσης και της κλιματικής αλλαγής. Για όλα αυτά τα ζητήματα υπάρχουν ήδη σχετικοί κανονισμοί οι οποίοι πρέπει να ληφθούν υπόψη στην αντιμετώπιση των ειδικών προβλημάτων που αφορούν τα κητώδη.

Η προσπάθεια αυτή μπορεί να λειτουργήσει και αντίστροφα. Η διατήρηση των κητωδών μπορεί να αποτελέσει μία εξαιρετική ευκαιρία για να ευαισθητοποιηθούν οι Έλληνες σχετικά με την επικείμενη θαλάσσια οικολογική καταστροφή και να προκαλέσει δράσεις που θα αλλάξουν αυτή την κατάσταση.

Η προτεινόμενη Στρατηγική θέτει τέσσερις στόχους προκειμένου να επιτύχει τον τελικό σκοπό, το να εξασφαλίσει, δηλαδή, την ανάκαμψη και μακροχρόνια βιωσιμότητα των κητωδών στα ελληνικά ύδατα: 1) το ευρύ κοινό να αντιληφθεί ξεκάθαρα και να συνειδητοποιήσει την ανάγκη για διατήρηση όλων των θαλάσσιων θηλαστικών ως σημαντικού τμήματος του θαλάσσιου περιβάλλοντος, 2) τα μέτρα διατήρησης των κητωδών να γίνουν νόμοι και να εφαρμόζονται με αποτελεσματικό τρόπο σε ολόκληρη την επικράτεια (συμπεριλαμβανομένης και της ενδυνάμωσης του αναγκαίου θεσμικού πλαισίου), έτσι ώστε να μειωθούν οι απειλές και να μην εξαφανιστούν οι πληθυσμοί κητωδών και τα ενδιαιτήματά τους σε εθνικό επίπεδο, 3) να εντοπιστούν και να προστατευτούν οι περιοχές που περιλαμβάνουν ζωτικά ενδιαιτήματα για τα κητώδη στην Ελλάδα και 4) να διασφαλιστεί η γνώση για την οικολογία και τη βιολογία των κητωδών η οποία είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση αυτών των ειδών. Οι δράσεις που σχεδιάστηκαν για την επίτευξη καθενός από αυτούς τους στόχους περιγράφονται στο Σχέδιο Δράσης και συνδέονται με δείκτες επιτυχίας.

Ενώ η υιοθέτηση και εφαρμογή των μέτρων που προτείνονται σε αυτήν την Στρατηγική θα αναχαιτίζει την περαιτέρω μείωση των κητωδών στις ελληνικές θάλασσες και θα επέτρεπε την ανάκαμψη των σημαντικών πληθυσμιακών ομάδων, η αλλαγή στη νοοτροπία, την στάση και τον σχεδιασμό πολιτικής που είναι απαραίτητη για την πλήρη εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης αποτελεί μεγάλη πρόκληση. Μπορεί να χρειαστεί να φτάσει η σειρά της επόμενης γενιάς μέχρι να δούμε τους ανθρώπους να μειώνουν τη σημερινή δίψα για όλο και περισσότερα υλικά αγαθά, και την πεποίθηση ότι δεν υπάρχουν όρια στο δικαίωμα της αλόγιστης χρήσης και κατάχρησης του περιβάλλοντος. Αυτό θα αποτελέσει μία μακρά διαδικασία η οποία σίγουρα δεν προλαβαίνει να επιτευχθεί στο βραχύ χρονικό ορίζοντα αυτής της Στρατηγικής (πενταετία). Εδώ παρουσιάζονται οι δράσεις που θα οδηγήσουν σε αυτό το αποτέλεσμα με σκοπό να ξεκινήσει και να διευκολυνθεί μία τέτοιου είδους αλλαγή στάσης στην κοινωνία.

Χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια για να προκληθεί η μερική τουλάχιστον αναγκαία αλλαγή από τη σημερινή έκλυτη συμπεριφορά, συμπεριλαμβανομένης και της συμπεριφοράς των ηγετών και των διαχειριστών και για να ενσταλαχτεί μία ευρέως διαδεδομένη αίσθηση φροντίδας για τους αξιοσημείωτους εθνικούς θησαυρούς με τους οποίους έχει προικιστεί η Ελλάδα. Όσοι ονειρεύονται να συμβεί κάτι τέτοιο μπορεί να χρειαστεί να υπομείνουν ολόκληρες δεκαετίες απογοήτευσης και να γίνουν μάρτυρες ακόμη μεγαλύτερης περιβαλλοντικής καταστροφής και απώλειας βιοποικιλότητας. Εντούτοις, τα πράγματα αλλάζουν και οφείλουμε να αγωνιστούμε για να στρέψουμε αυτή την αλλαγή προς μια κατεύθυνση που θα φέρει μεγαλύτερη αρμονία μεταξύ των ανθρώπων και της θάλασσας: έναν *οίκο* που οι άνθρωποι θα μοιράζονται με τα δελφίνια και τις φάλαινες.

2. Στρατηγική για την προστασία των κητωδών στην Ελλάδα (2010-2015)

2.1. Σκοπός

«Να εξασφαλίσουμε την ανάκαμψη και τη μακροχρόνια βιωσιμότητα των κητωδών (φουσητήρες, φάλαινες, δελφίνια και φώκαινες) στα ελληνικά ύδατα»

2.2. Στόχοι

Προκειμένου να επιτύχουμε τον στρατηγικό σκοπό, ορίστηκαν τέσσερις στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν έως το 2015. Αυτοί περιγράφονται συνοπτικά παρακάτω. Οι στόχοι δεν είναι ιεραρχημένοι. Είναι όλοι εξίσου σημαντικοί και πρέπει να επιδιωχθούν παράλληλα. Κάθε στόχος είναι έτσι δομημένος ώστε να συμπληρώνει τους υπόλοιπους.

1) Οι πολίτες να κατανοήσουν σε βάθος και να υιοθετήσουν την ανάγκη διατήρησης όλων των ειδών των θαλάσσιων θηλαστικών ως σημαντικό τμήμα του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Η ενημέρωση και η εκπαίδευση του κοινού αποτελούν απαραίτητα κομμάτια αυτής της Στρατηγικής καθώς ετοιμάζουν το έδαφος για πολιτικές αποφάσεις και διαχείριση με στόχο την προστασία. Όσο οι άνθρωποι δεν αντιλαμβάνονται ότι στη θάλασσα γύρω τους ζουν κητώδη, ότι η ύπαρξη αυτών των ζώων απειλείται και ότι υπάρχουν σοβαροί λόγοι για να τα προστατεύσουμε, τότε είναι απίθανο να υποστηρίξουν τις προσπάθειες ανάκαμψής τους. Το κοινό πρέπει να ενδιαφερθεί και το ενδιαφέρον προκύπτει σε μεγάλο βαθμό από την κατανόηση των σχέσεων και των διαδικασιών. Η εξήγηση αυτών των σχέσεων και των διαδικασιών (π.χ. εμπλέκοντας άμεσα το κοινό ή με προσεκτικά σχεδιασμένες καμπάνιες ευαισθητοποίησης) είναι ένα απαραίτητο κομμάτι της προστασίας.

Ακόμη και η λεπτομερής επιστημονική πληροφορία και τα μέτρα διαχείρισης που βασίζονται σε επιστημονικά δεδομένα δεν θα καταφέρουν να επιτύχουν τους τελικούς τους στόχους για την προστασία εάν δεν ενημερωθεί επαρκώς το κοινό για την ανάγκη διατήρησης της βιοποικιλότητας και των φυσικών πόρων. Η ρύθμιση από τις τοπικές αρχές της συμπεριφοράς ανθρώπων που δεν κατανοούν την σημασία της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος δεν θα είναι ούτε εφικτή ούτε αποτελεσματική εάν λείπει η θέληση και η συναίνεση του κοινού. Το μέλλον των κητωδών στην Ελλάδα θα διασφαλιστεί μόνο εφόσον ένα σημαντικό ποσοστό της κοινωνίας αποδώσει σε αυτά τα θηλαστικά τη θέση που τους αξίζει και μόνο όταν το να αποτρέψουμε την εξαφάνιση των κητωδών από τις θάλασσές μας αντιμετωπιστεί ως η επιτομή για την αναστροφή της καταστροφικής πορείας εξαφάνισης του φυσικού κόσμου που μαστίζει τη Μεσόγειο, συμπεριλαμβανομένων και των ελληνικών θαλασσών. Η πολιτική δράση πρέπει να στηριχθεί από την ξεκάθαρη αντίληψη της βούλησης του κοινού, η οποία θα τεθεί σε μεγάλο βαθμό από τις ΜΚΟ ενώ θα μεταδοθεί και θα ενδυναμωθεί από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Έτσι, για να φτάσουμε στον σκοπό της στρατηγικής, είναι απαραίτητο να εξασφαλίσουμε ότι η κοινωνία σε εθνικό επίπεδο γνωρίζει ότι στα ελληνικά ύδατα ζει μία χαρισματική, αν και ιδιαιτέρως ευάλωτη πανίδα, η οποία προστατεύεται από το νόμο αλλά ταυτόχρονα απειλείται άμεσα να εξαφανιστεί αν δεν ληφθούν μέτρα για τη διαχείριση και τη διατήρησή της. Ο Στόχος 1 σχετίζεται άμεσα με τον Στόχο 2, αλλά εστιάζει σε διαφορετικό τμήμα της κοινωνίας. Η Στρατηγική τονίζει την ανάγκη για εκστρατείες που θα ακολουθούν στρατηγικές ευαισθητοποίησης του κοινού οι οποίες θα έχουν σχεδιαστεί με ακρίβεια και θα βασίζονται σε επιστημονικά δεδομένα ενώ ορίζει μία σειρά δράσεων για την ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των εμπλεκόμενων φορέων, των διαχειριστών, των εκπαιδευτικών, των μαθητών και του ευρύτερου κοινού.

2) Τα μέτρα διατήρησης κητωδών να γίνουν νόμοι που να εφαρμόζονται αποτελεσματικά σε ολόκληρη την επικράτεια (συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης του αναγκαίου θεσμικού πλαισίου), έτσι ώστε να μειωθούν οι απειλές και να μην εξαφανιστούν οι πληθυσμοί κητωδών και τα ενδιαιτήματά τους στην Ελλάδα.

Καθώς όλες οι απειλές ενάντια στα θαλάσσια θηλαστικά προκύπτουν από ανθρώπινες δράσεις, η προστασία τελικώς εξαρτάται από πολιτικές αποφάσεις που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ανθρώπων. Το μέλλον των κητωδών που ζουν στα ελληνικά ύδατα εξαρτάται από την πολιτική βούληση για υπεύθυνη και προληπτική δραστηριοποίηση προκειμένου να μετριασθούν οι γνωστές ανθρωπογενείς απειλές. Κάποια μέτρα που θα βοηθήσουν τα ζώα και τα ενδιαιτήματά τους έχουν ήδη περιληφθεί στο σχετικό νομικό πλαίσιο σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο (σύντομη καταγραφή στο κεφάλαιο 3.2), κάτι το οποίο

σημαίνει, καταρχήν, ότι η κοινωνία έχει ήδη αποδεχτεί την ανάγκη να αλλάξει η συμπεριφορά των ανθρώπων προκειμένου να διαφυλάξει τα θαλάσσια θηλαστικά στην Ελλάδα. Εάν όλα αυτά τα μέτρα εφαρμόζονταν και επιβάλλονταν εξ ολοκλήρου, τότε θα είχαμε διασφαλίσει μία ευνοϊκότερη κατάσταση για τα κητώδη.

Εντούτοις, η εφαρμογή και η επιβολή της νομοθεσίας πάσχει και αυτή η αδυναμία αποτελεί πρόβλημα (Bearzi 2007). Μία σημαντική αλλαγή είναι αναγκαία προκειμένου να περάσουμε από την ασαφή πολιτική αποδοχή μίας αρχής προς το χτίσιμο της ικανότητας και της απόφασης να κάνουμε αυτήν την αρχή πράξη, σε εθνικό επίπεδο. Αυτός ο στόχος αποβλέπει στο α) να βεβαιωθούμε ότι οι υπάρχοντες νόμοι είναι επαρκείς για τη διατήρηση των κητωδών στην Ελλάδα, β) να προτείνουμε νέα απαραίτητα μέτρα διαχείρισης και προστασίας που θα βασίζονται στην υπάρχουσα γνώση, και γ) να βεβαιωθούμε ότι αυτοί οι νόμοι εφαρμόζονται αποτελεσματικά. Αυτή η προσπάθεια θα περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την ανάπτυξη και επικύρωση συγκεκριμένων, μετρήσιμων και αποτελεσματικών διαχειριστικών μέτρων για την επίτευξη της προστασίας.

Πέρα από τα μέτρα που στοχεύουν ειδικά στη διατήρηση των κητωδών, η τήρηση των υπαρχουσών υποχρεώσεων για τη διαχείριση της αλιείας, τη ρύπανση και τις άλλες μορφές υποβάθμισης των οικοτόπων αποτελεί την σημαντικότερη δράση που πρέπει να αντιμετωπίσουμε. Αυτή η Στρατηγική προτείνει δράσεις που θα διασφαλίσουν ή θα διευκολύνουν το σεβασμό και την εφαρμογή αυτών των υποχρεώσεων.

3) Να καταγραφούν και να προστατευθούν οι περιοχές που περιλαμβάνουν ζωτικά ενδιαιτήματα κητωδών στην Ελλάδα.

Το να εξασφαλίσουμε τη διατήρηση των πληθυσμών κητωδών σε κρίσιμα τμήματα της εξάπλωσής τους με κατάλληλα μέτρα - συμπεριλαμβανομένων και της επίσημης συγκρότησης Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών (ΘΠΠ) όπου αυτό χρειάζεται, και την οργάνωσή τους σε ένα δίκτυο - είναι θεμελιώδους σημασίας και εγγυάται την σαφήνεια ενός εστιασμένου στρατηγικού στόχου.

Αν και υπάρχει η πεποίθηση ότι τα κητώδη έχουν μειωθεί σε πολλές περιοχές, υπάρχουν ακόμη πολλές τοποθεσίες στα χωρικά ύδατα της Ελλάδας και τα γειτονικά διεθνή ύδατα που περιλαμβάνουν ζωτικής σημασίας οικοτόπους και όπου ζουν διάφορα είδη κητωδών. Κάποιες από τις περιοχές αυτές είναι γνωστές και έχουν ήδη αναγνωριστεί ως σημαντικές περιοχές για τα κητώδη από την συνθήκη ACCOBAMS, ενώ άλλες περιοχές δεν έχουν ακόμη ερευνηθεί επαρκώς και χρειάζεται επιπρόσθετη προσπάθεια για μία πιο επακριβή αξιολόγηση της αξίας διατήρησής τους.

Αυτή η Στρατηγική προσδιορίζει κάποιες περιοχές ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την προστασία των κητωδών στις οποίες πρέπει άμεσα να ληφθούν ειδικά διαχειριστικά μέτρα για την αντιμετώπιση γνωστών απειλών κατά των κητωδών. Επιπλέον, απαιτείται να καλυφθούν γρήγορα τα κενά στη γνώση που εμποδίζουν να προσδιοριστούν οι αποτελεσματικές στρατηγικές προστασίας, μέσω στοχευμένων ερευνητικών δράσεων σε άλλες περιοχές.

Η διαχειριστική προσέγγιση που προτείνεται σε αυτήν την Στρατηγική έχει την πρόθεση να λειάνει το έδαφος για την μελλοντική ίδρυση δικτύων ΘΠΠ ή μεγάλων ΘΠΠ με σκοπό την προστασία των κητωδών και της θαλάσσιας βιοποικιλότητας, που θα σχεδιαστούν βάσει των κατάλληλων πληροφοριών για τη οικολογία, την κατανομή, τις μεγάλης κλίμακας μετακινήσεις και τις χωρικές ανάγκες αυτών των ζώων.

4) Να αποκτηθούν οι γνώσεις για την οικολογία και τη βιολογία των κητωδών οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση αυτών των ειδών.

Η επιστήμη παίζει καίριο ρόλο στη διατήρηση των κητωδών και των οικοσυστημάτων τους. Παρέχει πληροφορίες στους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων, οδηγώντας σε αποφάσεις, πολιτικούς σχεδιασμούς, ρυθμίσεις και νόμους που έχουν λάβει υπόψη τους περισσότερες πληροφορίες. Μακροχρόνια, η επιστημονική πληροφορία μπορεί να συμβάλλει ακόμη και στη διαμόρφωση κοινωνικών αξιών. Ως ανθρώπινη προσπάθεια, η επιστημονική έρευνα συμβάλλει πιο αποτελεσματικά όταν εστιάζει σε σημαντικά ερωτήματα και έχει συλληφθεί, σχεδιαστεί και εφαρμοστεί σωστά (Reynolds et al. 2009).

Ο βασικός ρόλος της επιστήμης να ενημερώνει με δεδομένα τη διαχειριστική διαδικασία είναι τόσο προφανής ώστε δεν χρειάζεται να τον επαναλάβουμε. Πράγματι, η ανεπαρκής γνώση μπορεί να εμποδίσει την υιοθέτηση ουσιαστικών μέτρων προστασίας, ενώ η έρευνα παρέχει δεδομένα που είναι απαραίτητα για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή επιτυχημένων δράσεων διαχείρισης. Παρόλα αυτά, υπάρχει επίσης ο κίνδυνος να απαιτείται ολοένα και περισσότερη έρευνα σε μια ατέρμονη διαδικασία. Κι ενώ η ανεπαρκής πληροφόρηση μπορεί να δικαιολογήσει την αδράνεια, σε πολλές περιπτώσεις το να περιμένουμε για περισσότερα και καλύτερα δεδομένα καθυστερεί επ' άπειρον την διαδικασία προστασίας, μειώνοντας έτσι τη δυνατότητα παραγωγής έγκαιρων αποτελεσμάτων. Αυτό αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τη διατήρηση των κητωδών στην Ελλάδα, μια που η απροθυμία να δράσουμε βάσει όσων γνωρίζουμε θα έχει ως αποτέλεσμα καθυστερήσεις που μπορεί να προκαλέσουν την περαιτέρω υποβάθμιση των πληθυσμών τους.

Στην Ελλάδα, όπου η πληροφορία βάσης μερικές φορές δεν υπάρχει και τα προβλήματα προστασίας είναι έντονα, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να θέσουμε ως προτεραιότητα την έρευνα και την έγκαιρη λήψη

στοιχείων, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα ότι η διαδικασία διαχείρισης εφαρμόζεται, χωρίς καθυστερήσεις, βασιζόμενη στην αρχή της προφύλαξης. Η κοινή λογική πρέπει να συνδυαστεί με τις διαθέσιμες επιστημονικές ενδείξεις για να αναπτυχθεί λογική και έγκαιρη δράση, για όσο ακόμη δεν υπάρχουν οριστικά επιστημονικά δεδομένα (Reynolds et al. 2009).

Ως προοίμιο της Εθνικής Στρατηγικής Προστασίας, μία εκτενής έκθεση για τη γνώση της παρούσας κατάστασης των κητωδών στην Ελλάδα συντάχθηκε στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας για την Προστασία των Κητωδών στην Ελλάδα από τη ΜΟμ, το Ινστιτούτο Κητολογικών Ερευνών Πέλαγος, το Ερευνητικό Ινστιτούτο Tethys και το WWF Ελλάς (Frantzis 2009). Στην έκθεση αυτή φαίνεται καθαρά ότι τα τελευταία χρόνια έχει γίνει σημαντική πρόοδος στην αύξηση της επιστημονικής γνώσης για τα κητώδη στις ελληνικές θάλασσες. Όμως, η πληροφορία σε ορισμένες περιπτώσεις είναι ακόμη υπερβολικά ανεπαρκής για την εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων προστασίας. Για παράδειγμα, η γνώση για την παρουσία στο Αιγαίο Πέλαγος, ενός ενδιαίτηματος ζωτικού για τους πληθυσμούς των επαπειλούμενων κητωδών της Μεσογείου (κοινά δελφίνια, φουσητήρες, ζιφιοί, φώκαινες) δεν επαρκεί για να υποστηρίξει αρκετά λεπτομερείς προτάσεις για μέτρα προστασίας εξειδικευμένα ανά περιοχή.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, οι δράσεις για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος θα περιλαμβάνουν: α) την ανάπτυξη μίας μακροχρόνιας και διεπιστημονικής έρευνας για την εκτίμηση του πληθυσμού και των οικοσυστημάτων καθώς και προγράμματα διαχείρισης κατάλληλα δομημένα ώστε να καλύπτουν την πολυπλοκότητα των οικοσυστημάτων, β) τη διασφάλιση ότι αυτά τα προγράμματα αρκούν για να πληροφορήσουν τους υπεύθυνους για τη λήψη διαχειριστικών αποφάσεων σχετικά με τις νυν και μελλοντικές απειλές, γ) την αναγνώριση των μονάδων προστασίας κητωδών (μία ομάδα ενός ή περισσότερων τοπικών πληθυσμών με κοινή γενετική προέλευση που μπορούν να προστατευθούν αποτελεσματικά σαν μονάδα επειδή έχουν κοινή παραγωγικότητα και είναι εξίσου τρωτά απέναντι στις υπάρχουσες απειλές), και δ) την ενδυνάμωση της διεθνούς συνεργασίας για τη μελέτη των ανθρωπογενών απειλών απέναντι στα κητώδη. Επιπλέον, στη Στρατηγική γίνεται αναφορά στην κατάρτιση και ενδυνάμωση σε επίπεδο φορέων αλλά και ατόμων- μία δράση υψηλής προτεραιότητας όσον αφορά τη διατήρηση των θαλάσσιων θηλαστικών.

3. Φιλοσοφία και πλαίσιο προστασίας των κητωδών στην Ελλάδα

3.1. Φιλοσοφία σχετικά με την προστασία των κητωδών στην Ελλάδα

Στους ωκεανούς της γης ζει ένας πολύ μεγάλος αριθμός οργανισμών και μπορεί κανείς να αναρωτηθεί γιατί να επενδύσουμε τόση προσοχή, προσπάθεια και πόρους για να διατηρήσουμε μία συγκεκριμένη ομάδα ζώων - τις φάλαινες, τα δελφίνια και τις φώκαινες. Το δικό μας επιχειρήμα, όμως, είναι ότι υπάρχουν διάφοροι λόγοι για τους οποίους η διατήρηση των κητωδών μπορεί να δράσει πολλαπλασιαστικά ξεπερνώντας σε μεγάλο βαθμό την απόλυτη αξία διατήρησης αυτών των γοητευτικών ειδών.

Γιατί να προστατεύσουμε τα κητώδη;

Τα κητώδη ως σημαντικό συστατικό της θαλάσσιας βιοποικιλότητας

Η βιοποικιλότητα συμβάλλει στην ορθή λειτουργία των οικολογικών συστημάτων και δεν πρέπει να υποεκτιμάμε την σημασία της προστασίας της (Worm et al. 2006). Η βιοποικιλότητα δεν αφορά μόνο την ποικιλία των ζώντων οργανισμών του πλανήτη μας, αλλά και την αλληλεξάρτηση όλων των έμβιων όντων, συμπεριλαμβανομένων και των ανθρώπων. Η ανάγκη για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας αποτελεί παγκοσμίως μία ευρέως αποδεκτή αρχή, ενώ έχει επικυρωθεί από πληθώρα διεθνών συμβάσεων και συνθηκών, με προεξάρχουσα τη Σύμβαση για την Βιοποικιλότητα, που υπογράφηκε από 168 έθνη και τέθηκε σε ισχύ το 1993. Βασιζόμενοι σε μία τόσο ευρέως αποδεκτή αρχή εισηγούμαστε την προσπάθεια για την προστασία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και πιο συγκεκριμένα των κητωδών στην Ελλάδα.

Το γεγονός ότι η σύγχρονη εθνική, ευρωπαϊκή, περιφερειακή και διεθνής νομοθεσία απερίφραστα προνοεί για τη διατήρηση των θαλάσσιων θηλαστικών στην Ελλάδα αποδεικνύει ότι η κοινωνία, θεωρητικά τουλάχιστον, έχει αποδεχτεί αυτήν την ιδέα. Τα κητώδη είναι απαραίτητα συστατικά για την ισορροπία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και αν τα χάσουμε, τα οικοσυστήματα στα οποία ανήκουν θα εξασθενίσουν και θα υποστούν σοβαρή διαταραχή, λόγω του σημαντικού τους ρόλου στην κορυφή του θαλάσσιου τροφικού πλέγματος.

Τα κητώδη ως χαρισματικά είδη μεγα-πανίδα

Ο δεύτερος λόγος υπέρ της προστασίας των κητωδών, που ισχύει ιδιαίτερα στην Ελλάδα, είναι ότι αυτά τα χαρισματικά θαλάσσια θηλαστικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως έναυσμα αλλά και για να διατηρήσουν την προστασία των θαλάσσιων οργανισμών σε περιφερειακό επίπεδο, επειδή λειτουργούν ως **είδη-ομπρέλα**, είδη-σύμβολα και είδη-κλειδιά για τον πολιτισμό (Garibaldi and Turner 2004, Roberge and Angelstam 2004).

Τα κητώδη μπορεί να παίξουν καλά το ρόλο των ειδών-ομπρέλλα διότι διανύουν μεγάλες αποστάσεις, μπορούμε να τα παρακολουθήσουμε με σχετική ευκολία και διότι μοιράζονται το οικοσύστημά τους με άλλα είδη που ίσως να μην είναι τόσο εύκολα στην παρακολούθηση. Επειδή είναι χαρισματικά, όπως και άλλα θαλάσσια σπονδυλόζωα, τα κητώδη λειτουργούν επίσης καλά ως είδη-σύμβολα επειδή εξασκούν έντονη γοητεία στο ευρύ κοινό και έτσι είναι κατάλληλα για να το ευαισθητοποιήσουν και να συνδράμουν στην εύρεση οικονομικών πόρων για την προώθηση δράσεων ευρείας προστασίας.

Τα κητώδη ως σημαντικά συστατικά της ελληνικής ιστορικής κληρονομιάς

Τα δελφίνια και τα άλλα κητώδη εμφανίζονται σε διάφορες φάσεις του ελληνικού πολιτισμού, από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας. Η λέξη «δελφίνι» προέρχεται από την αρχαιοελληνική «δελφίς», που σχετίζεται με τη λέξη «δελφύς» (μήτρα). Αναρίθμητα έργα τέχνης και αρκετοί μύθοι τιμούν τον ισχυρό και στενό δεσμό μεταξύ κητωδών και ανθρώπων, με αποκορύφωμα -μάλλον- την ως εκ θαύματος διάσωση του Αρίωνα από τα δελφίνια, όταν οι πειρατές απήγαγαν τον Έλληνα ποιητή. Για αιώνες, τα δελφίνια βρίσκονταν στην καρδιά της ελληνικής παιδείας και του ελληνικού πολιτισμού ενώ ζωντάνευαν σε εικόνες από ολόκληρη την Ελλάδα.

Μόνο στην εποχή μας τα κητώδη φαίνεται να έχουν σιγά σιγά ξεχαστεί, με μόνη εξαίρεση την απεικόνισή τους σε κοσμήματα και κάρτες για τους τουρίστες. Κι όμως, η γοητεία των δελφινιών και των λοιπών θαλάσσιων θηλαστικών μπορεί εύκολα να ξαναζωντανέψει για τους Έλληνες, επειδή έχουν την τάση από την παιδεία τους να θεωρούν αυτά τα ζώα «ιδιαιτέρα». Είναι σημαντικό μία λογική στρατηγική προστασίας να δώσει έμφαση στο ρόλο των κητωδών ως κομμάτια της πιο αυθεντικής ελληνικής κληρονομιάς και να ενθαρρύνει την αίσθηση περηφάνιας και εκτίμησης για τους πληθυσμούς αυτών των ζώων που ζουν στις θάλασσές μας.

Τα κητώδη ως σημαντικά συστατικά της ελληνικής φυσικής κληρονομιάς

Παρόλο που η παρούσα αφθονία των κητωδών στα ελληνικά ύδατα (και αλλού στη Μεσόγειο) αποτελεί μάλλον κλάσμα αυτού που ίσχυε 100 χρόνια πριν (βλ. Bearzi et al. 2004, Lotze and Worm 2009), μπορεί κανείς να βρει ακόμη μία αξιοσημείωτη ποικιλία κητωδών ειδών στα ελληνικά χωρικά ύδατα, όπου και ζουν και αναπαράγονται σημαντικοί πληθυσμοί των ζώων αυτών (Frantzis 2009). Στις σύγχρονες, μάλλον ζοφερές προβλέψεις για το μέλλον της Μεσογείου, η Ελλάδα αποτελεί μία εξαιρετικά σημαντική περιοχή για τη διατήρηση των κητωδών, σε βαθμό που η μακροχρόνια επιβίωση υγιών πληθυσμών από κητώδη θα έπρεπε να θεωρηθεί τόσο εθνική όσο και διεθνής προτεραιότητα.

Ο σκοπός της διατήρησης κητωδών στην Ελλάδα είναι απολύτως συμβατός με την προστασία των φυσικών πόρων που αποτελούν σημαντική κληρονομιά και συμβάλλουν στη ελκυστικότητα της χώρας (και στον τουρισμό). Ένα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον είναι ένας θησαυρός και πρέπει να διατηρηθεί για το καλό των σημερινών και των μελλοντικών γενεών. Ένα θαλάσσιο περιβάλλον με υγιείς πληθυσμούς κητωδών έχει αισθητική και πολιτιστική αξία ενώ μπορεί να προσελκύει επισκέπτες που επιθυμούν να απολαύσουν μία περιοχή όπου ευημερούν ακόμη φάλαινες και δελφίνια.

Η προστασία των κητωδών ως πρότυπο για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος

Η διατήρηση των κητωδών θα έπρεπε να θεωρηθεί ως πρότυπο για μία ευρύτερη προσπάθεια που θα εξασφαλίσει ένα καλύτερο επίπεδο προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την οποία θα αναλάβει το σύνολο της κοινωνίας. Αυτό είναι ιδιαιτέρως σημαντικό για την Ελλάδα, που εξακολουθεί να φιλοξενεί ένα σημαντικό αντιπροσωπευτικό δείγμα της μεσογειακής θαλάσσιας βιοποικιλότητας θηλαστικών, συμπεριλαμβανομένης και της απειλούμενης με άμεση εξαφάνιση Μεσογειακής φώκιας (Notarbartolo di Sciarra et al. 2009) καθώς και σημαντικής ποικιλίας κητωδών (Frantzis 2009). Αυτή η θέση έχει εκφραστεί καλύτερα στο Reynolds et al. (2009):

Τα θαλάσσια θηλαστικά αντιμετωπίζουν ένα αβέβαιο μέλλον στον γρήγορα μεταβαλλόμενο κόσμο μας. Παρά τη γοητεία που ασκούν αυτά τα είδη στους ανθρώπους και παρά τη νομοθεσία πολλών χωρών για την προστασία τους, οι προσπάθειες διατήρησης των θαλάσσιων θηλαστικών έχουν μέχρι σήμερα ανάμικτα αποτελέσματα: κάποια είδη, μετά από αιώνες εκμετάλλευσης, φαίνεται να έχουν ανακάμψει σε κάποιο βαθμό, ενώ άλλα έχουν εκλείψει ή βρίσκονται στο χείλος της εξαφάνισης. Για να αποφύγουμε ή τουλάχιστον να ελαχιστοποιήσουμε περαιτέρω απώλειες, οι άνθρωποι πρέπει να δεχτούμε να εκτιμήσουμε και να διαφοροποιήσουμε τις αξίες και τις δραστηριότητες που ανταγωνίζονται ή με άλλο τρόπο συντελούν στο θάνατο των θαλάσσιων θηλαστικών και οικοσυστημάτων. Η αξία της προστασίας πρέπει να ανυψωθεί από μία έννοια αισθητικά ευχάριστη την οποία υπερασπιζόμαστε όποτε μας βολεύει προς ένα βασικό οικοδόμημα της ζωής και του μέλλοντός μας. Αυτό το νέο υπόδειγμα απαιτεί ένα ξεκάθαρο όραμα των μελλοντικών στόχων προστασίας καθώς και των ρόλων που οι κοινωνίες θα παίξουν για να τους επιτύχουν, μακροχρόνιο σχεδιασμό και δέσμευση, εξασφάλιση χρηματοδότησης πόρων, αποτελεσματική επιστήμη που θα επιλύει κρίσιμες αβεβαιότητες, προληπτική προστασία των οικοτόπων και των οικοσυστημάτων σε περίπτωση αμφιβολιών, και μία διεπιστημονική, κατανοητή προσέγγιση απέναντι στην προστασία, που θα εμπλέκει τις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες προκειμένου να εξυψώσει την αξία της προστασίας πέρα από το βραχυπρόθεσμο οικονομικό κέρδος και από πολλές άλλες ανταγωνιστικές αξίες.

Πάντως, οι κοινωνίες απέχουν ακόμη πολύ από αυτή τη θεώρηση, ιδιαίτερα στις χώρες της Μεσογείου.

3.2. Το νομικό πλαίσιο για την προστασία κητωδών στην Ελλάδα

Εθνική νομοθεσία

Σε γενικές γραμμές, τα κητώδη στην Ελλάδα απολαμβάνουν νομικής προστασίας. Η βούληση του Έλληνα νομοθέτη να προστατέψει όχι μόνο τα είδη αλλά και το ενδιαίτημά τους, εκδηλώθηκε τόσο με τη θέσπιση εθνικής νομοθεσίας όσο και με την επικύρωση διεθνών συμβάσεων. Παρατίθενται τα σχετικά νομικά εργαλεία με χρονολογική σειρά:

- Ν.Δ. 420/70 (Αλιευτικός Κώδικας), για την αλιεία που στοχεύει, μέσω της απαγόρευσης των παράνομων αλιευτικών δραστηριοτήτων, στη διατήρηση των αλιευμάτων.
- Π.Δ. 55/1998 για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- Π.Δ. 67/1981 «Περί προστασίας της αυτοφυούς Χλωρίδος και Αγρίας Πανίδος και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και Ελέγχου της Ερεύνης επ'αυτών», που παρέχει καθεστώς προστασίας σε είδη απειλούμενα με εξαφάνιση, συμπεριλαμβανομένων των κητωδών, και απαγορεύει την αιχμαλωσία ή τη θανάτωσή τους.
- Νόμος 1335/14-3-1983 «Κύρωση Διεθνούς Σύμβασης για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης» (Σύμβαση της Βέρνης).

- Νόμος 1337/14-3-1983, που ορίζει ειδικές ρυθμίσεις για την προστασία της εθνικής παράλιας ζώνης [μόνο 23-24].
- Νόμοι 855/78, 1634/18-7-1986, που επικυρώνει τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και όλα τα Πρωτόκολλα της. Επίσης, Ν. 3022/2002 «Κύρωση των τροποποιήσεων της Σύμβασης της Βαρκελώνης του 1976 "για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη ρύπανση" και των τροποποιήσεων του Πρωτοκόλλου του 1980 "για την προστασία της Μεσογείου Θάλασσας από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές".»
- Νόμος 1650/16-10-1986, το νομικό πλαίσιο που παραθέτει τη συνολική θεσμική και νομική διάρθρωση για την προστασία του περιβάλλοντος στην Ελλάδα.
- Νόμος 2055/30-6-1992, που επικυρώνει τη Σύμβαση CITES και οι υπουργικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί για την εφαρμογή του.
- Νόμος 2204/15-4-1994, που επικυρώνει τη Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα (CBD).
- Κοινή Υπουργική Απόφαση 33318/3028/98, που ενσωματώνει την Οδηγία 92/43 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους Οικοτόπους.
- Νόμος 2742/1999 που ρυθμίζει όλα τα θέματα σχετικά με την ίδρυση των Φορέων Διαχείρισης για τις Προστατευόμενες Περιοχές και/ή τα είδη που απειλούνται με εξαφάνιση.
- Νόμος 2719/1999 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας» [Σύμβασης για τα Αποδημητικά Είδη (ΣΑΕ) ή Σύμβασης της Βόννης]
- Υπουργική Απόφαση 336107/25-2-2000, που ορίζει ειδικά κριτήρια, πρωτόκολλα και διαδικασίες για την εγκαθίδρυση και λειτουργία εγκαταστάσεων περίθαλψης και επανένταξης άγριων ζώων.

Ευρωπαϊκή νομοθεσία

Τρία σημαντικά σημεία της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετίζονται με τη διαφύλαξη των κητωδών στην Ελλάδα:

- Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και κλωρίδας (γνωστή επίσης και ως «Οδηγία για τους Οικοτόπους»)
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1967/2006 του Συμβουλίου, της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με μέτρα διαχείρισης για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο Θάλασσα (γνωστός επίσης και ως «Μεσογειακός Κανονισμός»)
- Οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Ιουνίου 2008 (γνωστή και ως «Οδηγία Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική»).

Η **Οδηγία για τους Οικοτόπους** (1992), ο ακρογωνιαίος λίθος της ευρωπαϊκής πολιτικής για τη διαφύλαξη της φύσης, σχετίζεται άμεσα με τη διατήρηση των κητωδών στη Μεσόγειο. Ο συνολικός σκοπός της Οδηγίας είναι να διασφαλίσει τη «διατήρηση, προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και κλωρίδας» - ένας ουσιαστικός στόχος γενικού ενδιαφέροντος τον οποίο επιδιώκει η Κοινότητα, όπως ορίζεται στο Άρθρο 130r της Συνθήκης της Ρώμης. Τα κητώδη είδη περιλαμβάνονται σε δύο από τα Παραρτήματα της Οδηγίας: το II και το IV. Στο Παράρτημα II οι *Tursiops truncatus* και οι *Phocoena phocoena* ορίζονται ως είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η διατήρηση απαιτεί τη δημιουργία Ειδικών Ζώνων Διατήρησης (ΕΖΔ). Τα Μέλη Κράτη έχουν λάβει την εντολή να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την επιβολή ενός συστήματος αυστηρής προστασίας όλων των κητωδών ειδών - τα οποία αναφέρονται στο Παράρτημα IV - και οφείλουν να εφαρμόσουν ένα σύστημα παρακολούθησης των περιστατικών αιχμαλωσίας και θανάτωσης αυτών των ειδών. Η Οδηγία υποχρεώνει τα Κράτη Μέλη να καθορίσουν ΕΖΔ για να προστατεύσουν τα είδη που αναφέρονται στο Παράρτημα II, οι οποίες στη συνέχεια θα πρέπει να συνδεθούν μεταξύ τους ώστε να δημιουργήσουν ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο, το *Natura 2000*. Οι ΕΖΔ ορίζονται βάσει του καταλόγου των Τόπων Κοινοτικού Ενδιαφέροντος (ΤΚΕ), που έχουν επιλεγεί επειδή συμβάλλουν σημαντικά, μεταξύ άλλων, στη διατήρηση ή την αποκατάσταση της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης κάποιου είδους του Παραρτήματος II. Αφού υιοθετηθεί ο ΤΚΕ, πρέπει να οριστεί ως ΕΖΔ από το ενδιαφερόμενο Κράτος Μέλος όσο το δυνατόν γρηγορότερα και το πολύ μέσα σε έξι χρόνια. Η Οδηγία για τους Οικοτόπους επικυρώθηκε από την Ελλάδα το 1981, οπότε και έγινε νόμος του κράτους. Εντούτοις, παρόλο που σήμερα υπάρχουν 18 περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα, που φιλοξενούν *Tursiops truncatus* και (λανθασμένα μία που υποτίθεται ότι φιλοξενεί *Phocoena phocoena* στο νότιο Αιγαίο - GR4220013), δεν υφίσταται κανένα νομικό πλαίσιο για τη ρύθμιση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές, ούτε έχουν ληφθεί κάποια μέτρα για τη διατήρηση των κητωδών. Το μοναδικό μέτρο που ισχύει σήμερα, αφορά την απαγόρευση της αλιείας με δίκτυα τράτας, δράγες, γριγρι, βιντζότρατες ή παρόμοια δίκτυα πάνω από βυθούς με θαλάσσια βλάστηση, και ιδιαίτερα, *Posidonia oceanica* ή άλλα θαλάσσια φανερόγαμα, κοραλιογενή ενδιαιτήματα και σβεστοφυκικούς βυθούς στις

περιοχές Natura 2000 οι οποίες έχουν οριστεί για τη διαφύλαξη αυτών των οικοτόπων από την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ ή την Απόφαση 1999/800/ΕΚ (Άρθρο 4 της ΕΚ 1967/2006).

Η διαδικασία ορισμού νέων θαλάσσιων περιοχών Natura 2000 στη Μεσόγειο συνεχίζεται, όμως μέχρι τη στιγμή που γραφόταν αυτό το κείμενο δεν υπήρχε κάποιο επίσημο χρονοδιάγραμμα που να προσδιορίζει τα επόμενα βήματα.

Το δίκτυο Natura 2000 στο θαλάσσιο περιβάλλον: Το δίκτυο Natura 2000 είναι ένα δίκτυο προστατευόμενων περιοχών από όλη την Κοινότητα που κηρύσσονται βάσει της Οδηγίας για τους Οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ) και της Οδηγίας για τα Πουλιά 79/409/ΕΟΚ. Σκοπός αυτού του δικτύου είναι να διασφαλίσει τη μακροχρόνια επιβίωση των πιο πολύτιμων και πλέον απειλούμενων ειδών και οικοτόπων της Ευρώπης. Την ευθύνη πρότασης περιοχών για το δίκτυο Natura 2000 έχουν τα Κράτη Μέλη. Οι θαλάσσιες περιοχές Natura 2000 δεν αποτελούν απαραίτητα «ζώνη απαγόρευσης αλιείας», αλλά ζώνες όπου απαιτείται η βιώσιμη χρήση των πόρων με τρόπο φιλικό απέναντι στο περιβάλλον. Για το λόγο αυτό μπορεί να χρειάζονται ειδικά μέτρα διαχείρισης της αλιείας προκειμένου να διατηρηθούν τα είδη και οι οικοτόποι για τους οποίους η περιοχή ορίστηκε. Τα μέτρα διαχείρισης της αλιείας σε αυτές τις περιοχές θα έπρεπε να αποφασιστούν βάσει του πλαισίου της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της αναλογικότητας και της μη-διάκρισης. Οι λεπτομέρειες για την καθιέρωση ενός δικτύου θαλάσσιων περιοχών διατήρησης στο Natura 2000 βρίσκονται στο: «Κατευθυντήριες γραμμές για τη συγκρότηση του δικτύου Natura 2000 στο θαλάσσιο περιβάλλον: Εφαρμογή των Οδηγιών για τα ενδιαιτήματα και τα άγρια πτηνά». Το κείμενο 'Introducing fisheries measures for marine Natura 2000 sites' σκοπό έχει να διευκολύνει τις αρχές των Κρατών Μελών και τα ενδιαφερόμενα μέρη στο καθήκον τους όταν προετοιμάζουν και αιτούνται μέτρα διαχείρισης αλιείας στα πλαίσια της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής.

Ο **Μεσογειακός Κανονισμός** (2006) προσαρμόζει αποτελεσματικά την Κοινή Αλιευτική Πολιτική της ΕΕ στα δεδομένα της Μεσογείου, ορίζοντας αναγκαία μέτρα για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων. Στοχεύει στη βιωσιμότητα της αλιείας ορίζοντας ποια συγκεκριμένα είδη και ποιοι οικοτόποι χρήζουν προστασίας, ορίζοντας περιορισμούς στα αλιευτικά εργαλεία (τεχνικά μέτρα, ελάχιστη απόσταση από την ακτή και ελάχιστο βάθος) και φροντίζοντας για τον ορισμό προστατευόμενων περιοχών αλιείας και την υιοθέτηση διαχειριστικών σχεδίων στα χωρικά και κοινοτικά ύδατα.

Η πρόσφατη **Οδηγία Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική** (2008) αντιμετωπίζει το πρόβλημα που προκύπτει από την πίεση που ασκείται στους φυσικούς θαλάσσιους πόρους και τη ζήτηση για οικοσυστημικές θαλάσσιες υπηρεσίες, που στην Ευρώπη κατά γενική ομολογία συχνά αυξάνουν υπερβολικά, καθώς και την επείγουσα ανάγκη να μειωθεί η επίδραση της Κοινότητας στο θαλάσσιο περιβάλλον. Για να γίνει αυτό, η Οδηγία καθιερώνει ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο κάθε Κράτος Μέλος θα λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για να επιτύχει ή να διαφυλάξει την ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης του θαλάσσιου περιβάλλοντος το αργότερο ως το 2020. Για το λόγο αυτό, οι στρατηγικές για τη θάλασσα πρέπει να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν, μεταξύ άλλων, προκειμένου να προστατεύσουν και να διατηρήσουν το θαλάσσιο περιβάλλον. Ειδικότερα, η Οδηγία αναγνωρίζει τη σημασία που έχει η συγκρότηση ΘΠΠ στην επίτευξη της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης, συμπεριλαμβανομένων περιοχών που έχουν ήδη οριστεί ή πρόκειται να οριστούν, στα πλαίσια της Οδηγίας για τους Οικοτόπους, και από διεθνείς ή περιφερειακές συμφωνίες στις οποίες ανήκουν τα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η Οδηγία υποχρεώνει κάθε Κράτος Μέλος να αναπτύξει μία στρατηγική για το θαλάσσιο περιβάλλον του, με αποκορύφωμα την εκτέλεση μίας σειράς μέτρων που έχουν σχεδιαστεί για να επιτύχουν ή να διαφυλάξουν την ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης. Η Οδηγία ορίζει τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει κάθε Κράτος Μέλος για να αναπτύξει τη δική του θαλάσσια στρατηγική, που συμπεριλαμβάνει την προεργασία, την συγκρότηση περιβαλλοντικών στόχων, τη θέσπιση προγραμμάτων παρακολούθησης και την εφαρμογή μίας σειράς μέτρων, που θα συμπεριλαμβάνουν και συνεκτικά και αντιπροσωπευτικά δίκτυα από ΘΠΠ, τα οποία πρέπει να καλύπτουν επαρκώς την ποικιλία των οικοσυστημάτων που εμπεριέχουν. Ειδικότερα, η Οδηγία ορίζει ότι η υποχρέωση των Κρατών Μελών να εγκαθιδρύει περιοχές Natura 2000 θα συμβάλλει αποφασιστικά στη διαδικασία.

Η Οδηγία Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική (ΟΠΘΣ) σχεδιάστηκε για να συμπληρώσει την Οδηγία για τους Οικοτόπους όσον αφορά τη θαλάσσια προστασία. Η Οδηγία για τους Οικοτόπους είχε λειάνει το έδαφος για την προστασία των ειδών και των οικοτόπων, ενώ η ΟΠΘΣ παρέχει ένα πλαίσιο ζητώντας από κάθε Κράτος Μέλος να υιοθετήσει τη δική του στρατηγική για την προστασία της θάλασσας, που θα περιλαμβάνει τις διατάξεις της Οδηγίας 1992 για την προστασία των ειδών και των οικοτόπων. Επιπροσθέτως, η ΟΠΘΣ συμβάλλει στη συνέπεια μεταξύ των διαφορετικών πολιτικών σχεδιασμών, αλλά και ενθαρρύνει το ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλλοντος και σε άλλες πολιτικές, όπως η Κοινή Αλιευτική Πολιτική. Το πιο σημαντικό είναι ότι η ΟΠΘΣ εισάγει επίσης ένα σχέδιο δράσης που περιλαμβάνει ένα δεσμευτικό χρονικό πλαίσιο το οποίο πρέπει να ακολουθήσουν τα Κράτη Μέλη: εκτίμηση της παρούσας περιβαλλοντικής κατάστασης και προσδιορισμός περιβαλλοντικών στόχων ως τις 15 Ιουλίου 2012, συγκρότηση και εφαρμογή ενός προγράμματος παρακολούθησης ως τις 15 Ιουλίου 2014, ανάπτυξη έως το 2015 μίας σειράς μέτρων σχεδιασμένα με στόχο την ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, τα οποία πρέπει να έχουν αρχίσει να λειτουργούν το αργότερο ως το 2016.

Διεθνείς συμφωνίες

Η διατήρηση των θαλάσσιων θηλαστικών αποτελεί προτεραιότητα για πολλές διεθνείς περιβαλλοντικές συμφωνίες επικυρωμένες από την Ελλάδα.

Οι σημαντικότερες από αυτές περιλαμβάνουν:

- ♦ Το Μεσογειακό Πρόγραμμα Δράσης του Προγράμματος Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP MAP), με κεντρικά γραφεία στην Αθήνα που λειτουργούν και ως Γραμματεία της Σύμβασης της Βαρκελώνης («Σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου», Βαρκελώνη, 1976 και 1995). Η Σύμβαση της Βαρκελώνης συμπληρώνεται από έναν αριθμό συγκεκριμένων Πρωτοκόλλων, συμπεριλαμβανομένου και του «Πρωτοκόλλου για τις Ειδικές Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιολογική Ποικιλότητα στην Μεσόγειο», που σχετίζεται με την προστασία των κητωδών. Ένα Περιφερειακό Κέντρο Δράσης για τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) ιδρύθηκε στην Τυνησία με την υποχρέωση να υποστηρίζει τα Συμβαλλόμενα Μέρη στην εφαρμογή των διατάξεων του Πρωτοκόλλου. Ειδικότερα, τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης της Βαρκελώνης υιοθέτησαν το 1991 ένα «Σχέδιο Δράσης για τη διατήρηση των κητωδών της Μεσογείου» (UNEP/MAP 1991), προβάλλοντας προτεραιότητες για την προστασία (απαγόρευση της εκούσιας αιχμαλωσίας, πρόληψη και εξάλειψη της υπερ-εκμείλισης των τυχαίων παγιδεύσεων στα αλιευτικά εργαλεία, απαγόρευση της υπερ-εκμείλισης των αλιευτικών πόρων, προστασία των περιοχών διατροφής, αναπαραγωγής και γαλουχίας, έρευνα και συλλογή δεδομένων αλλά και διάδοσή τους για τη βιολογία, τη συμπεριφορά, την επικράτεια και τα ενδιαιτήματα των κητωδών και εκπαιδευτικές δράσεις με στόχο το ευρύτερο κοινό και τους ψαράδες) και τις υποχρεώσεις των Μερών.
- ♦ Η Σύμβαση για την Προστασία των Μεταναστευτικών Ειδών Πανίδας, γνωστή και ως CMS ή Σύμβαση της Βόννης (Βόννη, 1979). Στο Παράρτημα I αυτής της Σύμβασης (αυστηρά προστατευόμενα μεταναστευτικά είδη που έχουν κατηγοριοποιηθεί ως απειλούμενα με εξαφάνιση σε ολόκληρη ή σε σημαντικό τμήμα της επικράτειάς τους) εντάσσονται οι πετροφάλαινες, οι φυσητήρες, και τα κοινά δελφίνια. Τα ίδια είδη καθώς και τα ζωνοδέλφια εντάσσονται και στο Παράρτημα II (μεταναστευτικά είδη με μη ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης και που χρειάζονται διεθνείς συμφωνίες για την προστασία και διαχείρισή τους, καθώς και εκείνα με κατάσταση διατήρησης που θα επωφελείτο σημαντικά από τη διεθνή συνεργασία που θα μπορούσε να επιτευχθεί με διεθνή συμφωνία).
- ♦ Η Συμφωνία για τη Διατήρηση των Κητωδών της Μαύρης Θάλασσας, της Μεσογείου και της Συγκείμενης Ζώνης του Ατλαντικού, γνωστή και ως ACCOBAMS (Μονακό, 1996) μία ειδική συμφωνία στα πλαίσια της Σύμβασης της Βόννης, της «μητρικής συμφωνίας» της, με στόχο την προστασία όλων των κητωδών που βρίσκονται στην περιοχή της Συμφωνίας.
- ♦ Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο των Απειλούμενων με Εξαφάνιση Ειδών της Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας, γνωστή και ως CITES ή Σύμβαση της Ουάσιγκτον (Ουάσιγκτον, 1973), που απαγορεύει το εμπόριο ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση και περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I (συμπεριλαμβανομένων, όσον αφορά τα κητώδη που απαντώνται τακτικά στα ελληνικά ύδατα, των Πτεροφαλαινών και των φυσητήρων) και ρυθμίζει το εμπόριο των άλλων ειδών, που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II (όλα τα υπόλοιπα είδη κητωδών).
- ♦ Σύμβαση για τη Διατήρηση της Άγριας Ζωής και του Φυσικού Περιβάλλοντος της Ευρώπης, γνωστή και ως Σύμβαση της Βέρνης (Βέρνη, 1979), που συμπεριλαμβάνει στο Παράρτημα I (αυστηρά προστατευόμενα είδη πανίδας) όλα τα κητώδη που απαντώνται τακτικά στη Μεσόγειο.
- ♦ Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα, γνωστή και ως CBD (Ρίο ντε Τζανέιρο, 1992), η οποία αν και δεν κάνει ειδική αναφορά στα κητώδη, παροτρύνει τα Συμβαλλόμενα Μέρη να αναπτύξουν εθνικά προγράμματα που θα διαφυλάττουν τη φυσική τους κληρονομιά και τη βιολογική τους ποικιλία.
- ♦ Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το Δίκαιο για τη Θάλασσα, γνωστή και ως UNCLOS (Μοντέγκο Μπέι, 1982), με ειδικές διατάξεις για τα θαλάσσια θηλαστικά (Άρθ. 65: «τα Κράτη συνεργάζονται με σκοπό τη διατήρηση των θαλάσσιων θηλαστικών...»).

Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης (IUCN)

Οφείλουμε να κάνουμε ειδική μνεία στη διεθνή ΜΚΟ IUCN ως πάροχο εξειδικευμένης γνώσης σε θέματα σχετικά με τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και ειδών. Οι δράσεις της IUCN σχετίζονται με διάφορους τρόπους με τη διατήρηση των κητωδών στην Ελλάδα. Καταρχήν, η IUCN διατηρεί την έγκυρη Κόκκινη Λίστα των Ειδών που Απειλούνται με Εξαφάνιση, στην οποία τα κητώδη της Μεσογείου εντάσσονται ως απειλούμενα σε διάφορες κατηγορίες κινδύνου. Στην Κόκκινη Λίστα, τα είδη ζώων και φυτών κατηγοριοποιούνται βάσει εκτιμήσεων ως προς το βαθμό απειλής τους, χρησιμοποιώντας τυποποιημένα κριτήρια που επιτρέπουν την κατάταξη της κατάστασης διατήρησης των ταξινομικών μονάδων σε παγκόσμιο επίπεδο. Δεύτερον, η IUCN ενεργοποιείται στη Μεσόγειο Θάλασσα σε διάφορα επίπεδα και δραστηριότητες (π.χ., το Centre for Mediterranean Cooperation στη Μάλαγα, το Regional Coordination for the Mediterranean and Black Seas of the World Commission on Protected Areas - Marine, γνωστό και ως WCPA), παρέχοντας εξειδικευμένη και τεχνική υποστήριξη σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων προστασίας, συμπεριλαμβανομένης και της εγκαθίδρυσης ΘΠΠ. Τέλος, το Species

Survival Commission's Cetacean Specialist Group (CSG) εκπροσωπείται ευρέως στην περιοχή της Μεσογείου, αλλά και στην Ελλάδα ειδικότερα (και οι δύο συγγραφείς αυτού του κειμένου καθώς και ο συγγραφέας της Τεχνικής Έκθεσης για τα κητώδη στην Ελλάδα είναι μέλη του CSG). Το CSG μπορεί να παρέχει, σε περίπτωση ανάγκης, εξειδικευμένη γνώση υψηλής αξίας για την αντιμετώπιση διαφόρων προκλήσεων στη διατήρηση των κητωδών στην Ελλάδα.

Συμπεράσματα

Η προστασία στα χαρτιά

Η διατήρηση των κητωδών στην Ελλάδα υποστηρίζεται από πληθώρα νομικών διατάξεων, τόσο σε εθνικό όσο και ευρωπαϊκό επίπεδο. Μπορεί να υποθέσει κανείς ότι εφόσον αυτές εφαρμοστούν σωστά και εκτελεσθούν αποτελεσματικά, τότε η παρούσα νομοθεσία μπορεί να παρέχει στα είδη και τα ενδιαιτήματά τους ένα επαρκές επίπεδο προστασίας ώστε οι πληθυσμοί τους να διατηρηθούν σταθεροί ή να ανακάμψουν εάν έχουν μειωθεί. Εντούτοις, παρά την πληθώρα νομικών εργαλείων και δράσεων, η διατήρηση κητωδών στην Ελλάδα απέχει πολύ από το να θεωρηθεί εξασφαλισμένη.

Το πρόβλημα έγκειται κυρίως στην εφαρμογή των νομικών διατάξεων και τη συμμόρφωση σε αυτές. Η παράνομη αλιεία (όπως με τη χρήση εκρηκτικών) και η υπεραλίευση αποτελούν συνήθεις πρακτικές σε όλη την Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων και περιοχών με ζωτικά για τα κητώδη ενδιαιτήματα. Μεμονωμένα κητώδη εξακολουθούν να σκοτώνονται, και όμως οι δράστες σπάνια εντοπίζονται και καταγγέλλονται. Η κατάχρηση από τους ανθρώπους της παράκτιας ζώνης στην Ελλάδα – με κατασκευές και λύματα – συνεχίζει αμείωτη, επηρεάζοντας τμήματα των κρίσιμων για τα θηλαστικά ενδιαιτημάτων. Περιοχές που γνωρίζουμε σήμερα ότι έχουν ιδιαίτερη σημασία για αυτά τα είδη, εξακολουθούν να μην προστατεύονται ενώ άλλες εξίσου σημαντικές περιοχές προστατεύονται μόνο στα χαρτιά, χωρίς να εφαρμόζεται αποτελεσματικά ο νόμος.

Τέλος, η συστηματική παρακολούθηση των τυχαίων παγιδύσεων και θανατώσεων θαλάσσιων θηλαστικών, η οποία είναι υποχρεωτική για όλα τα ευρωπαϊκά Κράτη Μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις της Οδηγίας για τους Οικοτόπους επαφίεται στην καλή θέληση των ΜΚΟ αντί να χρηματοδοτείται και να εκτελείται από αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες.

Όσον αφορά το δίκτυο Natura 2000, έχουν υιοθετηθεί αρκετοί Τόποι Κοινωνικής Σημασίας (ΤΚΣ) που περιλαμβάνουν ενδιαιτήματα κητωδών. Εντούτοις, δεν έχουν προταθεί μέτρα προστασίας για αυτές τις περιοχές, ούτε υπάρχει κάποιο πλαίσιο ρύθμισης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων μέσα σε αυτές. Επιπλέον, καμία από αυτές δεν έχει ορισθεί ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ), παρόλο που η προθεσμία των έξι ετών έχει προφανώς περάσει. Τέλος, πολλές περιοχές γνωστές για την ιδιαίτερη σημασία τους στη διατήρηση των ειδών δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο των ΤΚΣ. Παρόλα αυτά, η διαδικασία για τον ορισμό νέων θαλάσσιων ΤΚΣ συνεχίζεται και το βιογεωγραφικό σεμινάριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εγκαθίδρυση νέων περιοχών στη Μεσόγειο Θάλασσα υποτίθεται ότι θα λάβει χώρα μέσα στο 2010.

Η Οδηγία Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική παρέχει τώρα στην Ελλάδα την σημαντική ευκαιρία να αναπληρώσει τον χαμένο χρόνο μέσω της ανάπτυξης και εφαρμογής της δικής της εθνικής θαλάσσιας στρατηγικής. Σε αυτή τη διαδικασία, τα κητώδη θα έπρεπε να έχουν κεντρική θέση τόσο λόγω της εγγενούς τους αξίας ως στοιχεία της μεσογειακής βιοποικιλότητας, αλλά και χάρη στη δυνατότητά τους να υποστηρίζουν τη διατήρηση των θαλάσσιων περιοχών της χώρας ως είδη-ομπρέλα και είδη-σύμβολα.

Για να ξεπεραστεί η απογοήτευση

Οι πολίτες μπορεί να θεωρούν μάλλον ως αποτυχία το γεγονός ότι τόσο λίγα έχουν επιτευχθεί όσον αφορά την εφαρμογή της νομοθεσίας για τη διατήρηση των κητωδών στην Ελλάδα, παρά τον σημαντικό όγκο ειδικών διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών διατάξεων.

Ορισμένοι μπορεί να αμφισβητούν την ικανότητα του Ελληνικού Κράτους να αναλάβει νομική δράση, δεδομένης της ευρύτερης αποτυχίας του να φανεί αντάξιο των δεσμεύσεών του και να επιβάλλει το νόμο. Αυτό βεβαίως αποτελεί μία επιλογή που παρέχεται στις δημοκρατικές κοινωνίες. Αυτή η κατάσταση είναι ενδεικτική της ενδογενούς αδυναμίας του διεθνούς περιβαλλοντικού νομικού συστήματος. Η δέσμευση μιας χώρας σε αυτά τα fora δεν θεωρείται υποχρεωτική. Η λογοδοσία έχει απολύτως ηθικό χαρακτήρα και επομένως εύκολα αγνοείται. Τα μόνα διαθέσιμα εργαλεία που θα παρακινούσαν τη δράση παραμένουν η διπλωματική πίεση και η συστηματική άσκηση πίεσης από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Συνεπώς, η διεθνής επιρροή μπορεί απλώς να υποστηρίξει το κράτος που αναλαμβάνει την ευθύνη και δεσμεύεται για τη διατήρηση του περιβάλλοντος του, ενώ η πιο ουσιαστική προσπάθεια μπορεί να προέλθει μόνο εκ των έσω.

Ένας συνδυασμός άμεσων δράσεων προστασίας (συμπεριλαμβανομένης και της επιβολής του νόμου), με καμπάνιες εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης και εκστρατείες πίεσης μοιάζει να είναι η περισσότερη υποσχόμενη συνταγή επιτυχίας, και αυτό εξηγεί γιατί η Στρατηγική αυτή δίνει τόση σημασία στην ευαισθητοποίηση (βλ. Κεφάλαιο 2.2, Στόχος 1). Πρέπει να εστιάσουμε σε όλους τους τομείς της ελληνικής κοινωνίας με ειδικά σχεδιασμένες καμπάνιες ευαισθητοποίησης, από εκείνους που σχεδιάζουν την πολιτική ως το ευρύ κοινό, και από τους κατοίκους των πόλεων ως τις μικρές νησιωτικές κοινότητες. Ειδικά τις τελευταίες, οι οποίες έχουν και τις μεγαλύτερες πιθανότητες να έρθουν σε επαφή με δελφίνια που

συχνάζουν στα παράκτια νερά, δεν θα πρέπει να τις αφήσουμε να αναλάβουν μόνες τους το οικονομικό βάρος της συνύπαρξης με τέτοια θαλάσσια θηλαστικά (ήτοι, ζημιές στα αλιευτικά εργαλεία και στο αλίευμα από τα δελφίνια καθώς και από τις μεσογειακές φώκιες).

Η πιο πολλά υποσχόμενη τακτική για την καλύτερη τήρηση του νόμου είναι να πεισθούν τα κατά τόπους ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με την επιτακτική ανάγκη να διατηρήσουμε το θαλάσσιο περιβάλλον και τους κατοίκους του, χρησιμοποιώντας ως κινητήρια δύναμη αισθητικές, πολιτιστικές ή περιβαλλοντικές αξίες, είτε την προσδοκία για μελλοντικά οικονομικά οφέλη (π.χ. μέσω του οικότουρισμού).

4. Απειλές

4.1. Κύριες ανθρωπογενείς απειλές

Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που απειλούν τα κητώδη και τη διατήρησή τους μακροπρόθεσμα. Η πλειονότητα αυτών των απειλών αναμένεται ότι θα αυξηθεί στο εγγύς μέλλον (Reynolds et al. 2009), εκτός και αν υιοθετηθούν και εφαρμοστούν αμέσως διαχειριστικά μέτρα σαν αυτά που περιγράφονται σε τούτη την Στρατηγική.

Οι κύριες ανθρωπογενείς απειλές που απειλούν παγκοσμίως την επιβίωση των πληθυσμών κητωδών είναι οι εξής:

Μείωση της λείας. Μείωση των πηγών τροφής που οφείλεται άμεσα ή έμμεσα στις αλιευτικές δράσεις, την παράνομη αλιεία και την υπεραλίευση.

Τυχαία παγίδευση κατά τις αλιευτικές δραστηριότητες (παρεμπόμπουσα αλιεία). Θάνατος ή τραυματισμός οφειλόμενος σε τυχαία παγίδευση στα αλιευτικά εργαλεία όλων των τύπων (συμπεριλαμβανομένων στατικών και δυναμικών δικτύων, παραγαδιών, παγίδων, απορριφθέντων ή απολεσθέντων δικτύων και παραγαδιών, αλιευτικού εξοπλισμού κλπ) και σε παράνομες αλιευτικές μεθόδους (π.χ. χρήση δυναμίτη).

Σκόπιμες και άμεσες συλλήψεις. Θανάτωση ή αιχμαλωσία κητωδών για χρήση προϊόντων για κατανάλωση από τον άνθρωπο ή για άλλο λόγο, ζωντανή αιχμαλωσία, επιθετικές δράσεις εξαιτίαςπραγματικής ή υποτιθέμενης ζημιάς στις αλιευτικές δραστηριότητες, για διασκέδαση ή χωρίς φανερή αιτία.

Συγκρούσεις και ατυχήματα με σκάφη. Θάνατος ή τραυματισμός που προκαλείται από σύγκρουση στη γάστρα, την πλώρη, τα πτερύγια της προπέλας, το πηδάλιο ή οποιοδήποτε άλλο μέρος της σκάφους.

Όχληση. Αναστάτωση της συμπεριφοράς εξαιτίας σκόπιμης ή μη προσέγγισης, η οποία πιθανόν ή αποδεδειγμένα έχει μακροχρόνιες επιδράσεις στον πληθυσμό.

Ηχορύπανση. Θάνατος ή τραυματισμός που προκαλείται από την έκθεση σε επαναλαμβανόμενους ή παρατεταμένους ανθρωπογενείς ήχους σε επιβλαβή ένταση και/ή επίπεδα συχνοτήτων.

Κατάποση στερεών απορριμμάτων. Θάνατος ή τραυματισμός εξαιτίας της κατάποσης ξένων σωμάτων και υλικών, όπως πλαστικό, ξύλο, ύφασμα, κλπ. (συνήθως, εμποδίζει τμήμα της πεπτικής οδού).

Μόλυνση από ξενοβιοτικές ενώσεις. Συσώρευση στους ιστούς (κυρίως μέσω του τροφικού πλέγματος) ξενοβιοτικών (συμπεριλαμβανομένων POPs - έμμονων οργανικών ρύπων - και ικνοστοιχείων) γνωστών για τις παρενέργειες που προκαλούν στις λειτουργίες και την υγεία των θηλαστικών.

Πετρελαϊκή ρύπανση. Θάνατος ή προβλήματα υγείας που προκύπτουν από υδρογονάνθρακες (μόλυνση, επαφή ή κατάποση) προερχόμενους από πετρελαιοκηλίδες και την άντληση πετρελαίου στη θάλασσα.

Αλλαγή του οικοσυστήματος. Επιπτώσεις που προκύπτουν από την υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων εξαιτίας της παράκτιας ανάπτυξης και άλλων άμεσων ή έμμεσων αλλαγών στο οικοσύστημα που προκαλούνται από ανθρώπινες δραστηριότητες (π.χ. ευτροφισμός, βλαβερές φυτοπλαγκτικές εξάρσεις, μείωση της λείας εξαιτίας της υποβάθμισης των οικοτόπων, εισβολή ξενικών ειδών).

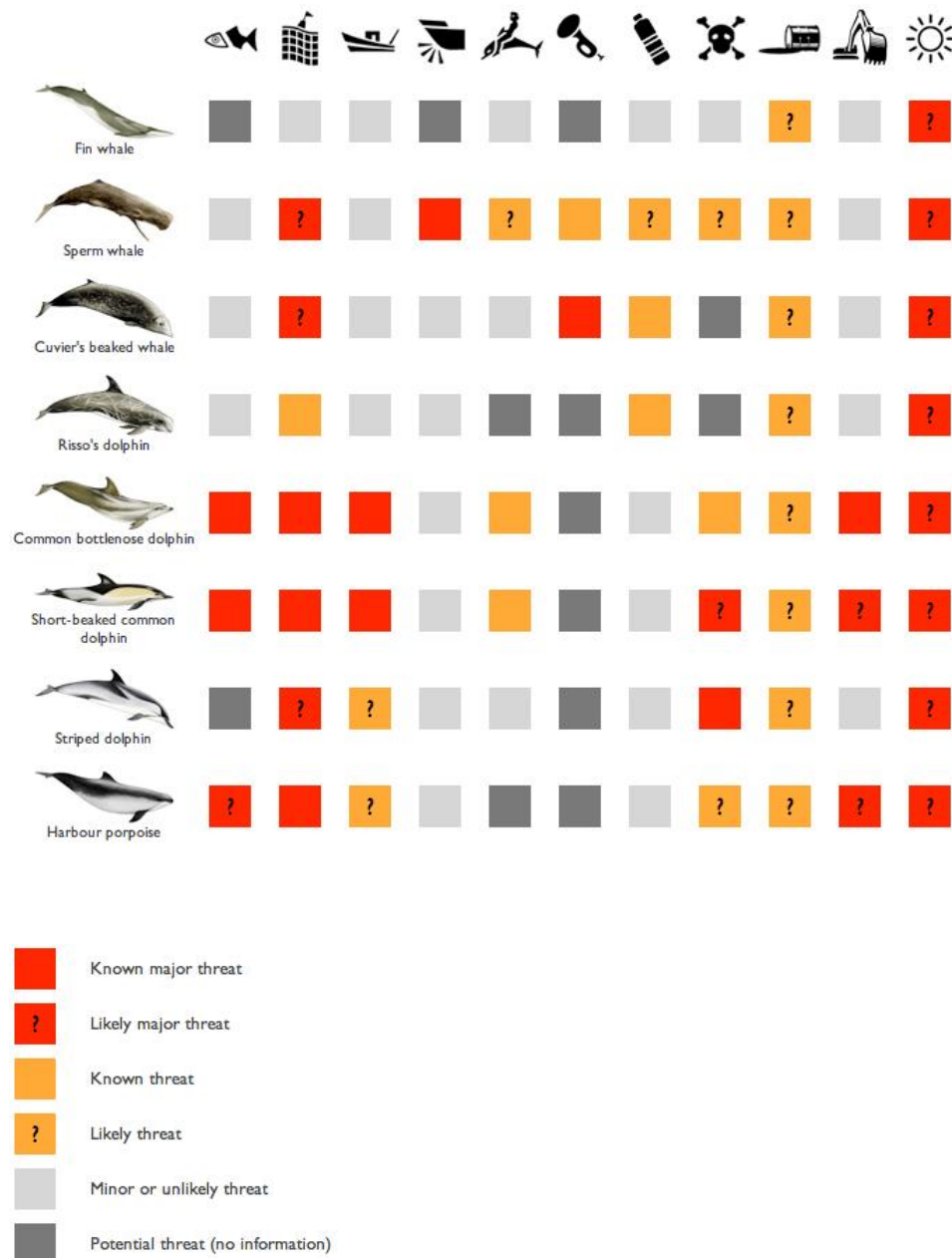

Κλιματική αλλαγή. Ενδεχόμενο να επηρεαστεί ο πληθυσμός από τις αλλαγές του οικοσυστήματος που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή.

4.2. Επιδράσεις που γνωρίζουμε ή υποθέτουμε ότι προκύπτουν από διάφορες ανθρωπογενείς απειλές

Αν συνδυάσουμε τις διαθέσιμες πληροφορίες για τα είδη και τις απειλές σε έναν πίνακα, μπορούμε να καταλήξουμε σε μία χρήσιμη εικόνα (Notarbartolo di Sciara et al. 2002). Ο πίνακας στο Σχ. 1 δημιουργήθηκε με σκοπό να δώσει μία προκαταρκτική επισκόπηση των επιδράσεων που έχουν οι διάφορες απειλές στα διαφορετικά είδη κητωδών που ζουν στα ελληνικά ύδατα.

Τα χρωματικά αποτελέσματα κάθε κελιού βασίστηκαν σε δημοσιευμένες πληροφορίες, είτε στην Ελλάδα, είτε αλλού στη Μεσόγειο, ενσωματώνοντας την εμπειρία και τις ανταλλαγές απόψεων των συναδέλφων που εργάζονται στην περιοχή. Εντούτοις, είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι οι απειλές μπορεί να διαφέρουν πολύ από περιοχή σε περιοχή. Επομένως, η πληροφορία που δίνεται εδώ πρέπει να θεωρηθεί ως μία πρώτη ένδειξη που η αποκλειστική αξία της έγκειται στο ότι δείχνει τη σωστή κατεύθυνση.

Σχέδιο 1. Γνωστές και πιθανές απειλές για τα κητώδη στα ελληνικά ύδατα.

4.3. Επιδράσεις των διαφόρων ανθρωπογενών απειλών ανά οικοτόπο

Η επίδραση των ανθρωπινων δραστηριοτήτων τείνει να είναι ιδιαίτερα υψηλή στους οικοτόπους που βρίσκονται πιο κοντά στην ακτή, ενώ μειώνεται όσο απομακρυνόμαστε απ' αυτήν. Εντούτοις, κάποιες απειλές μπορεί να είναι εξίσου έντονες ακόμη και μακριά από την ακτή. Αν λάβουμε υπόψη ότι το μεγαλύτερο τμήμα των ελληνικών υδάτων βρίσκεται κοντά στις ακτές, η επίδραση των ανθρωπογενών απειλών μπορεί να είναι αρκετά σημαντική. Ακόμη και τα «πελαγικά» βαθιά ύδατα μπορεί να βρίσκονται σε σχετικά μικρή απόσταση από την ακτή, εκθέτοντας έτσι την τοπική πανίδα κητωδών σε διάφορους κινδύνους.

Το Σχ. 2 παρουσιάζει συνοπτικά τη σχετική επίδραση των διαφόρων απειλών, ανάλογα με το ενδιαίτημα των κητωδών. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο πίνακας αυτός δεν έχει σκοπό να τονίσει την σχετική επίδραση των διαφόρων απειλών.

	Habitat		
	Continental shelf	Continental slope	Pelagic
	+	+	+
	+	+	High impact if driftnets in use (*)
	+	+	+
	+	+	+
	+	+	+
	+	+	+
	+	+	+
	+	+	+
	+?	+?	+?
	+	+	+
	+?	+?	+?

Negative impact on cetaceans:

- very high
- high
- moderate or absent
- poorly understood

Σχέδιο 2. Απειλές για τα κητώδη στα ελληνικά ύδατα ανάλογα με τον οικοτόπο: υφαλοκρηπίδα, υφαλοπρανές και πελαγική ζώνη.

(*) Έχουν αναφερθεί περιστατικά θανάτωσης κητωδών σε παράνομα παρασυρόμενα αφρόδρακα σε ελληνικά ύδατα και τα γειτονικά διεθνή ύδατα.

4.4. Απόλυτη επίδραση των ανθρωπογενών απειλών στα κητώδη

Αν λάβουμε υπόψη ότι η επίδραση των διαφόρων ανθρωπογενών απειλών ποικίλει ανάλογα με το είδος, τον οικοτόπο και τη γεωγραφική περιοχή είναι εξαιρετικά δύσκολο να εκτιμήσουμε τη σχετική σημασία τους για το σύνολο των κητωδών. Πράγματι, ορισμένες απειλές μπορεί να είναι σημαντικές για κάποιο είδος ή για τον τοπικό πληθυσμό και να επηρεάζουν λιγότερο άλλα είδη και πληθυσμούς. Οι ελλιπείς επιστημονικές πληροφορίες για τη σχέση αιτίου - αποτελέσματος δυσχεραίνουν ακόμη περισσότερο την εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων.

Εντούτοις, είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι η επίδραση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στα κητώδη διαχέεται σίγουρα πολύ περισσότερο από ό,τι αν λάβουμε υπόψη μόνο τις εμφανείς άμεσες επιδράσεις. Ενώ κάποιες απειλές μπορεί να μοιάζουν περισσότερο δραματικές και μπορεί να καταγράφονται πιο εύκολα (ειδικά οι άμεσες απειλές, όπως η σκόπιμη θανάτωση κητωδών, η θανάτωση σε αλιευτικά εργαλεία ή οι συγκρούσεις) οι έμμεσες απειλές, δυσδιάκριτες και λιγότερο εμφανείς, μπορεί να έχουν ίση ή ακόμη και μεγαλύτερη αρνητική επίδραση στο επίπεδο του πληθυσμού, προκαλώντας τελικώς τη μείωση του πληθυσμού ή την τοπική εξαφάνιση. Επιπλέον, όταν οι απειλές δρουν αθροιστικά στον ίδιο πληθυσμό, τα τελικά αποτελέσματα μπορεί να είναι μεγαλύτερα από την απλή αλγεβρική άθροιση των επιπτώσεων (Halpern et al. 2008).

Είναι επομένως σημαντικό να μη βασίζουμε τα αποτελεσματικά διαχειριστικά μέτρα αποκλειστικά σε ανέκδοτες ενδείξεις ή στην ευκολία της τεκμηρίωσης μίας δεδομένης απειλής, αλλά και στη βαθιά κατανόηση της επίδρασης που έχουν οι άνθρωποι στο θαλάσσιο περιβάλλον από το οποίο τελικώς εξαρτώνται τα κητώδη.

Όπως επισημαίνουν και οι Lotze και Worm (2009), οι σύγχρονες τάσεις στα θαλάσσια οικοσυστήματα πρέπει να ερμηνευθούν σε αντιπαράθεση με την πλήρη κατανόηση του μεγέθους και των αιτιών των παλιότερων αλλαγών. Πολλοί πληθυσμοί μεγάλων θαλάσσιων ζώων έχουν μειωθεί παγκοσμίως κατά 90% ή και περισσότερο σε σχέση με τους καταγεγραμμένους πληθυσμούς του παρελθόντος εξαιτίας της υπερβολικής κάρπωσης, της κλιματικής διακύμανσης και άλλων παραγόντων (Myers and Worm 2003, Ferretti et al. 2008, Lotze and Worm 2009). Είναι επομένως ανάγκη να αναλογιστούμε τόσο τις άμεσες όσο και τις μακροχρόνιες επιδράσεις και να αξιολογήσουμε τις διάφορες ανθρωπογενείς απειλές στα κητώδη και τη θαλάσσια βιοποικιλότητα μέσα από το κατάλληλο ιστορικό πλαίσιο.

Οι απειλές που πρέπει να θεωρήσουμε ως ιδιαίτερες σημαντικές για τα κητώδη στα ελληνικά ύδατα περιλαμβάνουν οπωσδήποτε τη μείωση της βασικής λείας τους και τις αλλαγές στο τροφικό πλέγμα που προκλήθηκαν λόγω της υπεραλίευσης, τις ζημιές στα οικοσυστήματα από καταστροφικές αλιευτικές μεθόδους, τις δυσδιάκριτες επιδράσεις της κλιματικής αλλαγής (μετατοπίσεις των οικοσυστημάτων λόγω της θερμοκρασίας και άλλων αλλαγών), τις επιπτώσεις της χημικής και ηχητικής ρύπανσης, τις πανταχού παρούσες αλλοιώσεις στους οικοτόπους και την υποβάθμιση που προκαλεί η παράκτια ανάπτυξη και η αυξανόμενη εκμετάλλευση και κατάχρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος για βιομηχανικές, ψυχαγωγικές και άλλες χρήσεις. Αυτές τις ανθρωπογενείς απειλές οφείλουμε να τις αντιμετωπίσουμε με κατανοητά και επομένως περισσότερο απαιτητικά διαχειριστικά μέτρα.

5. Περιοχές ειδικής σημασίας για την προστασία

5.1. Πρόλογος

Πλεονεκτήματα των Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών

Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (ΘΠΠ) διαφορετικών τύπων, μεγεθών και σκοπών έχουν ήδη ιδρυθεί σε διάφορες χώρες της Μεσογείου (Abdulla et al. 2008), συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, αλλά τα διαχειριστικά τους σχέδια σπάνια περιλαμβάνουν ειδικά μέτρα για τη διατήρηση των κητωδών.

Με τη σωστή διαχείριση, οι ΘΠΠ θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη διατήρηση των κητωδών προφυλάσσοντας τη λεία και το ενδιάιτημά τους, μειώνοντας τον κίνδυνο θανάτωσης στα αλιευτικά εργαλεία, προσφέροντας «καταφύγιο» από τον θόρυβο και τις άλλες μορφές όχλησης, ευαισθητοποιώντας τον κόσμο, παρακινώντας την έρευνα και διευκολύνοντας την ανταλλαγή πληροφοριών. Άλλες μορφές δράσης που μπορούν να παρέχουν άμεσα ή έμμεσα οφέλη περιλαμβάνουν αλιευτικούς κανονισμούς σχετικά με την περιοχή, την εποχή και το αλίευμα, αλλαγές στα αλιευτικά εργαλεία ή τις αλιευτικές πρακτικές προκειμένου να μειωθεί η τυχαία θανάτωση, μείωση της εισροής ρύπων και κανονισμούς για τα σκάφη (Notarbartolo di Sciara 2007).

Σε ένα θαλάσσιο περιβάλλον όπως αυτό της Μεσογείου, όπου η ανθρώπινη επίδραση είναι τόσο διάχυτη, οι ΘΠΠ διασφαλίζουν μεγαλύτερη προστασία στα ζώα και μειώνουν την ανθρώπινη παρουσία. Οι ΘΠΠ μπορούν να αποκαταστήσουν τις λειτουργίες του οικοσυστήματος και να ευνοήσουν τη θαλάσσια τροφική αλυσίδα παρέχοντας καταφύγιο σε επαπειλούμενα θαλάσσια είδη, συμβάλλοντας έτσι στην ανάκαμψη της μειούμενης λείας για τα κητώδη (Agardy 1997, Roberts et al. 2001). Οι ΘΠΠ παρέχουν το ιδανικό πλαίσιο για να διενεργήσουμε στιβαρή επιστημονική έρευνα και μελέτη του οικοσυστήματος, καθώς και να τις συνδυάσουμε με κοινωνικο-οικονομικές αναλύσεις και άλλες εκτιμήσεις χρήσιμες για τη διαχείριση. Επίσης, οι ΘΠΠ ενδείκνυνται για την προώθηση υπεύθυνων εμπορικών δραστηριοτήτων παρατήρησης της φύσης, που μπορεί να βοηθήσει τους πρώην-ψαράδες ή τους ψαράδες μερικής απασχόλησης να αυξήσουν το εισόδημά τους και να γίνει η αφετηρία για τη συμμετοχή τους, όπως και άλλων ενδιαφερόμενων μερών, στην προστασία.

Προβλήματα με τις Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές

Παρόλα αυτά, αρκετά είδη κητωδών γνωρίζουμε ή υποπτευόμαστε ότι κάνουν μεγάλης κλίμακας μετακινήσεις και η παρουσία τους μπορεί να ποικίλει ανά εποχή ή ανά έτος. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο ορισμός της ΘΠΠ που βασίζεται σε ανεπαρκή γνώση μπορεί να μην αποτελεί την πλέον αποτελεσματική στρατηγική διατήρησης για την προστασία αυτών των ζώων, αν και οι ΘΠΠ μπορούν να προστατεύσουν οικολογικά σημαντικά τμήματα της επικράτειάς τους.

Η επιτυχία των ΘΠΠ ως εργαλείων για τη διατήρηση των κητωδών θα εξαρτηθεί από την ικανότητά μας να συνδυάσουμε το ζωτικό ενδιάιτημα και/ή τους πόρους αυτών των ειδών με τα όρια των περιοχών που θα προστατευθούν. Επομένως, για να είμαστε αποτελεσματικοί στη διατήρηση κητωδών, πρέπει να έχουμε κατανόηση σε βάθος τις κινήσεις, τις συνήθειες και τις χωρικές ανάγκες τόσο των ζώων όσο και της λείας τους και να έχουμε βασίσει τον σχεδιασμό των ΘΠΠ σε αυτά τα συμπεράσματα. Αν δεν γνωρίζουμε αρκετά για τα ζώα, υπάρχει ο κίνδυνος οι ΘΠΠ να παραμείνουν αναποτελεσματικό εργαλείο διατήρησης, ή ακόμη και να αποκλείσουν τις πρωτοβουλίες για ευρύτερης κλίμακας προστασία που προτείνει αυτή η Στρατηγική.

Ένα άλλο πρόβλημα με τις ΘΠΠ είναι ότι η ίδρυσή τους συχνά παρουσιάζει προβλήματα και μπορεί να χρειαστούν δεκαετίες για να υλοποιηθούν. Ακόμη και όταν εγκαθιδρυθούν, παραμένει η πρόκληση της διαχείρισής τους ώσπου να γίνουν πλήρως λειτουργικές (Togridou et al. 2006, Guidetti et al. 2008). Επομένως, οι επισήμως εγκαθιδρυμένες ΘΠΠ μπορεί και να μην αποτελούν πάντοτε το καταλληλότερο εργαλείο για να διασφαλίσουμε τη λύση συγκεκριμένων ανθρωπογενών απειλών, καθώς η μακρά διαδικασία που σχετίζεται με την αποτελεσματική τους εγκαθίδρυση μπορεί να καθυστερήσει την έγκαιρη κάμψη των προβλημάτων οδηγώντας τον πληθυσμό σε μείωση χωρίς δυνατότητα ανάκαμψης.

Στοχευμένα και έγκαιρα διαχειριστικά μέτρα στις περιοχές ειδικής σημασίας για την προστασία

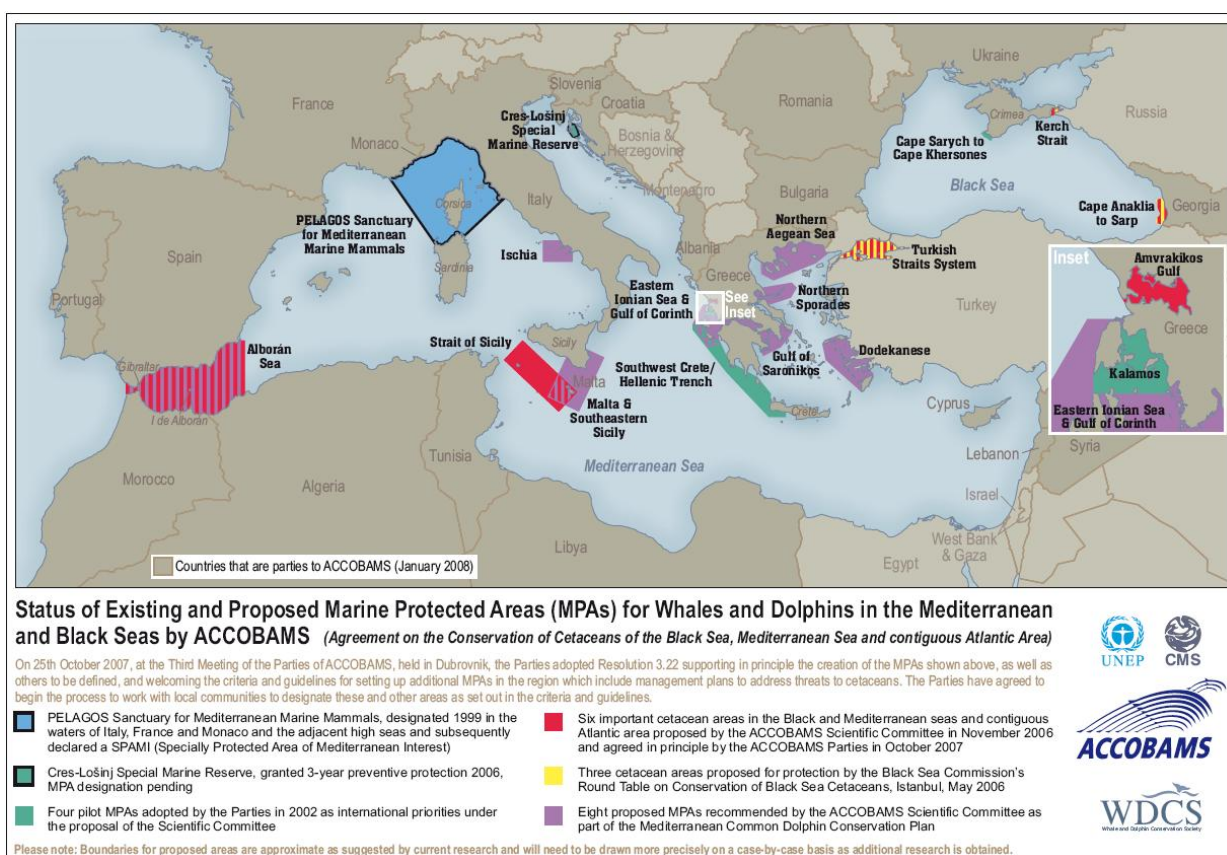
Για τους προαναφερθέντες λόγους, η παρούσα Στρατηγική υποστηρίζει ότι παρόλο που η δημιουργία ενός λειτουργικού δικτύου από ΘΠΠ είναι εξαιρετικά σημαντική και σε ορισμένες περιπτώσεις η δημιουργία μίας ΘΠΠ αποτελεί το πλέον κατάλληλο διαχειριστικό εργαλείο, είναι επίσης αναγκαίο να οραματιζόμαστε τρόπους εφαρμογής συγκεκριμένων διαχειριστικών μέτρων για το άμεσο μέλλον προκειμένου να επιλύσουμε επείγοντα προβλήματα προστασίας με το που τα εντοπίσουμε.

Τα στοχευμένα διαχειριστικά μέτρα πρέπει να εφαρμόζονται άμεσα στις περιοχές εκείνες για τις οποίες η έρευνα αποδεικνύει ότι έχουν ειδική σημασία για τη διατήρηση των κητωδών, όποτε ο πληθυσμός κητωδών τίθεται σε κίνδυνο από συγκεκριμένες ανθρωπογενείς πιέσεις οι οποίες απειλούν τη θαλάσσια βιοποικιλότητα και θέτουν σε κίνδυνο τις οικοσυστημικές υπηρεσίες προς την κοινωνία.

5.2. Περιοχές ειδική σημασίας για τη διατήρηση των κητωδών όπως έχουν οριστεί από την ACCOBAMS

Από το 2002 ως το 2007 τα Συμβάλλοντα Μέρη της ACCOBAMS (η Συμφωνία για την Προστασία των Κητωδών στη Μαύρη Θάλασσα, τη Μεσόγειο και τη Συγκείμενη Περιοχή του Ατλαντικού του UNEP/CMS, που έχει επικυρώσει και η Ελλάδα), με τη σύσταση της Επιστημονικής Επιτροπής της Συμφωνίας, υιοθέτησαν κάποιες περιοχές στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα που περιέχουν σημαντικά ενδιαιτήματα για τα κητώδη και τα οποία θα έπρεπε να προστατευθούν (Σχ. 3). Αρκετές από αυτές τις περιοχές βρίσκονται στις ελληνικές θάλασσες, γεγονός που είναι σύμφωνο με την υψηλή σημασία αυτών των υδάτων για τα κητώδη της Μεσογείου (Frantzis 2009).

Οι περιοχές που όρισε η ACCOBAMS ότι περιέχουν σημαντικά ενδιαιτήματα για τα κητώδη και δικαιούνται ειδική προστασία περιλαμβάνουν τον πολύ κλειστό Αμβρακικό Κόλπο, το Αρχιπέλαγος του εσωτερικού Ιονίου, τον πολύ κλειστό Κορινθιακό Κόλπο, το Βόρειο Αιγαίο Πέλαγος, τις Βόρειες Σποράδες, τον Σαρωνικό Κόλπο, τα Δωδεκάνησα και τμήμα της Ελληνικής Τάφρου. Τέτοιου είδους προτάσεις σκοπεύουν να διασφαλίσουν την μακροχρόνια επιβίωση των πληθυσμών κητωδών που απειλούνται με εξαφάνιση καθώς και τη διατήρηση βιώσιμων πληθυσμών κοντά σε διαδρόμους επικοινωνίας, ώστε να είναι εφικτή η επαρκής ανταλλαγή γονιδίων μεταξύ των υποπεριοχών.

Σχέδιο 3. Κατάσταση των υπαρχουσών και των νεο-προταθεισών Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών για τα κητώδη της Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας όπως τις πρότεινε η ACCOBAMS (χάρτης των Lesley Frampton και Erich Hoyt / WDCS). Με μπλε φαίνεται το υπάρχον Καταφύγιο Πέλαγος (Pelagos Sanctuary).

5.3. Περιοχές ειδικής σημασίας για τη διατήρηση των κητωδών βάσει όσων γνωρίζουμε σήμερα

Σε αρκετές περιοχές ειδικής σημασίας για τη διατήρηση των κητωδών, η έρευνα έχει δείξει σχέσεις αιτίου-αποτελέσματος μεταξύ παραγόντων πίεσης και της κατάστασης τοπικών πληθυσμών κητωδών, και ήταν δυνατόν να ορίσουμε τις ειδικές ανάγκες διατήρησης αυτών των πληθυσμών. Οι περιοχές αυτές περιγράφονται στον κάτωθι πίνακα και φαίνονται στο Σχ. 4.

Περιοχή (με αλφαβητική σειρά)	Παρουσίαση και κατάσταση των κητωδών	Σημασία της περιοχής για τα κητώδη	Ερευνητικές προτεραιότητες	Απαραίτητες διαχειριστικές δράσεις	Παρουσία άλλων θαλάσσιων ειδών μεγά-πανίδας που χρήζουν διατήρησης	Πηγές
Αμβρακικός Κόλπος (Έχει οριστεί ως Εθνικό Υδροτοπικό Πάρκο από την Ελλάδα• Βλ. Παράρτημα)	Επιδημητικός πληθυσμός με 130 περίπου ρινοδέλφια (εκτίμηση του 2008)	Κρίσιμο ενδίαίτημα για τα ρινοδέλφια. Ο Κόλπος έχει από τις μεγαλύτερες πυκνότητες ρινοδέλφινων στη Μεσόγειο και ο πληθυσμός τους εμπίπτει στην κατηγορία Απειλούμενου Είδους σύμφωνα με τα κριτήρια της Κόκκινης Λίστας της IUCN.	Παρακολούθηση της κατάστασης και των τάσεων του πληθυσμού. Έρευνα για το βαθμό γενετικής απομόνωσης.	Διαχείριση για την ποιότητα των υδάτων. Τα προβλήματα, οι ανάγκες προστασίας και οι απαραίτητες δράσεις παρουσιάζονται συνοπτικά στο Παράρτημα.	Μεγάλη πυκνότητα χελώνων Καρέτα. Μεγάλη ποικιλία και πυκνότητα από θαλασσοπούλια, συμπεριλαμβανομένων και ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση.	Bearzi et al. 2008a, υπό έκδοση
Κορινθιακός Κόλπος	Ζωτικό ενδίαίτημα για απομονωμένες πληθυσμιακές ομάδες από ζωνοδέλφια και κοινά δελφίνια. Τακτική παρουσία από ρινοδέλφια.	Άμεσος κίνδυνος εξαφάνισης μιας απομονωμένης πληθυσμιακής ομάδας των κοινών δελφινιών. Ενδίαίτημα μίας μοναδικής, απομονωμένης και ευάλωτης πληθυσμιακής ομάδας από ζωνοδέλφια.	Εντόπιση πιθανών απειλών. Εκτίμηση της αφθονίας, της κατάστασης και των τάσεων των δελφινιών. Έρευνα για το βαθμό γενετικής απομόνωσης.	Να αποφασιστεί μετά από την αναγκαία έρευνα.	Θαλάσσιες χελώνες, καρχαρίες, τόνοι.	Frantzis and Herzing 2002, Frantzis et al. 2003, Frantzis 2009
Ελληνική Τάφρος	Ζωτικό ενδίαίτημα για διάφορα είδη κητωδών που απειλούνται με εξαφάνιση ή είναι ευάλωτα.	Ζωτικό ενδίαίτημα για μία μικρή και απειλούμενη με εξαφάνιση πληθυσμιακή ομάδα από φυσητήρες. Μία από τις σημαντικότερες περιοχές αναπαραγωγής για τους Φυσητήρες στη Μεσόγειο. Ζωτικό ενδίαίτημα για ζιφιούς.	Εκτίμηση της αφθονίας, της κατάστασης και των τάσεων για τους φυσητήρες και τους ζιφιούς. Έρευνα για το βαθμό γενετικής απομόνωσης.	Μείωση θανάτων από συγκρούσεις με πλοία. Μείωση θορύβου από τη χρήση στρατιωτικών σόναρ και των σεισμολογικών ερευνών. Αναγνώριση λοιπών απειλών μέσω απαραίτητης έρευνας.	Μεσογειακές φώκιες, θαλάσσιες χελώνες, καρχαρίες, τόνοι, ξιφίες.	Frantzis et al. 1999, Frantzis 2009
Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου (συμπεριλαμβάνει το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο της Ζακύνθου και κάποιες περιοχές του δικτύου Natura 2000. Το βόρειο τμήμα αυτής της περιοχής περιλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000 από την Ελλάδα, Frantzis 1997• Βλ. Παράρτημα)	Το 1997 υπήρχαν ακόμη μεγάλοι αριθμοί από κοινά δελφίνια, στη συνέχεια μειώθηκαν σημαντικά λόγω υπεραλίευσης. Σταθερός πληθυσμός ρινοδέλφινων. Περιστασιακή παρουσία άλλων ειδών κητωδών.	Άμεσος κίνδυνος εξαφάνισης των τελευταίων κοινών δελφινιών που ζουν στο Ιόνιο Πέλαγος. Ζωτικό ενδίαίτημα για τα ρινοδέλφια.	Παρακολούθηση της κατάστασης και των τάσεων των πληθυσμών. Παρακολούθηση της αλληλεπίδρασης με την αλιεία.	Διαχείριση της αλιείας. Τα προβλήματα, η ανάγκη προστασίας και οι δράσεις που πρέπει να ληφθούν περιγράφονται συνοπτικά στο Παράρτημα.	Μεσογειακές φώκιες, χελώνες Καρέτα, σαλάχια, τόνοι, ξιφίες.	Bearzi et al. 2005, 2006, 2008b, in press, Piroddi et al. υπό έκδοση
Θρακικό Πέλαγος	Φώκαινες που απειλούνται με εξαφάνιση και κοινά δελφίνια.	Παρουσία των μοναδικών φωκαινών που επιβιώνουν σε ολόκληρη τη Μεσόγειο. Πιθανώς ζωτικό ενδίαίτημα για τα κοινά δελφίνια.	Εντοπισμός πιθανών απειλών. Εκτίμηση της αφθονίας, της κατάστασης και των τάσεων των κητωδών.	Να προσδιορισθούν μετά από την απαραίτητη έρευνα.		

Η κύρια πρόκληση για αρκετές ακόμη περιοχές, που πιθανώς να έχουν μεγάλη σημασία για την προστασία, είναι ότι υπάρχουν ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με τη δυναμική και την ακριβή κατανομή τοπικών πληθυσμών κητωδών και τις απειλές που πιθανώς να τους επηρεάζουν. Επομένως, είναι δύσκολο επί του παρόντος να προταθούν συγκεκριμένες διαχειριστικές δράσεις ευνοϊκών για την προστασία τους. Για την αξία αυτών των περιοχών σχετικά με τα ενδιαφέροντα των κητωδών υπάρχει πρωτόλεια πληροφορία (Frantzis et al. 2003, Frantzis 2009, Zafiroopoulos and Merlini 2003, βλ. Σχ. 4).

Παρόλα αυτά, η παρούσα γνώση για την κατάσταση, την οικολογία και τη συμπεριφορά των πληθυσμών καθώς και για τις κύριες ανθρωπογενείς πιέσεις είναι ανεπαρκής ή ανύπαρκτη και πρέπει γρήγορα να αυξηθεί προκειμένου να ενημερωθούμε για το ποιες δράσεις προστασίας πρέπει να αναληφθούν. Αυτές οι περιοχές πιθανής αξίας διατήρησης περιλαμβάνουν:

- Τον Σαρωνικό Κόλπο, τις Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα, το Βορειο-ανατολικό Αιγαίο, τον Βόρειο Ευβοϊκό Κόλπο, τις βόρειες Σποράδες, τον Παγασητικό Κόλπο, τα στενά της Βόρειας Εύβοιας, όπου είναι γνωστή η παρουσία κοινών δελφινιών και άλλων ειδών κητωδών ειδών.
- Το Μυρτώο Πέλαγος, τα γειτονικά της Χαλκιδικής ύδατα, την Ανατολική Τάφρο, τα ύδατα ανάμεσα στη Σκύρο, την Εύβοια και τις Βόρειες Σποράδες (ΒΔ Αιγαίο), όπου έχει επανειλημμένως καταγραφεί η παρουσία σταχτοδέλφινων και φουσητήρων.

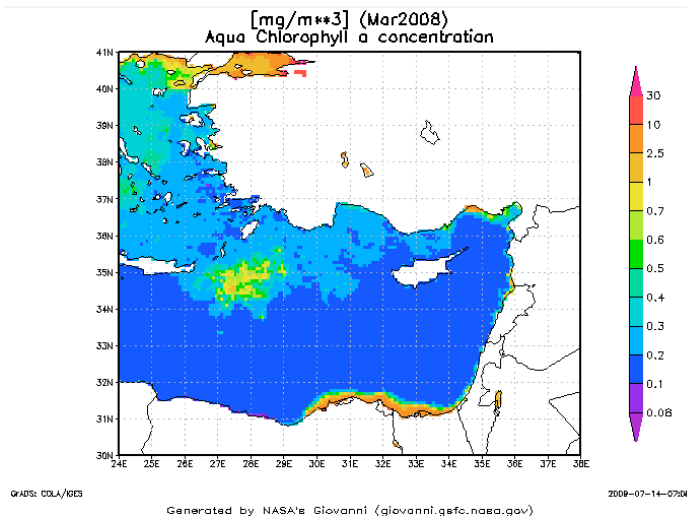
Ενώ οι αναφορές για θέαση και εκβρασμό σε αυτές τις περιοχές αποτελούν χρήσιμη αρχική πληροφορία, είναι ανεπαρκείς για να οριοθετήσουμε το ζωτικό ενδιαίτημα και να ορίσουμε τις διαχειριστικές δράσεις που έχουν τις μεγαλύτερες πιθανότητες να συμβάλλουν στην προστασία. Επομένως, αυτή η Στρατηγική εισηγείται την εντατική διεπιστημονική έρευνα σε ολόκληρο το Αιγαίο Πέλαγος, και ειδικότερα στις περιοχές που φαίνονται στο Σχ. 4· έρευνα που θα παρέχει επιστημονικά τεκμηριωμένη πληροφόρηση η οποία θα χρησιμοποιηθεί για να στηρίξει την εστιασμένη και έγκαιρη διαχείριση.

Σχήμα 4. Περιοχές με ειδική σημασία για τη διατήρηση (πράσινο) και περιοχές που πιθανώς να έχουν σημασία για τη διατήρηση (σκιασμένοι πράσινοι κύκλοι) των κητωδών στην Ελλάδα.

Με ειδική προσοχή πρέπει επίσης να μελετήσουμε τον Κυκλωνικό Στρόβιλο Ρόδου (Σχ. 5), ένα χαρακτηριστικό στοιχείο της ωκεανογραφίας της ανατολικής Μεσογείου και μία περιοχή με ιδιαίτερως υψηλή παραγωγικότητα, ιδίως σε σχέση με τις γειτονικές oligοτροφικές περιοχές της λεκάνης του Λεβάντε (Napolitano et al. 2000, Vidussi et al. 2001, Barale and Gade 2009). Οι εποχικές κορυφώσεις πολύ μεγάλης πρωτογενούς παραγωγικότητας θεωρητικώς δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες για τη διατροφή διαφόρων ειδών κητωδών. Δυστυχώς, δεν υπάρχει κάποια πληροφορία για τη σύνθεση των ειδών και την πυκνότητα της πανίδας κητωδών που ζει σε αυτό το κομμάτι της Μεσογείου, λόγω έλλειψης εστιασμένης ερευνητικής προσπάθειας. Η παρούσα Στρατηγική εισηγείται ότι πρέπει να γίνει έρευνα σε αυτήν την περιοχή προκειμένου να ελέγξουμε την υπόθεση μίας πιθανώς σημαντικής τοπικής παρουσίας κητωδών.

Οι συγκεκριμένες δράσεις που χρειάζονται για τις περιοχές ειδικής σημασίας για την προστασία περιγράφονται λεπτομερώς στο Σχέδιο Δράσης (Βλ. Κεφάλαιο 8.3).

Σχήμα 5. Ο Κυκλωνικός Στρόβιλος Ρόδου είναι μία περιοχή όπου οι κορυφώσεις υψηλής πρωτογενούς παραγωγικότητας αργά το χειμώνα πιθανώς να δημιουργούν κατάλληλες συνθήκες διατροφής για διάφορα πελαγικά κητώδη.

6. Κατάρτιση και ενδυνάμωση

Όσον αφορά τη διατήρηση των κητώδων στην Ελλάδα, η ανάπτυξη της έρευνας και των δυνατοτήτων παρακολούθησης σε ολόκληρη την περιοχή αποτελούν μία επίκαιρη πρόκληση και έχουν υψηλή προτεραιότητα. Αυτή η πρόκληση περιλαμβάνει δύο σκέλη: 1) τη μετάδοση γνώσεων μέσω κατάλληλων, αποτελεσματικών και μακροχρόνιων διαδικασιών τεχνικής εκπαίδευσης και 2) τη διασφάλιση ότι αυτή η τόσο δύσκολα αποκτηθείσα γνώση θα χρησιμοποιηθεί σωστά και για μεγάλο χρονικό διάστημα από τη στιγμή που οι εκπαιδευθέντες μπορέσουν να την χρησιμοποιήσουν.

Τα τελευταία χρόνια, έχουν αυξηθεί οι ευκαιρίες να λάβει κανείς επαγγελματική εκπαίδευση επί των τεχνικών έρευνας για τα κητώδη και να εκπαιδευτεί γύρω από τη διατήρηση κητώδων και τις στρατηγικές διαχείρισης. Εντούτοις, μόνο λίγοι επιστήμονες στην Ελλάδα μπορούν να βασιστούν στην κατάλληλη τεχνική εκπαίδευση για την επαγγελματική τους ανέλιξη. Αυτό εμποδίζει την ανάπτυξη κατάλληλων προγραμμάτων έρευνας και εκστρατειών διατήρησης.

Η ελλιπής πρόσβαση στην πληροφορία αποτελεί πρόβλημα για πολλούς. Πολλή από την εξειδικευμένη βιβλιογραφία για τα κητώδη είναι δυσπρόσιτη, καθώς οι βιβλιοθήκες για τα κητώδη είναι σπάνιες και ιδιωτικές. Επίσης, οι ευκαιρίες μάθησης είναι ελάχιστες, εξαιτίας -για παράδειγμα- των λίγων και διάσπαρτων Ελλήνων ειδικών, των περιορισμένων επαφών με άλλους ερευνητές και το γεγονός ότι στην Ελλάδα σπάνια οργανώνονται επαγγελματικά συνέδρια για τα κητώδη. Επιπλέον, σπανίζουν οι υποδομές όπου θα μπορούσε να διεξαχθεί επαγγελματική δουλειά για τα κητώδη, μειώνοντας τις δυνατότητες των Ελλήνων σπουδαστών και νεαρών ερευνητών που ενδιαφέρονται για τα κητώδη.

Αυτή η Στρατηγική αναγνωρίζει την ανάγκη να αναφερθεί σε δύο πλευρές αυτού του θέματος:

α) Η **κατάρτιση ατόμων** μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους. Μία επίσημη προσέγγιση στη θεωρητική εκπαίδευση θα συμπεριλάμβανε σεμινάρια, εργαστήρια, μαθήματα τεχνικής εκπαίδευσης μικρής διάρκειας, και πανεπιστημιακά μαθήματα για τα κητώδη. Μία διαφορετική, πιο πρακτική προσέγγιση μπορεί να περιλαμβάνει άμεση εμπλοκή του εκπαιδευόμενου μέσω εθελοντικών προγραμμάτων και προγραμμάτων πρακτικής εξάσκησης διαφόρων μορφών. Το άριστο είναι πιθανώς ένας συνδυασμός θεωρητικής και πρακτικής προσέγγισης. Για παράδειγμα, θα είχαμε εντατικά μαθήματα τεχνικής εκπαίδευσης στο πεδίο, όπου οι θεωρητικές διαλέξεις θα συνδυάζονταν με την άμεση εμπειρία για τη συλλογή δεδομένων στη θάλασσα.

β) Η **ενίσχυση φορέων και θεσμών** απαιτεί διαφορετική προσέγγιση και διασφαλίζει ότι οι πόροι που επενδύονται στα άτομα δεν πάνε χαμένοι, παρέχοντάς τους πραγματικές ευκαιρίες να δουλέψουν, πρόσβαση στην πληροφορία και ένα ευνοϊκό περιβάλλον όπου θα ανελιχθούν επαγγελματικά. Εδώ θα μπορούσε να περιληφθεί η δημιουργία πανεπιστημιακών μαθημάτων, η διαχείριση των βιβλιογραφικών δεδομένων, η δημιουργία εργαστηρίων και άλλων υποδομών, η διευκόλυνση της πρόσβασης στην πληροφορία, και η παροχή τεχνικής και άλλης υποστήριξης στους φορείς που θα προσέφεραν θέσεις σε ικανά άτομα. Η κατάρτιση φορέων αφορά μεταξύ άλλων την παροχή επαγγελματικής τεχνικής εκπαίδευσης σε δημόσιους υπαλλήλους κεντρικών ή τοπικών φορέων, σε σώματα υπεύθυνα για τη διαχείριση Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών, σε ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς οργανισμούς και σε ομάδες πίεσης.

7. Με στόχο την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ανάγκη προστασίας των κητωδών και της θαλάσσιας βιοποικιλότητας

Μία αποτελεσματική εκστρατεία για την ευαισθητοποίηση του κοινού με κεντρικό θέμα τα κητώδη και τα ενδιαυτήματά τους πρέπει να στοχεύει να περάσει στους διαχειριστές, τα ενδιαφερόμενα μέρη και το ευρύ κοινό το μήνυμα ότι η προστασία της θάλασσας δεν πρέπει να αποτελεί απλώς μία παραχώρηση στις πιέσεις των οικολόγων, αλλά μία θεμιτή και ανυπολόγιστης αξίας πρωτοβουλία με σκοπό να ωφελήσει ολόκληρη την κοινωνία και τις μελλοντικές γενιές.

Αυτού του είδους η ολιστική κατανόηση θα ξεπηδήσει από μία γενικότερη εκτίμηση για τον φυσικό κόσμο, την ομορφιά και την ποικιλία των υπηρεσιών που μπορεί να παρέχει ένα οικοσύστημα σε ένα απείραχτο περιβάλλον. Συνεπώς, η ευαισθητοποίηση του κοινού και οι εκπαιδευτικές δράσεις που στοχεύουν στη στέρεα και μακροχρόνια αγάπη για τη φύση είναι πιθανό να ευνοήσουν την ανάπτυξη μίας κοινωνίας που νοιάζεται για τη διατήρηση των κητωδών και της θαλάσσιας (Org 2004).

Μιλώντας στο ευρύ κοινό

Οι επιστήμονες, οι βιολόγοι που ασχολούνται με την προστασία και οι διαχειριστές συνήθως υποεκτιμούν ή παραβλέπουν τη δύναμη και τη σημασία της επικοινωνίας και συχνά αποτυγχάνουν να περάσουν τα μηνύματά τους στο ευρύτερο κοινό. Ως συνέπεια αυτού, σημαντικά επιστημονικά ευρήματα και μηνύματα γύρω από την προστασία μπορεί να μην φτάσουν ποτέ στο ευρύ κοινό. Αυτό, περιορίζει την υποστήριξη από το κοινό των δράσεων για την προστασία και παρεμποδίζει την εφαρμογή στρατηγικών περιορισμού των απειλών. Το να προσεγγίζεις μεγάλα τμήματα της κοινωνίας είναι σημαντικό όχι μόνο διότι οι άνθρωποι μπορούν να επηρεάσουν την αγορά με την συμπεριφορά και τις επιλογές τους, αλλά και διότι αυτοί είναι οι τελικοί ρυθμιστές των πολιτικών αποφάσεων.

Προσεκτικός σχεδιασμός

Ακόμη και όταν ξεκινούν εκστρατείες για την ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση του κοινού, αυτές σπάνια είναι σχεδιασμένες στο πλαίσιο μακροπρόθεσμων στρατηγικών με ξεκάθαρους στόχους. Είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι οι καμπάνιες για την ευαισθητοποίηση του κοινού αποτελούν απαραίτητα στοιχεία της διαδικασίας προστασίας: αξίζει να σχεδιαστούν με προσοχή και να εφαρμοστούν με επαγγελματισμό, ενώ προς όφελός τους θα ήταν αν τις επιβλέπει κάποιος ειδικός.

Οι εκστρατείες που στοχεύουν κυρίως στην προβολή της εικόνας ή της δουλειάς μεμονωμένων φορέων μπορεί να αποτύχουν να περάσουν το είδος του συνεπούς, ακριβούς, ξεκάθαρου και ισχυρού μηνύματος που χρειάζεται για να επηρεάσει μακροπρόθεσμα τη συμπεριφορά και τις επιλογές των ανθρώπων, ωφελώντας τελικά έτσι το θαλάσσιο περιβάλλον.

Αναπτύσσοντας εκστρατείες ευαισθητοποίησης για τα κητώδη

Μερικά βασικά θέματα που πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη όταν πραγματοποιούμε εκστρατείες ευαισθητοποίησης για τα κητώδη περιγράφονται συνοπτικά παρακάτω:

- Ένα θετικό μήνυμα υπέρ της προστασίας (π.χ. «τα κητώδη μπορούν και αξίζει να προστατευθούν») είναι προτιμότερο από αποκλειστικά αρνητικές πληροφορίες («τα κητώδη εξαφανίζονται»). Το κοινό θα έπρεπε να πληροφορηθεί ότι αυτά τα ζώα ζουν στα ελληνικά ύδατα και ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι πως μπορούν να συνεχίσουν να ζουν εκεί.
- Είναι ουσιαστικά αδύνατον να προστατεύσουμε τα κητώδη χωρίς να διατηρήσουμε το περιβάλλον στο οποίο ζουν.
- Τα ζώα πρέπει να παρουσιάζονται όσο γίνεται πιο κοντά σε αυτό που πράγματι είναι. Πρέπει να φαίνονται ως συστατικά οικοσυστημάτων τα οποία είναι σύνθετα, αλληλεξαρτώμενα και ευάλωτα.
- Να παρατίθενται θετικά παραδείγματα ανθρώπων (επιστημόνων, σπουδαστών, ψαράδων, διαχειριστών, κλπ) που επιλέγοντας να συμβάλλουν στην προστασία της θάλασσας ομορφαίνουν τις ζωές τους και αντλούν προσωπική ευχαρίστηση. Η προσωπική εμπειρία και η άμεση επαφή με τους επιστήμονες που ασχολούνται με την προστασία καθώς και με αφοσιωμένους ανθρώπους που δραστηριοποιούνται σε πρωτοβουλίες διατήρησης συχνά συμβάλλουν αποφασιστικά και επηρεάζουν περισσότερο το κοινό απέναντι στο μήνυμα για διατήρηση. Πρέπει να παροτρύνουμε την επικοινωνία μεταξύ του κοινού και των ειδικών που λαμβάνουν ενεργό μέρος στη διατήρηση των κητωδών, καθώς είναι πιο πιθανόν τα θετικά παραδείγματα να τραβήξουν την προσοχή και να γίνουν παραδείγματα προς μίμηση, παρά οι αφηρημένες έννοιες ή οι απρόσωπες πληροφορίες. Θετικά παραδείγματα μπορούν επίσης να αντληθούν και από τις κοινότητες που έχουν ωφεληθεί από μία εμπνευσμένη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων.
- Ας ενθαρρύνουμε τους ανθρώπους να εμπλακούν. Ας τους δείξουμε ότι το να εμπλακεί κάποιος είναι και εφικτό και ωφέλιμο για τον ίδιο. Ας προτείνουμε πρακτικούς τρόπους μέσω των οποίων μπορούν να συμβάλλουν στη διατήρηση των κητωδών. Τα προγράμματα εθελοντών με επίκεντρο την έρευνα, εφόσον εφαρμόζονται με επαγγελματισμό, αποτελούν αποτελεσματικό μέσο εμπλοκής των

ανθρώπων και τους δείχνουν γιατί θα έπρεπε να νοιαζόμαστε για τα ζώα.

- Ας είμαστε δημιουργικοί όταν παρουσιάζουμε τα κητώδη. Παρόλο που τμήμα του κοινού μπορεί να αντιμετωπίζει τα κητώδη ως είδη-σύμβολα (δηλαδή είδη ελκυστικά στο κοινό και με χαρακτηριστικά που τα κάνουν κατάλληλα για να μεταφέρουν οικολογικά μηνύματα), όταν επικοινωνούμε με τμήματα του κοινού που δεν νοιάζονται ιδιαίτερα για αυτά τα ζώα, ίσως να είναι αποτελεσματικότερο να τα παρουσιάζουμε ως πολύτιμους φυσικούς πόρους (π.χ. για τη βελτίωση της τουριστικής εικόνας μίας περιοχής), και/ή ως απαραίτητα κομμάτια ενός οικοσυστήματος του οποίου η βιοποικιλότητα πρέπει να διαφυλαχθεί (π.χ. για να διατηρήσει τη σταθερότητά τους ή για να εξασφαλίσει διαρκείς οικοσυστημικές υπηρεσίες).
- Όποτε είναι δυνατόν, η επικοινωνία θα πρέπει να μην είναι μονής κατεύθυνσης. Τα αποτελέσματα της επικοινωνίας διαρκούν περισσότερο όταν και οι δύο πλευρές ακούν η μία την άλλη, και προσπαθούν να προσαρμόσουν κατάλληλα το μήνυμα και τις στρατηγικές τους. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν απευθυνόμαστε σε ενδιαφερόμενα μέρη τα οποία μπορεί να επηρεάζονται άμεσα από τις διαχειριστικές δράσεις που στοχεύουν στα κητώδη.

Ο ρόλος των ΜΚΟ

Ενώ άλλα στοιχεία αυτής της Στρατηγικής εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε εθνικά ή υπερεθνικά κυβερνητικά όργανα και διεθνείς ρυθμιστικούς φορείς (καθώς και στην εφαρμογή, παρακολούθηση και επιβολή), η ευαισθητοποίηση του κοινού είναι ένα θέμα στο οποίο η ιδιωτική πρωτοβουλία και προσπάθεια από - μεταξύ άλλων - τις εθνικές και περιφερειακές ΜΚΟ παίζουν αυτόνομο και σημαντικό ρόλο.

8. Σχέδιο Δράσης

Οι τέσσερις στόχοι θα επιτευχθούν με την εφαρμογή διαφόρων δράσεων που θα υλοποιηθούν από το 2010 ως το 2015, όπως περιγράφονται παρακάτω.

Η αρχή που καθοδηγεί την διατύπωση των δράσεων που περιγράφονται παρακάτω μπορεί να συνοψισθεί στην έννοια "SMART" (όπως αυτό περιγράφεται στο <http://gefweb.org/MonitoringandEvaluation/MEPoliciesProcedures/MEPIndicators/mepindicators.html>) σύμφωνα με το οποίο κάθε δράση πρέπει να έχει πέντε χαρακτηριστικά:

- S «Συγκεκριμένο (Specific): Το σύστημα συλλαμβάνει την ουσία του επιδιωκόμενου αποτελέσματος συσχετίζοντάς το ξεκάθαρα και άμεσα με έναν στόχο, και μόνο με αυτόν.
- M «Μετρήσιμο (Measurable): Το σύστημα παρακολούθησης και οι δείκτες του είναι με σαφήνεια προσδιορισμένοι έτσι ώστε όλα τα μέρη να συμφωνούν τι ακριβώς καλύπτει το σύστημα ώστε να υπάρχει πρακτικός τρόπος μέτρησης των δεικτών και των αποτελεσμάτων.
- A «Επιτεύξιμο και Αποδοτέο (Achievable και Attributable): το σύστημα προσδιορίζει ποιες αλλαγές αναμένεται να συμβούν ως αποτέλεσμα της παρέμβασης και εάν το(α) αποτέλεσμα(τα) είναι ρεαλιστικό(ά). Η Απόδοση απαιτεί οι αλλαγές που θα συμβούν στο υπό στόχευση αναπτυξιακό θέμα να συνδέονται με την παρέμβαση.
- R «Σχετικό και Ρεαλιστικό (Relevant και Realistic): Το σύστημα συνίσταται από διαφορετικά επίπεδα δράσης που έχουν πιθανότητες να επιτευχθούν με πρακτικό τρόπο και τα οποία αντανακλούν τις επιδιώξεις των ενδιαφερόμενων μερών.
- T «Χρονικά προσδιορισμένο, Έγκαιρο, Ανιχνεύσιμο και Στοχευμένο (Time-bound, Timely, Traceable, και Targeted) Το σύστημα επιτρέπει την ανίχνευση της προόδου με οικονομικό και αποτελεσματικό τρόπο ανά συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα, για μία ορισμένη περίοδο, προσδιορίζοντας ξεκάθαρα κάθε ομάδα ενδιαφερομένων που πρόκειται να επηρεαστεί από τη δράση ή το πρόγραμμα».

Αν και αυτό το Σχέδιο Δράσης παρουσιάζεται σαν μία σειρά μεμονωμένων δράσεων, αυτές θα πρέπει να ενσωματωθούν σε σαφή εθνικά διαχειριστικά πλαίσια και προγράμματα. Ένας κατάλληλος φορέας για την ενσωμάτωση των δράσεων αυτού του σχεδίου σε ένα σαφές πρόγραμμα θα μπορούσε να είναι η Συμβουλευτική Επιτροπή, που προτείνεται να συσταθεί στο Κεφάλαιο 8.2, 2.Γ.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, σύνολο διαφορετικών δράσεων μπορεί να προβούν ιδιαίτερα αποτελεσματικά εφόσον υλοποιηθούν στο πλαίσιο μίας και μόνο προσπάθειας. Για παράδειγμα, η εκπαίδευση των ψαράδων, η προώθηση υποκατάστατων της αλιείας και η μείωση του παρεμπόπτοντος αλιεύματος και των σκόπιμων θανατώσεων μπορεί να ταυριάζουν όλα μαζί σε μία και μόνο κοινή γραμμή δράσης.

Οι δράσεις καταγράφονται σε πίνακα στο Κεφάλαιο 8.5, το οποίο προτείνει επίσης ένα σύνολο δείκτες, απαραίτητων για την αξιολόγηση των επιτευγμάτων του Σχεδίου Δράσης. Στην περίπτωση πιο περίπλοκων δράσεων, αυτές υποδιαιρούνται σε επιμέρους τμήματα.

8.1. Απαραίτητες δράσεις για τον Στόχο 1

Οι πολίτες να κατανοήσουν όλο και περισσότερο και να υιοθετήσουν την ανάγκη διατήρησης όλων των ειδών των θαλάσσιων θηλαστικών ως σημαντικού τμήματος του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

1Α Σχεδιασμός, οργάνωση και υλοποίηση μιας εθνικής εκστρατείας ευαισθητοποίησης του κοινού

Να σχεδιαστεί, να βρεθούν πόροι και να εφαρμοστεί μία σαφής εκστρατεία ευαισθητοποίησης, σχεδιασμένη ώστε να πληροφορεί και να μεταφέρει στο ευρύ ελληνικό κοινό το μήνυμα για άμεση ανάγκη διατήρησης των ειδών θαλάσσιων θηλαστικών και του περιβάλλοντός τους σε ολόκληρη την επικράτεια.

1Α.1 Να οριστούν οι στόχοι και να τεκμηριωθεί η σχέση των διαφορετικών υπο-ομάδων του κοινού:

1. Κρατικοί φορείς (Υπουργεία Περιβάλλοντος, Θαλασσιών Υποθέσεων),
2. Περιφερειακοί και τοπικοί φορείς (Λιμενικό Σώμα, Τμήματα Αλιείας και Περιβάλλοντος της Περιφέρειας, Δήμοι),
3. Αλιείς: τρία οργανικά επίπεδα (συνομοσπονδία, ομοσπονδία, σύλλογοι),
4. Τοπικές κοινότητες σε παράκτιες ή νησιωτικές περιοχές υψηλής σημασίας για τα κητώδη,
5. Σχολεία σε παράκτιες ή νησιωτικές περιοχές υψηλής σημασίας για τα κητώδη,
6. Ερασιτέχνες αλιείς, δύτες, ιδιοκτήτες ιστιοπλοϊκών, φουσκωτών, γιωτ,

7. ΜΚΟ τοπικής εμβέλειας,
8. Επιστημονική κοινότητα και περιβαλλοντικές οργανώσεις,
9. Ευρύ κοινό,
10. Μέσα μαζικής ενημέρωσης,
11. Τομείς ναυτιλίας, θαλάσσιων μεταφορών και τουρισμού,
12. Φορείς διαχείρισης των ΘΠΠ,
13. Πολιτικοί, οι σύμβουλοί τους και υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων.

1Α.2 Να οριστεί μία επικοινωνιακή φιλοσοφία (π.χ. γιατί να προστατεύσουμε τα κητώδη) και να συμπεριληφθούν στην επικοινωνιακή στρατηγική πληροφορίες (προσαρμοσμένες στα μέτρα των διαφορετικών ομάδων-στόχων) για τα προβλήματα διατήρησης που αντιμετωπίζουν τα κητώδη στα ελληνικά ύδατα και τα οποία θα περιλαμβάνει η εκστρατεία (ή οι εκστρατείες) (π.χ. μακροχρόνια βιωσιμότητα των πληθυσμών κητωδών στην Ελλάδα υπό την απειλή της μείωσης της λείας τους και της καταστροφής του οικοσυστήματος λόγω υπεραλίευσης, συμπτωματική θανάτωση στα αλιευτικά εργαλεία, εκούσιες αιχμαλωτίσεις, συγκρούσεις με σκάφη, όχληση, ρύπανση, θόρυβος, αλλαγή του οικοσυστήματος).

1Α.3 Να οριστούν οι δράσεις (απαραίτητες και συγκεκριμένες τόσο όσον αφορά την ανάγκη της διατήρησης κητωδών στην Ελλάδα όσο και το κοινό-στόχο) που θα οδηγήσουν στην ευαισθητοποίηση, την προώθηση αποτελεσματικής πίεσης από τις ΜΚΟ, τη βελτίωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, την εφαρμογή προγραμμάτων κατάρτισης και ενδυνάμωσης (βλ. 1Δ), και τη συμμετοχή μεγάλου τμήματος της κοινωνίας των πολιτών στη φροντίδα για τη θάλασσα. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει (αλλά όχι να περιορίζεται μόνο σε αυτά) επιστημονικά συνέδρια και σεμινάρια, παραγωγή επικοινωνιακού υλικού (φυλλάδια, εγχειρίδια, ιστοσελίδες, ενημερωτικά δελτία), παραγωγή ή μετάφραση ντοκυμανταίρ, ανεύρεση «πρέσβευων» για τα κητώδη και σχετικές δράσεις δημοσίων σχέσεων (π.χ. συνεντεύξεις), εφαρμογή διαφημιστικών εκστρατειών (τηλεόραση, ραδιόφωνο, συνεντεύξεις και διαφημιστικά κείμενα), οργάνωση σχολικών προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, φωτογραφικές ή άλλες εκθέσεις, εκδηλώσεις (κονσέρτα, θέατρο, κλπ), οργάνωση μίας «περιοδούμεσας έκθεσης» για τα κητώδη, εμπλοκή του κοινού σε ένα «παρατηρητήριο για τα κητώδη» (π.χ. δίκτυο παρατήρησης και εκβρασμού), χρήση λιγότερο συμβατικών εργαλείων, όπως εκστρατείες υπερταχείας εξάπλωσης, σελίδες κοινωνικής δικτύωσης, ιστολόγια, δημοσκοπήσεις και έρευνα.

1Α.4 Να οριστεί τί πρέπει να έχει επιτευχθεί στο τέλος της/των εκστρατειών/ών ως προς την πρόοδο για την επίλυση των προβλημάτων για τη διατήρηση των κητωδών (δηλ. το μήνυμα για την πληροφόρηση και την εκστρατεία πληροφόρησης και επικοινωνίας θα συμπίπτει με τη δομή - σκοπό και στόχους - αυτής της Στρατηγικής).

1Α.5 Να εφαρμοστεί η εκστρατεία ευαισθητοποίησης βάσει των στοιχείων που έχουν συλλεχθεί στις υπο-δράσεις 1Α.1 ως 1Α.4.

1Β Παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας της εκστρατείας ευαισθητοποίησης.

Να παρακολουθείται η επίδραση του προγράμματος στο βασικό κοινό-στόχο καθώς και στα προβλήματα για την διατήρηση κητωδών στα οποία στοχεύει, συμπεριλαμβανομένου του ορισμού δεικτών για να εκτιμηθούν:

- 1Β.1 διαχειριστικές και νομοθετικές δράσεις που υιοθέτησαν και εφάρμοσαν κεντρικοί και περιφερειακοί δημόσιοι φορείς σχετικά με την διατήρηση των κητωδών και το θαλάσσιο περιβάλλον,
- 1Β.2 δημοσκοπήσεις.

Οι καμπάνιες ευαισθητοποίησης πρέπει να περιλαμβάνουν κατάλληλες δράσεις για τη μέτρηση, με συγκεκριμένους δείκτες, της επίδρασης της/των εκστρατειών/ών στο κοινό - στόχο και, γενικώς, στα ξεκάθαρα αποτελέσματα για τα προβλήματα της διατήρησης κητωδών στα οποία στοχεύουμε. Η δράση 1Α πρέπει να καταλήγει 1) σε μία μετρήσιμη αλλαγή στάσης στην καθημερινή ζωή του κοινού - στόχου, 2) σε βελτιωμένη εφαρμογή της πολιτικής και της νομοθεσίας σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και 3) σε αυξημένη γνώση και καλύτερες πρακτικές από τα ενδιαφερόμενα μέρη.

1Γ Κατάρτιση και ενδυνάμωση. Να υποστηριχθεί η κατάρτιση και ενδυνάμωση στην Ελλάδα σε σχέση με την επικοινωνία, την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση:

1Γ.1 Να διασφαλισθεί ότι η διατήρηση των κητωδών αντιμετωπίζεται κατάλληλα στο τοπικό επίπεδο, όπου χρειάζεται, π.χ. αναπτύσσοντας τις επικοινωνιακές ικανότητες και δράσεις των τοπικών φορέων με στόχο τους τουρίστες σε περιοχές με ζωτικά ενδιαφέροντα για τα κητώδη και ότι οι δράσεις σε τοπικό επίπεδο εναρμονίζονται και είναι σύμφωνες με αυτή την Στρατηγική.

1Γ.2 Να προωθηθεί η ίδρυση και ο συντονισμός των ΜΚΟ που σχετίζονται με τη διατήρηση κητωδών και να καταστεί βέβαιο ότι οι δράσεις των ομάδων πίεσης βασίζονται σε ακριβείς, αντικειμενικές πρωτογενείς πληροφορίες που εδράζονται σε καλά τεκμηριωμένα επιστημονικά δεδομένα.

1Γ.3 Να υποστηριχθούν και να προωθηθούν τα ακαδημαϊκά και εκπαιδευτικά ιδρύματα ώστε να βοηθηθεί η κατάρτιση και ενδυνάμωση η σχετική με τη διατήρηση των κητωδών.

8.2. Απαραίτητες δράσεις για τον Στόχο 2

Τα μέτρα διατήρησης κητωδών να γίνουν νόμοι και να εφαρμόζονται αποτελεσματικά σε ολόκληρη την επικράτεια (συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης του αναγκαίου θεσμικού πλαισίου), έτσι ώστε να μειωθούν οι απειλές και να μην εξαφανιστούν οι πληθυσμοί κητωδών και τα ενδιαφέροντά τους στην Ελλάδα

2Α Ενσωμάτωση της διατήρησης κητωδών στην Ελληνική Θαλάσσια Στρατηγική

Οι προσπάθειες διατήρησης κητωδών, όπως περιγράφονται σε αυτήν την Στρατηγική, να ενσωματωθούν σε ευρύτερες δράσεις και μέτρα διατήρησης και διαχείρισης των θαλασσών, ιδιαίτερα όσον αφορά την ενσωμάτωση από την Ελλάδα της Οδηγίας Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική της ΕΕ.

2Β Ενίσχυση του εθνικού θεσμικού πλαισίου:

2Β.1 Να αναπτυχθεί συγκεκριμένη θεσμική κατάρτιση στις κρατικές υπηρεσίες προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα του σχεδιασμού πολιτικής και των μέτρων για τη διατήρηση κητωδών στην Ελλάδα. Αυτό θα περιλαμβάνει την αντιμετώπιση του προβλήματος εφαρμογής και επιβολής των νομικών διατάξεων των σχετικών με τη διατήρηση κητωδών στην Ελλάδα.

2Β.2 Να αναπτυχθεί ένα εθνικό δίκτυο εκβρασμών σε συνέργεια με το υπάρχον για τη μεσογειακή φώκια (ίσως ενώνοντας τις προσπάθειες και με την οργάνωση για τη διατήρηση της θαλάσσιας χελώνας). Τα δεδομένα θα εντάσσονται σε μία κεντρική εξειδικευμένη βάση δεδομένων (με δημόσια πρόσβαση από το Διαδίκτυο), σε στενή συνεργασία με τις σχετικές περιφερειακές, ευρωπαϊκές και διεθνείς πρωτοβουλίες. Να προωθηθούν οι έρευνες για τα αίτια των εκβρασμών και να παραχθεί ερευνητικό υλικό και δείγματα χρήσιμα για την προστασία, τα οποία θα κατατίθενται σε κατάλληλες, κεντρικές τράπεζες ιστών (εθνικές ή της ACCOBAMS, για εναρμόνιση με τις δράσεις 4Δ.1 και 4Ζ.3)

2Γ Δημιουργία μίας Συμβουλευτικής Επιτροπής που θα υποστηρίζει την εφαρμογή της Στρατηγικής

Επειδή οι δράσεις που παρουσιάζονται σε αυτό το Σχέδιο Δράσης είναι πολλές και ποικίλες, είναι σημαντικό να πραγματοποιηθούν γρήγορα και συντονισμένα. Η ορθή εφαρμογή από τους κατάλληλους θεσμικούς φορείς απαιτεί την συμβουλευτική υποστήριξη μίας επιλεγμένης ομάδας ειδικών από την περιοχή της Μεσογείου με εκτενή επιστημονική εκπαίδευση στη θαλάσσια οικολογία και ζωολογία, καθώς και με βαθιά κατανόηση της διαχείρισης και των οργανωτικών περιορισμών που παρουσιάζει η προστασία της θάλασσας στην Ελλάδα. Μία τέτοια Συμβουλευτική Επιτροπή θα συμβάλλει με συμβουλές και συστάσεις ώστε να διασφαλίζει ότι το Σχέδιο Δράσης μετουσιώνεται σε μία λεπτομερή και απτή πραγματικότητα (που θα συμπεριλαμβάνει την οργάνωση εργαστηρίων, την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, τη διασύνδεση με άλλες οργανώσεις, υπουργεία, πανεπιστήμια, κλπ). Αυτή η δράση περιλαμβάνει και την ετοιμασία του Καθορισμού Αρμοδιοτήτων για την Συμβουλευτική Επιτροπή αφού οι σχετικές αρχές μελετήσουν προσεκτικά τη δημιουργία της.

2Δ Εμπλοκή του αλιευτικού τομέα

Να δεσμευτούν διαφορετικοί αλιευτικοί οργανισμοί (μικροί και μεσαίοι) σε διάφορα επίπεδα (τοπικό, εθνικό) για τις προσπάθειες διατήρησης των κητωδών.

2Ε Εμπλοκή της ναυτιλίας

Να αναπτυχθεί ένα σχέδιο και να προωθηθεί η υιοθέτησή του από τη ναυτιλία προκειμένου να σταματήσουν οι συγκρούσεις πλοίων με τα μεγάλα κητώδη (ιδιαίτερα των φουσητήρων) κατά μήκος της Ελληνικής Τάφρου.

2Ζ Προστασία του ζωτικού ενδιαφέροντος για τα κητώδη από επικίνδυνους ανθρωπογενείς θορύβους

Να συνταχθεί ένας κατάλογος με περιοχές με ζωτικά ενδιαφέροντα για τα κητώδη και να προωθηθεί η

απαγόρευση στρατιωτικών ασκήσεων με τη χρήση σόναρ υψηλής έντασης, από τις ελληνικές σχετικές κρατικές αρχές (π.χ. Υπουργείο Εθνικής Άμυνας), και να απαγορευτεί η εξερεύνηση για πετρέλαιο και αέριο με τη χρήση ήχων υψηλής έντασης (π.χ. Υπουργείο Ανάπτυξης).

2Η Προστασία του ζωτικού ενδιαϊτήματος για τα κητώδη από ενόκληση που προκαλεί η ανεύθυνη παρακολούθηση φαλαινών

Να αναπτυχθούν ρυθμίσεις που θα μετριάζουν τις αρνητικές επιπτώσεις της ανεύθυνης και χωρίς κανόνες παρακολούθησης κητωδών η οποία πιθανώς να έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια ενδιαϊτήματος για τα κητώδη και να προωθηθεί η υιοθέτηση και εφαρμογή του από τις σχετικές ελληνικές αρχές (π.χ. Υπουργείο Τουρισμού και Υπουργείο Ανάπτυξης).

2Θ Προστασία του ζωτικού ενδιαϊτήματος για τα κητώδη στις παράκτιες περιοχές

Στις παράκτιες περιοχές που θα οριστούν από τις δράσεις του Στόχου 4 ότι περιέχουν ζωτικό ενδιαϊτημα για τα κητώδη, να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της υποβάθμισης που προκύπτει από την ανάπτυξη (τουρισμός, παράκτια δόμηση, υδατοκαλλιέργεια, κλπ) με την υιοθέτηση αυστηρότερων ρυθμίσεων σχετικών με την όχληση, με την εισαγωγή αποχετεύσεων και απορροών για τις αστικές περιοχές και με τα στερεά απόβλητα (Airoldi and Beck 2007, Reynolds et al. 2009), περιλαμβάνοντας, εάν χρειάζεται, *ad hoc* τοπικά εξειδικευμένα διαχειριστικά μέτρα και μέτρα μείωσης των εκάστοτε επιπτώσεων.

2Ι Αντιμετώπιση του πιθανού προβλήματος πετρελαϊκής ρύπανσης σε ενδιαϊτήματα ζωτικά για τα κητώδη

Να διερευνηθεί η αλληλεπικάλυψη μεταξύ των ενδιαϊτημάτων που έχουν αναγνωριστεί από τις δράσεις του Στόχου 4 ως ζωτικά για τα κητώδη και των περιοχών με συχνή κυκλοφορία πετρελαιοφόρων (π.χ. σε σχέση με το επικείμενο άνοιγμα του τερματικού σταθμού πετρελαίου της Αλεξανδρούπολης και την αντίστοιχη κυκλοφορία διαμέσου του Αιγαίου Πελάγους) και να ληφθούν μέτρα αποτροπής της ρύπανσης όπου χρειάζεται, καθώς και να πραγματοποιηθεί ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης με μηχανισμό άμεσης αντίδρασης σε καταστροφικές περιστάσεις διαρροής πετρελαίου που να αφορά τα κητώδη (άτομα και ζωτικό ενδιαϊτημα).

2Κ Αντιμετώπιση του προβλήματος παράνομων μεθόδων αλιείας σε ενδιαϊτήματα ζωτικά για τα κητώδη

Να επιβεβαιωθεί ότι διώκονται οι παράνομες πρακτικές αλιείας και ειδικά εκείνες που έχουν άμεσο αρνητικό αποτέλεσμα στα κητώδη ή στο ζωτικό για τα κητώδη ενδιαϊτημα (π.χ. αλιεία με χρήση δυναμίτη) και ότι η σχετική νομοθεσία εφαρμόζεται εξ ολοκλήρου.

8.3. Απαραίτητες δράσεις για τον Στόχο 3

Να καταγραφούν και να προστατευθούν νομικά οι περιοχές που περιλαμβάνουν ζωτικά ενδιαϊτήματα κητωδών στην Ελλάδα καθώς και να οργανωθούν σε ένα λειτουργικό δίκτυο από Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές στις οποίες οι αριθμοί κητωδών είναι σταθεροί ή αυξάνουν.

3Α Προώθηση της υιοθέτησης και της εφαρμογής αποτελεσματικών διαχειριστικών μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος στον Αμβρακικό Κόλπο

Να υιοθετηθούν γρήγορα και να εφαρμοστούν μέτρα, που θα βασίζονται στα αποτελέσματα κατάλληλων μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, τα οποία θα περιλαμβάνουν αποκατάσταση της εισροής νερού από τα ποτάμια και ανταλλαγή νερού με την θάλασσα, τη μείωση των ανθρωπογενών ρύπων και θρεπτικών συστατικών από τις καλλιέργειες, τη βιομηχανία και τα αστικά λύματα, την απαγόρευση της παράνομης αλιείας και την αυστηρότερη διαχείριση των ιχθυοκαλλιεργειών. Οι ειδικές διαχειριστικές ανάγκες αυτού του πολύ κλειστού κόλπου παρουσιάζονται πιο λεπτομερώς στο Παράρτημα.

3Β Διατήρηση των κητωδών στον Κορινθιακό Κόλπο

Να σχεδιαστούν και να υιοθετηθούν κατάλληλα μέτρα προστασίας (τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν μία πρόταση για την επίσημη σύστασης μίας ΘΠΠ για τα κητώδη) που θα προστατεύουν τα δελφίνια στον κεντρικό και ανατολικό Κορινθιακό Κόλπο (κοινά δελφίνια, ζωνοδέλφια και ρινοδέλφια) με βάση τις ήδη προσδιορισμένες απειλές.

3Γ Προστασία των κητωδών κατά μήκος της Ελληνικής Τάφρου

Να εφαρμοστούν μέτρα διαχείρισης και διατήρησης για την προστασία των φυσητήρων και των ζιφιών στην περιοχή της Ελληνικής Τάφρου, με βάση τις ήδη προσδιορισμένες απειλές (π.χ. θάνατος από σύγκρουση με πλοία, θόρυβος από στρατιωτικά σόναρ και σεισμολογικές έρευνες) και άλλες απειλές που θα προσδιοριστούν με περαιτέρω έρευνα. Τα μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν την άμεση παύση όλων των σεισμολογικών και στρατιωτικών δραστηριοτήτων με σόναρ και την εισαγωγή κανονισμών για τα πλοία με στόχο τη μείωση της πιθανότητας σύγκρουσης.

3Δ Προστασία των κητωδών στο Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου

Να υιοθετηθούν επισήμως και να εφαρμοστούν τα προτεινόμενα μέτρα προστασίας στο Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου, είτε με τη δημιουργία περιοχής απαγόρευσης αλιείας, ή με την μετατροπή της περιοχής Natura 2000 και των γειτονικών υδάτων σε Ειδική Ζώνη Διατήρησης. Να διασφαλιστεί ότι τα μέτρα που περιλαμβάνουν τις συγκεκριμένες διαχειριστικές ανάγκες όπως αυτές ορίζονται στη σχετική έκκληση (βλ. <http://www.cetaceanalliance.org/call/index.htm>) και περιγράφονται στο Παράρτημα εφαρμόζονται αποτελεσματικά.

3Ε Προστασία των κοινών δελφινιών και των φώκαινων στο Θρακικό Πέλαγος

Να σχεδιαστούν και να υιοθετηθούν κατάλληλα μέτρα διατήρησης για τη διατήρηση των κοινών δελφινιών και των φώκαινων, καθώς και άλλων ειδών κητωδών που υπάρχουν στο Θρακικό Πέλαγος, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν μία πρόταση για την επίσημη σύσταση μίας ΘΠΠ για τα κητώδη, με βάση τις προσδιορισμένες απειλές.

3Ζ Ανάπτυξη μέτρων για την προστασία των κητωδών σε άλλες περιοχές, όπου υπάρχουν πρωτόλειες πληροφορίες για την παρουσία σημαντικού ενδιαίτηματος κητωδών.

Να διενεργηθεί στοχευμένη έρευνα που θα παράσχει την απαραίτητη επιστημονική γνώση για την κατάσταση των πληθυσμών κητωδών, την οικολογία και την συμπεριφορά τους καθώς και για τις κύριες ανθρωπογενείς πιέσεις και απειλές και η οποία θα επιτρέψει το σχεδιασμό συγκεκριμένων δράσεων προστασίας (που μπορεί να περιλαμβάνουν προτάσεις για την επίσημη σύσταση συγκεκριμένων ΘΠΠ για τα κητώδη) στις ακόλουθες περιοχές:

- Σαρωνικός Κόλπος, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα, Βορειο-ανατολικό Αιγαίο, Βόρειος Ευβοϊκός Κόλπος, Βόρειες Σποράδες, Παγασητικός Κόλπος, Βόρεια Στενά της Εύβοιας, όπου είναι γνωστό ότι υπάρχουν κοινά δελφίνια και άλλα είδη κητωδών.
- Μυρτώ Πέλαγος, ύδατα γύρω από την Χαλκιδική, Τάφρος της Ανατολίας, ύδατα μεταξύ της Σκύρου, της Εύβοιας και των Βόρειων Σποράδων (ΒΔ Αιγαίο), όπου έχουν επανειλημμένως αναφερθεί Σταχτοδέλφια, και αρκετά άλλα οδοντοκίτη.
- Περιοχή που περιλαμβάνεται στα όρια του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου της Αλοννήσου και των Βόρειων Σποράδων (ΕΘΠΑΒΣ), όπου τα μέτρα για τη διατήρηση των κητωδών πρέπει να ενσωματωθούν στο διαχειριστικό σχέδιο του Πάρκου, όπου αυτό χρειάζεται.

3Η Προώθηση της συγκρότησης ενός λειτουργικού δικτύου ΘΠΠ για τα κητώδη

Ενώ προτείνονται και ορίζονται μεμονωμένες ΘΠΠ για τα κητώδη, να διασφαλιστεί ότι υπάρχει πρόνοια για την οργάνωση ενός λειτουργικού δικτύου τέτοιων ΘΠΠ. Αυτό θα έπρεπε να περιλαμβάνει: τη διευκόλυνση τακτικών συναντήσεων για να ανταλλάξουν απόψεις, να μοιραστούν εμπειρίες και να συζητήσουν κοινά προβλήματα οι διαχειριστές, οι χρήστες και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς των ΘΠΠ για τα κητώδη, την εμπύκωση των διαχειριστών ΘΠΠ να αναπτύξουν σχέδια δράσης για αυτά σε κάθε μία ΘΠΠ και για το δίκτυο καθώς αυτό θα αναπτύσσεται, την προώθηση ανταλλαγών και επικοινωνίας μεταξύ των διαχειριστών ΘΠΠ για τα κητώδη και άλλων ΘΠΠ σε εθνικό καθώς και σε περιφερειακό (Μεσογειακό) επίπεδο, τη διασφάλιση ότι οι διαχειριστές των ΘΠΠ συμμετέχουν σε ένα ευρύτερο δίκτυο για τους διαχειριστές ΘΠΠ της Μεσογείου (MedPAN). Ταυτόχρονα, θα έπρεπε να δημιουργηθεί και να διατηρηθεί ένας σύνδεσμος με διεθνείς, ευρωπαϊκές και περιφερειακές υπηρεσίες (π.χ. την ΕΕ, UNEP MAP και ACCOBAMS) ώστε να διασφαλίζεται ότι η προσπάθεια που γίνεται σε εθνικό επίπεδο υπό την αιγίδα αυτού του Σχεδίου Δράσης υλοποιείται σε στενή συνεργασία με ευρύτερες προσπάθειες για την συγκρότηση Μεσογειακών δικτύων ΘΠΠ.

8.4. Απαραίτητες δράσεις για τον Στόχο 4

Να αποκτηθούν οι γνώσεις για την οικολογία και τη βιολογία των κητωδών οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση αυτών των ειδών

Υπάρχει άμεση ανάγκη να διενεργηθούν συστηματικές παρατηρήσεις για την απογραφή των πληθυσμών κητωδών και την οριοθέτηση των ενδιαιτημάτων τους σε μεγάλα τμήματα των ελληνικών θαλασσών (ιδιαίτερα στο Αιγαίο) έτσι ώστε να προταθούν τα απαραίτητα μέτρα διατήρησης έγκαιρα και αποτελεσματικά. Παρότι διαπιστώνουμε ότι ο χρόνος και οι πόροι που χρειάζονται για να υλοποιηθούν όλες αυτές οι μελέτες και οι έρευνες πιθανόν να μην είναι διαθέσιμα κατά το βραχύ χρονοδιάγραμμα αυτής της Στρατηγικής, τα Κεφάλαια 4Α και 4Β παρέχουν έναν εκτενή κατάλογο των απαραίτητων προγραμμάτων, ενώ γίνεται κατανοητό ότι η πραγματική εφαρμογή τους θα λάβει χώρα καθώς το σχέδιο δράσης αναπτύσσεται και ξετυλίγεται, όποτε καθίσταται δυνατόν και όποτε διατίθενται πόροι.

4Α Έρευνες για τα κητώδη

Πρέπει να διενεργηθούν κάποιες έρευνες πεδίου (έρευνα με χρήση σκαφών και/ή από αέρος καταγραφές, καθώς και εφαρμογή χωρικών μοντέλων στην ανάλυση δεδομένων) στο Αιγαίο Πέλαγος και τα γύρω ύδατα (ειδικά στο Θρακικό Πέλαγος, τον Σαρωνικό Κόλπο και τα γύρω ύδατα, τις Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα και το Μυρτώ Πέλαγος, καθώς και στην περιοχή του Κυκλωνικού Στροβίλου Ρόδου κατά τη

διάρκεια της άνοιξης (βλ. Κεφάλαιο 5.3 για περισσότερες λεπτομέρειες), προκειμένου να αναγνωριστούν σημαντικές περιοχές παρουσίας κητωδών για τα οποία αξίζει να ληφθούν τοπικά μέτρα προστασίας ανά περιοχή. Δεδομένης της υψηλής κινητικότητας των υπό προστασία ειδών, πρέπει να δεσμευτούμε για την εναρμόνιση και τον συντονισμό των προσπαθειών για έρευνα σε εθνικό επίπεδο με μία ευρύτερη προσπάθεια, την οποία μπορεί να αναλάβει η ACCOBAMS για ολόκληρη τη λεκάνη της Μεσογείου.

4B Μελέτες σε βάθος για τους πληθυσμούς των κητωδών

Να ξεκινήσουν ή να συνεχίσουν οι μελέτες για την αφθονία πληθυσμών, τις τάσεις και τη δομή τους καθώς και για τη χρήση των ενδιαιτημάτων και τους βασικούς τρόπους και δρόμους μετακινήσεων των πληθυσμιακών ομάδων κητωδών με ιδιαίτερη σημασία, συμπεριλαμβανομένων:

4B.1 Φώκαινων στο Βόρειο Αιγαίο, ιδιαίτερα για να οριστεί η κατάσταση του πληθυσμού και η σχέση με τους πληθυσμούς του ίδιου είδους της Θάλασσας του Μαρμαρά και της Μαύρης Θάλασσας.

4B.2 κοινά δελφίνια στο Αιγαίο, ειδικά για να προσδιοριστεί η αφθονία, οι τάσεις και η κατάσταση του πληθυσμού, να γίνει κατανοητή η σχέση με τους πληθυσμούς του ίδιου είδους του Ιονίου, του Κορινθιακού, της Θάλασσας του Μαρμαρά και της Μαύρης Θάλασσας.

4B.3 Ζωνοδέλφια, κοινά δελφίνια και ρινοδέλφια στον Κορινθιακό Κόλπο, για να προσδιοριστεί η αφθονία, η κατάσταση, οι τάσεις και η πιθανότητα γενετικής απομόνωσης (συμπεριλαμβανομένων των φαινομένων γενετικής στενωπού ή των γενετικών προβλημάτων που προκύπτουν όταν ένας πληθυσμός έχει εξελιχθεί από λίγα μόνα άτομα και έτσι παρουσιάζει περιορισμένη ποικιλία γονιδίων).

4B.4 Ρινοδέλφια στον Αμβρακικό Κόλπο, για να προσδιοριστεί η κατάσταση, οι τάσεις και ο βαθμός γενετικής απομόνωσης.

4B.5 Φουσητήρες και ζιφιοί στην Ελληνική Τάφρο, για να προσδιοριστεί η αφθονία, η κατάσταση, οι τάσεις, το ζωτικό ενδιαίτημα και ο βαθμός γενετικής απομόνωσης.

4Γ Οικολογικές αλληλεπιδράσεις με την αλιεία

Να ερευνηθούν οι οικολογικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ κητωδών και αλιείας. Να προωθηθεί, όπου χρειάζεται, η έρευνα για τα οικοσυστήματα και τη δυναμική του τροφικού πλέγματος και να πραγματοποιηθεί σε συνεργασία με ιχθυολόγους - αλιευματολόγους που γνωρίζουν την περιοχή καθώς και να συλλεχθούν πληροφορίες για τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις της αλιείας στη διατήρηση των κητωδών, όπως στην περίπτωση των κοινών δελφινιών και των ρινοδέλφινων στο Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου.

4Δ Λειτουργικές αλληλεπιδράσεις με την αλιεία

Να ερευνηθεί 1) η συχνότητα της τυχαίας θανάτωσης (ως παρεμπίπτον αλίευμα) κητωδών στα αλιευτικά εργαλεία και 2) οι ζημιές στα αλιευτικά εργαλεία και τις ιχθυοκαλλιέργειες και/ή οι περιπτώσεις θήρευσης (αληθινής ή υποτιθέμενης), που πιθανόν να προκαλεί τη σκόπιμη θανάτωση ή τραυματισμό των κητωδών.

4Δ.1 Να καταγράφονται συστηματικά τα περιστατικά εκβρασμών (βλ. επίσης Δράση 2B.2) για ανίχνευση και εξέταση των σχετικών με την αλιεία περιστατικών θανάτωσης.

4Δ.2 Να διερευνηθεί ad-hoc και σε βάθος πού και αν ανιχνεύονται σημεία με πολλές εκούσιες ή μη θανατώσεις.

4Ε Επιστημονική κατάρτιση και ενδυνάμωση

4Ε.1 Να προωθηθεί η σύσταση ακαδημαϊκών προγραμμάτων σχετικών με την επιστήμη της διατήρησης των κητωδών σε ακαδημαϊκά ιδρύματα και επαγγελματικούς οργανισμούς στην Ελλάδα.

4Ε.2 Να προωθηθεί η ανάπτυξη ευκαιριών που έχουν οι ερευνητές στην Ελλάδα για επαγγελματική ανέλιξη και να διευκολυνθεί η διαδικασία για την έκδοση μελετών για τα κητώδη.

4Ε.3 Να αξιοποιηθεί η ευκαιρία που παρέχουν οι οπτικές καταμετρήσεις και τα δίκτυα εκβρασμών για να προωθηθεί η συνεργασία μεταξύ επιστημόνων, κρατικών φορέων και ΜΚΟ, και να διευκολυνθεί η κατάρτιση και ενδυνάμωση.

4Ε.4 Να οργανωθούν και να πραγματοποιηθούν εκπαιδευτικά μαθήματα για τις τεχνικές πεδίου (π.χ., αναγνώριση από φωτογραφίες, καταγραφές) για να διευκολυνθούν οι νέες ερευνητικές ομάδες να συλλέξουν γρήγορα, χρήσιμα δεδομένα.

4Ε.5 Να οργανωθεί ένα Εθνικό Συνέδριο με θέμα τη Διατήρηση των Κητωδών για το 2015, ώστε να δημιουργηθεί ένα φόρουμ Ελλήνων και ξένων ειδικών που θα συζητήσουν τη γνώση που υπάρχει σήμερα στα πλαίσια της επιστημονικής κοινότητας για τα κητώδη με ειδικούς από άλλες επιστήμες, με ενδιαφερόμενα μέρη, διαχειριστές και πολιτικούς.

4Ζ Δυνατότητες χρηματοδοτήσεων

4Ζ.1 Να προωθηθεί ο σαφής συνυπολογισμός της έρευνας και διατήρησης των κητωδών σε μηχανισμούς εύρεσης πόρων Κρατικών Φορέων Βοήθειας.

4Ζ.2 Να ενθαρρυνθούν ιδιωτικά ιδρύματα χρηματοδότησης να υποστηρίξουν την έρευνα για τα κητώδη και τις δράσεις για τη διατήρησή τους.

8.5. Εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης

Πρόγραμμα εφαρμογής

Στόχος 1. Οι πολίτες να κατανοήσουν όλο και περισσότερο και να υιοθετήσουν την ανάγκη διατήρησης όλων των ειδών των θαλάσσιων θηλαστικών ως σημαντικό τμήμα του θαλάσσιου περιβάλλοντος			
Δράση	Υπο-δράση	Δείκτες επιτυχίας	Παρατηρήσεις
<p>1Α. Να σχεδιαστεί, να βρεθούν πόροι και να εφαρμοστεί μία στοχευμένη σαφής εκστρατεία ευαισθητοποίησης, σχεδιασμένη ώστε να πληροφορεί και να μεταφέρει στο ευρύ κοινό το μήνυμα για άμεση ανάγκη διατήρησης των θαλάσσιων θηλαστικών ειδών και του περιβάλλοντός τους σε ολόκληρη την επικράτεια.</p>	<p>1Α.1. Να οριστεί το κοινό-στόχος και να δικαιολογηθεί η σημασία των διαφορετικών τομέων του κοινού-στόχου:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Κρατικοί φορείς (Υπουργεία Περιβάλλοντος, Περιφερειακής Ανάπτυξης, Εμπορικής Ναυτιλίας). 2) Περιφερειακοί και τοπικοί φορείς (Λιμενικό Σώμα, Τμήματα Αλιείας και Περιβάλλοντος της Περιφέρειας, Δήμοι). 3) Αλιείς: τρία οργανικά επίπεδα (συνομοσπονδία, ομοσπονδία, συνεταιρισμοί). 4) Τοπικές κοινότητες σε παράκτιες ή νησιωτικές περιοχές υψηλής σημασίας για τα κητώδη. 5) Σχολεία σε παράκτιες ή νησιωτικές περιοχές υψηλής σημασίας για τα κητώδη. 6) Ερασιτέχνες αλιείς, δύτες, ιδιοκτήτες ιστιοπλοϊκών, φουσκωτών, γιωτ. 7) Περιφερειακές ΜΚΟ. 8) Επιστημονική κοινότητα και περιβαλλοντικές οργανώσεις. 9) Ευρύ κοινό. 10) Μέσα μαζικής ενημέρωσης. 11) Τομείς ναυτιλίας, θαλάσσιων μεταφορών και τουρισμού. 12) Φορείς διαχείρισης των ΘΠΠ. 13) Πολιτικοί και υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων. 	<p>Στόχοι που έχουν οριστεί και καταχωριστεί για κάθε τομέα:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Έχουν εντοπιστεί οι αρμόδιοι υπάλληλοι της κεντρικής διοίκησης, έχουν γίνει οι προσωπικές επαφές. 2) Έχουν εντοπιστεί οι περιφερειακοί φορείς στις περιοχές με μεγαλύτερη σημασία για τα κητώδη (βλ. Στόχο 3), έχουν γίνει οι προσωπικές επαφές. 3) Έχει εντοπιστεί η αλιευτική συνομοσπονδία και οι σχετικές ομοσπονδίες με τις οποίες έχει γίνει επαφή, έχει γίνει επαφή με τους συνεταιρισμούς των περιοχών που είναι πιο σημαντικές για τα κητώδη (βλ. Στόχο 3). 4) Έχει εντοπιστεί τουλάχιστον μία τοπική κοινότητα από τις πέντε κύριες περιοχές που ορίζονται ως σημαντικές για τα κητώδη (Αμβρακικός Κόλπος, Κορινθιακός Κόλπος, Ελληνική Τάφρος, Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου και Θρακικό Πέλαγος), μαζί με τα κύρια σχολεία έχουν γίνει επαφές με τους σχετικούς αρμόδιους υπαλλήλους και εκπαιδευτικούς. 5) Έχει δημιουργηθεί λίστα των αποδεκτών της Στρατηγικής ευαισθητοποίησης από τομείς της κοινωνίας που είναι πιθανό να σχετίζονται με τη διατήρηση κητωδών στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων: μελών του Κοινοβουλίου, διαφόρων χρηστών της θάλασσας (ερασιτέχνες ψαράδες, δύτες, ιδιοκτήτες σκαφών αναψυχής, κλπ), ΜΚΟ, επιστήμονες, δημοσιογράφοι. 	

	<p>1Α.2. Να οριστεί ένα επικοινωνιακό σκεπτικό (π.χ. γιατί να προστατεύσουμε τα κητώδη) και να συμπεριληφθούν στην επικοινωνιακή στρατηγική πληροφορίες (προσαρμοσμένες στα μέτρα των διαφορετικών ομάδων-στόχων) για τα προβλήματα διατήρησης που αντιμετωπίζουν τα κητώδη στα ελληνικά ύδατα και τα οποία θα περιλαμβάνει η εκστρατεία (ή οι εκστρατείες) (π.χ. μακροχρόνια βιωσιμότητα των πληθυσμών κητωδών στην Ελλάδα υπό την απειλή της μείωσης της λείας τους και της καταστροφής του οικοσυστήματος λόγω υπεραλίευσης, συμπτωματικής θανάτωσης στα αλιευτικά εργαλεία, εκούσιες αιχμαλωτίσεις, συγκρούσεις με σκάφη, όχληση, ρύπανση, θόρυβος, αλλαγή του οικοσυστήματος).</p>	<p>Έχει οριστεί η επικοινωνιακή φιλοσοφία και στρατηγική.</p>	
	<p>1Α.3. Να οριστούν οι δράσεις (απαραίτητες και συγκεκριμένες δράσεις τόσο όσον αφορά την ανάγκη διατήρησης κητωδών στην Ελλάδα όσο και το κοινό-στόχο) που θα συνδράμουν στην επίτευξη του στόχου:</p> <ul style="list-style-type: none"> A) ευαισθητοποίηση B) πίεση Γ) εκπαίδευση Δ) κατάρτιση και ενδυνάμωση (βλ. 1Δ), E) εμπλοκή. 	<p>Έχει οριστεί το Σχέδιο Δράσης (συμπεριλαμβανομένου και χρονοδιαγράμματος) για την ευαισθητοποίηση του κοινού, την οργάνωση πίεσης για τα κητώδη, τη βελτίωση της εκπαίδευσης, την κατάρτιση και ενδυνάμωση και τη βελτίωση της εμπλοκής.</p>	
	<p>1Α.4. Να οριστεί τί πρέπει να έχει επιτευχθεί ως προς την πρόοδο για την επίλυση των προβλημάτων για τη διατήρηση των κητωδών (δηλ. το μήνυμα για την πληροφόρηση και την εκστρατεία πληροφόρησης και επικοινωνίας θα συμπίπτει με τη δομή - σκοπό και στόχους - αυτής της Στρατηγικής).</p>	<p>Έχει οριστεί η πρόοδος που πρέπει να επιτευχθεί, που συμπεριλαμβάνει την πρόοδο για την επίλυση των προσδιορισμένων προβλημάτων για τη διατήρηση των κητωδών.</p>	
	<p>1Α.5. Να εφαρμοστεί η εκστρατεία ευαισθητοποίησης βάσει των στοιχείων που έχουν συλλεχθεί στις υποδράσεις 1Α.1 ως 1Α.4.</p>	<p>Έχει εφαρμοστεί η εκστρατεία ευαισθητοποίησης.</p>	

<p>1B. Να παρακολουθείται η επίδραση του προγράμματος στο βασικό κοινό-στόχο καθώς και στα προβλήματα για τη διατήρηση κητωδών στα οποία στοχεύει</p>	<p>1B.1. Να εκτιμηθεί η άμεση επίδραση των διαχειριστικών και νομοθετικών δράσεων που υιοθέτησαν και εφήρμοσαν κεντρικοί και περιφερειακοί δημόσιοι φορείς σχετικά με τη διατήρηση των κητωδών και το θαλάσσιο περιβάλλον.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχει εφαρμοστεί η υπάρχουσα πολιτική και νομοθεσία σε περιφερειακό, εθνικό και τοπικό επίπεδο. ➤ Έχει ξεκινήσει, αναπτυχθεί, εισαχθεί και περάσει η σχετική νέα νομοθεσία για τη βελτίωση, άμεση ή έμμεση, της διατήρησης των κητωδών στην Ελλάδα. ➤ Έχει διαφανεί μία πιο ενεργή και φιλική προς το περιβάλλον συμπεριφορά (μέσω των αποτελεσμάτων ερευνών με ερωτηματολόγια που έχουν διεξαχθεί ως κομμάτι αυτών των δραστηριοτήτων) από τα μέλη των βασικών κοινών - στόχων και των ενδιαφερόμενων μερών που συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, σεμινάρια πίεσης και τεχνικών εκπαίδευσων. ➤ Έχουν αναπτυχθεί νέες πρωτοβουλίες από τις τοπικές αρχές ή άλλα ενδιαφερόμενα μέρη για τη διατήρηση των κητωδών και συνολικά του θαλάσσιου περιβάλλοντος. 	<p>Χρειάζεται ορισμός του σημείου αναφοράς κατά την έναρξη της εφαρμογής της εκστρατείας ευαισθητοποίησης.</p>
	<p>1B.2. Να εκτιμηθεί η επίδραση στην κοινή γνώμη με τη διενέργεια δημοσκοπήσεων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Μετρήσιμη αλλαγή στο επίπεδο ευαισθησίας του στοχευμένου κοινού σχετικά με τα είδη κητωδών που υπάρχουν στην Ελλάδα, τις απειλές που αντιμετωπίζουν και τις απαραίτητες δράσεις προστασίας που θα διασφαλίσουν τη μακροχρόνια βιωσιμότητά τους. ➤ Μετρήσιμη αλλαγή του στοχευμένου κοινού προς μία στάση και συμπεριφορά πιο φιλική απέναντι στο περιβάλλον. 	<p>Χρειάζεται ορισμός του σημείου αναφοράς κατά την έναρξη της εφαρμογής της εκστρατείας ευαισθητοποίησης.</p>
<p>1Γ. Να υποστηριχθεί η κατάρτιση και ενδυνάμωση σε σχέση με την επικοινωνία, την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση.</p>	<p>1Γ.1 Να διασφαλισθεί ότι η διατήρηση των κητωδών αντιμετωπίζεται κατάλληλα σε τοπικό επίπεδο, και ότι οι τοπικές δράσεις συντονίζονται και ακολουθούν τη Στρατηγική, π.χ. υποστηρίζοντας τις τοπικές ΜΚΟ στην ανάπτυξη επικοινωνιακών ικανοτήτων και τη διενέργεια δραστηριοτήτων με στόχο</p>	<p>Οι τοπικές ΜΚΟ στις περιοχές με ζωτικά ενδιαφέροντα για τα κητώδη απασχολούν προσωπικό στον επικοινωνιακό τομέα που έχει εκπαιδευτεί μέσω της εκστρατείας ευαισθητοποίησης.</p>	

	τους τουρίστες στις περιοχές με ενδιατήματα ζωτικά για τα κητώδη.		
	1Γ.2 Να προωθηθεί η ίδρυση και ο συντονισμός των ΜΚΟ που σχετίζονται με την διατήρηση κητωδών και να καταστεί βέβαιο ότι οι δράσεις των ομάδων πίεσης βασίζονται σε ακριβείς, αντικειμενικές πρωτογενείς πληροφορίες που εδράζονται σε τεκμηριωμένα επιστημονικά δεδομένα.	Οργανώνονται ετήσιες συναντήσεις των σχετικών ΜΚΟ.	
	1Γ.3. Να προωθηθεί η κατάρτιση που σχετίζεται με την διατήρηση κητωδών, στους ακαδημαϊκούς και εκπαιδευτικούς φορείς (σε επίπεδο πανεπιστημίων και σχολείων) προσδιορίζοντας τους σχετικούς φορείς και οργανώνοντας και εφαρμόζοντας συγκεκριμένα μαθήματα.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχουν προσδιοριστεί οι σχετικοί φορείς. ➤ Έχουν σχεδιαστεί συγκεκριμένα μαθήματα. ➤ Έχει εφαρμοστεί η τεχνική εκπαίδευση. 	

Στόχος 2.

Τα μέτρα διατήρησης κητωδών να γίνουν νόμοι και να εφαρμόζονται αποτελεσματικά σε ολόκληρη την επικράτεια

Δράση	Υπο-δράση	Δείκτες επιτυχίας	Παρατηρήσεις
2Α. Οι προσπάθειες διατήρησης κητωδών, όπως περιγράφονται σε αυτήν την Στρατηγική, να ενσωματωθούν σε ευρύτερες δράσεις και μέτρα διατήρησης και διαχείρισης των θαλασσών, ιδιαίτερα όσον αφορά την εφαρμογή από την Ελλάδα της Οδηγίας Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική της ΕΕ.		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Θέματα σχετικά με την στρατηγική διατήρησης κητωδών έχουν περιληφθεί στην εθνική θαλάσσια πολιτική. ➤ Η Στρατηγική Διατήρησης Κητωδών έχει ενσωματωθεί στην Ελληνική Θαλάσσια Στρατηγική.	
2Β. Να ενδυναμωθεί το εθνικό θεσμικό πλαίσιο.	2Β.1 Να αναπτυχθεί συγκεκριμένη κατάρτιση των κρατικών υπηρεσιών προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της πολιτικής και των μέτρων για τη διατήρηση κητωδών στην Ελλάδα. Αυτό θα περιλαμβάνει την αντιμετώπιση του προβλήματος εφαρμογής και επιβολής των νομικών διατάξεων των σχετικών με τη διατήρηση κητωδών στην Ελλάδα.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχουν εφαρμοστεί οι υπάρχουσες πολιτικές που αφορούν τα κητώδη. ➤ Έχουν εισαχθεί και εφαρμοστεί νέες πολιτικές που αφορούν τα κητώδη. ➤ Έχει επιβληθεί η σχετική υφιστάμενη νομοθεσία.	
	2Β.2 Να αναπτυχθεί ένα εθνικό δίκτυο εκβρασμών σε συνδυασμό με το υπάρχον για τη μεσογειακή φώκια (ίσως ενώνοντας τις προσπάθειες και με την οργάνωση για τη διατήρηση της θαλάσσιας χελώνας). Τα στοιχεία θα εντάσσονται σε μία κεντρική σχετική βάση δεδομένων (με δημόσια πρόσβαση από το Διαδίκτυο), σε στενή συνεργασία με τις σχετικές περιφερειακές, ευρωπαϊκές και διεθνείς πρωτοβουλίες. Να προωθηθούν οι έρευνες για τα αίτια των εκβρασμών και να παραχθεί ερευνητικό υλικό και δείγματα χρήσιμα για την προστασία, τα οποία θα κατατίθενται σε κατάλληλες, κεντρικές τράπεζες ιστών (εθνικές ή της ACCOBAMS, για εναρμόνιση με τις δράσεις 4Δ.1 και 4Ζ.3).	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχει εφαρμοστεί και είναι αποτελεσματικό το εθνικό δίκτυο εκβρασμών, κατ'αναλογία με το υπάρχον Δίκτυο Διάσωσης και Συλλογής Πληροφοριών για τη μεσογειακή φώκια της ΜΟΠ στην Ελλάδα, με την πλήρη συνεργασία των υπεύθυνων κρατικών υπηρεσιών. ➤ Έχει συσταθεί και χρηματοδοτηθεί κεντρική βάση δεδομένων για τους εκβρασμούς από τους κρατικούς φορείς. Η πληροφορία διατίθεται διαδικτυακά και μπορεί κανείς εύκολα να έχει πρόσβαση σε αυτήν μέσω ενός λογισμικού φιλικού προς τον χρήστη, που συνδέεται με αντίστοιχες περιφερειακές, ευρωπαϊκές και διεθνείς πρωτοβουλίες. ➤ Έχει συσταθεί και λειτουργεί τράπεζα ιστών, κατά τα πρότυπα	

		<p>της τράπεζας ιστών για τη μεσογειακή φώκια της ΜΟπ, που συνδέεται με την τράπεζα ιστών του Πανεπιστημίου της Πάδοβας.</p> <p>➤ Τα κύρια ινστιτούτα και οι επιστήμονες που ασχολούνται με θέματα υγείας των θαλάσσιων θηλαστικών, έχουν ειδοποιηθεί (μέσω του καταλόγου ΜΑRΜΑΜ και σε ad hoc βάση) για την ύπαρξη της βάσης δεδομένων και της τράπεζας ιστών και για να ξεκινήσουν οργανωμένες έρευνες για τους θανάτους θαλάσσιων θηλαστικών στα ελληνικά ύδατα.</p>	
2Γ. Να δημιουργηθεί μία Συμβουλευτική Επιτροπή για να υποστηρίξει τη διαδικασία εφαρμογής της Στρατηγικής.		<p>➤ Έχουν καθοριστεί οι αρμοδιότητες της Συμβουλευτικής Επιτροπής.</p> <p>➤ Έχει δημιουργηθεί και λειτουργεί η Συμβουλευτική Επιτροπή.</p>	
2Δ. Να δεσμευτούν διαφορετικοί αλιευτικοί οργανισμοί (μικροί και μεσαίοι) σε διάφορα επίπεδα (τοπικό, εθνικό) για τις προσπάθειες διατήρησης των κητωδών.		<p>Οι σχετικές αλιευτικές οργανώσεις (ειδικά εκείνες που προσδιορίστηκαν στο 1Α.1.3) έχουν φτάσει σε συμφωνία με τις ΜΚΟ και τους εθνικούς φορείς σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης συγκεκριμένων προβλημάτων διατήρησης των κητωδών, σχετικών με την αλιεία, βάσει των συμβουλών της Συμβουλευτικής Επιτροπής.</p>	
2Ε. Να αναπτυχθεί ένα σχέδιο και να προωθηθεί η υιοθέτησή του από τη ναυτιλία προκειμένου να σταματήσουν οι συγκρούσεις πλοίων με τα μεγάλα κητώδη (ιδιαίτερα των φουσητήρων) κατά μήκος της Ελληνικής Τάφρου.		<p>➤ Έχει αναπτυχθεί το Σχέδιο Μείωσης Επιπτώσεων, σε συνεργασία με τη Συμβουλευτική Επιτροπή και με ομάδες εργασίας για τις συγκρούσεις με πλοία οι οποίες λειτουργούν σήμερα στα πλαίσια της ACCOBAMS και της IWC, και έχει υιοθετηθεί από τον ναυτιλιακό τομέα.</p> <p>➤ Ο ναυτιλιακός τομέας και οι σχετικοί κρατικοί και διεθνείς φορείς έχουν εφαρμόσει συγκεκριμένα μέτρα για τη μείωση των συγκρούσεων με πλοία.</p>	

<p>2Ζ. Να συνταχθεί ένας κατάλογος με περιοχές με ζωτικά ενδιαυτήματα για τα κητώδη και να προωθηθεί η απαγόρευση στρατιωτικών ασκήσεων με τη χρήση σόναρ υψηλής έντασης, από τις ελληνικές σχετικές κρατικές αρχές (π.χ. Υπουργείο Άμυνας), και να απαγορευτεί η έρευνα για πετρέλαιο και φυσικό αέριο με τη χρήση ήχων υψηλής έντασης (π.χ. Υπουργείο Βιομηχανίας/Ανάπτυξης).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχει συνταχθεί κατάλογος και έχουν χαρτογραφηθεί τα ζωτικά ενδιαυτήματα, με βάση την αρχή της προφύλαξης και μοντέλων διάδοσης ήχου. ➤ Έχουν σχεδιαστεί και παρουσιαστεί προτάσεις για ζώνες χωρίς θόρυβο (no-noise zones) σε σχετικούς κρατικούς φορείς. 	
<p>2Η. Να αναπτυχθούν ρυθμίσεις που θα μετριάσουν τις αρνητικές επιπτώσεις της ανεύθυνης παρακολούθησης κητώδων η οποία πιθανώς να έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια ενδιαυτήματος για τα κητώδη και να προωθηθεί η υιοθέτηση και εφαρμογή τους από τις σχετικές ελληνικές αρχές (π.χ. Υπουργείο Τουρισμού και Υπουργείο Ανάπτυξης).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχει συμπληρωθεί η απογραφή των τουριστικών επιχειρήσεων για κητο-παρακολούθηση στην Ελλάδα. ➤ Έχει σχηματισθεί ο Ρυθμιστικός Μηχανισμός σε συνεργασία με την Συμβουλευτική Επιτροπή, με βάση τις οδηγίες για παρακολούθηση φαλαινών της ACCOBAMS. ➤ Οι σχετικοί κρατικοί φορείς έχουν υιοθετήσει τον ρυθμιστικό μηχανισμό. 	
<p>2Θ. Στις παράλιες περιοχές που θα οριστούν από τις δράσεις του Στόχου 4 ότι περιέχουν ζωτικά ενδιαυτήματα για τα κητώδη, να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της υποβάθμισης που προκύπτει από την ανάπτυξη (τουρισμός, παράκτια δόμηση, υδατοκαλλιέργεια, κλπ) με την υιοθέτηση αυστηρότερων ρυθμίσεων σχετικών με την όχληση, με την εισροή αποχετεύσεων και απορροών από τις αστικές περιοχές και με τα στερεά απόβλητα, περιλαμβάνοντας, εάν χρειάζεται, κατά περίπτωση, τοπικά εξειδικευμένα διαχειριστικά μέτρα και μέτρα άμβλυνσης των εκάστοτε προβλημάτων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχουν αναπτυχθεί ενδελεχή διαχειριστικά σχέδια, μετά από διαβούλευση με τη Συμβουλευτική Επιτροπή, σε σχέση με τις προσδιορισμένες περιοχές. ➤ Οι σχετικοί εθνικοί, περιφερειακοί φορείς και οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν υιοθετήσει και εφαρμόσει τα διαχειριστικά σχέδια. ➤ Οι τοπικές κοινότητες (1Α.1.4) εμπλέκονται στην εφαρμογή των διαχειριστικών σχεδίων. 	
<p>2Ι. Να αντιμετωπιστεί το πιθανό πρόβλημα της πετρελαϊκής ρύπανσης σε ζωτικά ενδιαυτήματα κητώδων προσδιορίζοντας την αλληλεπικάλυψη μεταξύ των ενδιαυτήματων που έχουν αναγνωριστεί από τις δράσεις του Στόχου 4 ως ζωτικά για τα κητώδη και των περιοχών με πυκνή κυκλοφορία πετρελαιοφόρων (π.χ. σε σχέση με το επικείμενο άνοιγμα του τερματικού αγωγού της Αλεξανδρούπολης και την αντίστοιχη κυκλοφορία διαμέσου του Αιγαίου Πελάγους) και λαμβάνοντας μέτρα απαγόρευσης της ρύπανσης όπου χρειάζεται, καθώς και πραγματοποιώντας ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης με μηχανισμό άμεσης αντίδρασης σε καταστροφές από πετρελαιοκηλίδες σχετικό με τα κητώδη (άτομα και ζωτικό ενδιαυτήμα).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχει συνταχθεί κατάλογος και έχουν χαρτογραφηθεί τα ζωτικά ενδιαυτήματα, με βάση την αρχή της προφύλαξης και τις υπάρχουσες πληροφορίες για την κυκλοφορία πετρελαιοφόρων στις ελληνικές θάλασσες. ➤ Έχει σχεδιαστεί Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης σχετικό με τα κητώδη, μετά από διαβούλευση με τη Συμβουλευτική 	

	<p>Επιτροπή.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Το Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης έχει ενσωματωθεί από τις σχετικές αρχές σε παρόμοια σχέδια που αφορούν άλλα στοιχεία της βιοποικιλότητας (π.χ. πουλιά) και σε υπάρχοντα μέτρα πρόληψης της πετρελαϊκής ρύπανσης. 	
<p>2Κ. Να επιβεβαιωθεί ότι οι παράνομες πρακτικές αλιείας και ειδικά εκείνες που έχουν άμεσο αρνητικό αποτέλεσμα στα κητώδη ή στα ζωτικά για τα κητώδη ενδιαίτηματα (όπως η αλιεία με χρήση δυναμίτη) διώκονται και ότι η σχετική νομοθεσία εφαρμόζεται εξ ολοκλήρου.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχει αυξηθεί το ποσοστό περιπτώσεων παράνομης αλιείας που έχει διωχθεί. ➤ Έχει αυξηθεί η κάλυψη από τα ΜΜΕ των επιτυχιών και αποτυχιών των καταγγελιών για περιπτώσεις παράνομης αλιείας. ➤ Έχει διενεργηθεί έρευνα, με τη συμμετοχή της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την εκτίμηση νέων ή εναλλακτικών νομικών εργαλείων και διαδικασιών και τεχνολογικών μέσων για βελτίωση του εντοπισμού, της αναγνώρισης και της καταγγελίας των παράνομων αλιευτικών δραστηριοτήτων. 	

Στόχος 3.

Οι περιοχές που περιλαμβάνουν ζωτικά ενδιαιτήματα κητωδών στην Ελλάδα να καταγραφούν, να προστατευθούν και να οργανωθούν σε ένα λειτουργικό δίκτυο Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών

Δράση	Υπο-δράση	Δείκτες επιτυχίας	Παρατηρήσεις
3Α. Να προωθηθεί η υιοθέτηση και εφαρμογή αποτελεσματικών διαχειριστικών μέτρων για τη διαφύλαξη του Αμβρακικού Κόλπου.	<p>Να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί ένα Διαχειριστικό Σχέδιο που θα περιλαμβάνει μέτρα όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Αποκατάσταση εισροής νερού από τα ποτάμια και ανταλλαγή νερού με τη θάλασσα. ➤ Μείωση ανθρωπογενών ρύπων και θρεπτικών συστατικών από τις καλλιέργειες, τη βιομηχανία και τα αστικά λύματα. ➤ Απαγόρευση της παράνομης αλιείας. ➤ Διαχείριση ιχθυοκαλλιεργειών προς αποφυγή ρύπανσης.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Μετρήσιμη βελτίωση της ποιότητας του νερού στον Αμβρακικό. ➤ Δεν υπάρχει παράνομη αλιεία στην περιοχή.	Επιπρόσθετες πληροφορίες παρέχονται στο Παράρτημα.
3Β. Να διατηρηθούν τα κητώδη στον Κορινθιακό Κόλπο	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Να προσδιοριστούν οι υπάρχουσες και πιθανές απειλές για τα κητώδη. ➤ Να ερευνηθεί η γενετική απομόνωση των ζωνοδέλφινων και των κοινών δελφινιών. ➤ Να γίνει επεξεργασία των μέτρων προστασίας και, αν χρειάζεται, να προταθεί η σύσταση ΘΠΠ.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχουν προσδιοριστεί οι απειλές για τα κητώδη στην περιοχή. ➤ Έχει περιγραφεί η δομή του πληθυσμού και ο βαθμός γενετικής απομόνωσης των ζωνοδέλφινων και των κοινών δελφινιών. ➤ Έχουν υποβληθεί προτάσεις για τη διατήρηση των κητωδών στις σχετικές εθνικές αρχές.	Η Greenpeace είχε υποβάλει παλιότερα πρόταση για τη δημιουργία μίας ΘΠΠ στον Κορινθιακό Κόλπο.
3Γ. Να προστατευθούν τα κητώδη κατά μήκος της Ελληνικής Τάφρου.	<p>Να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί ένα Διαχειριστικό Σχέδιο που θα περιλαμβάνει δράσεις για την προστασία των φυσητήρων και των ζιφιών, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η άμεση παύση κάθε σεισμικής και στρατιωτικής δραστηριότητας με σόναρ. • Η εισαγωγή κανονισμών για τα πλοία με το στόχο τη μείωση κινδύνου σύγκρουσης. • Τη μείωση της διάθεσης των στερεών αποβλήτων (πλαστικές σακούλες, κλπ.)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Το Διαχειριστικό Σχέδιο έχει ολοκληρωθεί και έχει υποβληθεί στις σχετικές εθνικές αρχές.	Συνδέεται με το 2Ε (εμπλοκή του ναυτιλιακού τομέα) και του 2Ζ (προστασία των ζωτικών ενδιαιτημάτων για τα κητώδη από τους ανθρωπογενείς θορύβους).

<p>3Δ. Να προστατευθούν τα κητώδη στο Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου.</p>	<p>Πρώτωση της σύστασης μίας ΘΠΠ στο Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου, είτε μέσω δημιουργίας μίας περιοχής απαγόρευσης αλιείας ή με τη μετατροπή του ΤΚΣ σε ΕΖΔ. Υιοθέτηση και εφαρμογή των ήδη προταθέντων μέτρων διατήρησης, ιδιαίτερα όσον αφορά την αλιεία, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αυστηρή εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας και του Κανονισμού 1967/2006 του Συμβουλίου και κατάλληλες κυρώσεις για την παράνομη αλιεία. • Άμεσοι εποχικοί περιορισμοί του γριγκρι (να επιτρέπεται μόνο από τον Μάιο ως τον Οκτώβριο) και του ψαρέματος με μηχανότρατα (μόνο από το Νοέμβριο ως το Μάρτιο). • Εφαρμογή της απαγόρευσης της βιντζότρατας. • Αύξηση του ελάχιστου μεγέθους ματιού των δικτύων βυθού. • Οριοθέτηση της σημερινής αλιευτικής ικανότητας μέσα στην περιοχή Natura 2000. • Περιορισμοί και κανονισμοί για το ερασιτεχνικό ψάρεμα για να ελαχιστοποιηθεί η επίδρασή του στο οικοσύστημα. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχει εγκαθιδρυθεί επισήμως προστατευόμενη περιοχή αλιείας. ➤ Οι αλιευτικοί κανονισμοί έχουν επιβληθεί αποτελεσματικά. 	<p>Συνδέεται με το 2Δ (εμπλοκή του αλιευτικού τομέα). Πρόσθετες πληροφορίες παρέχονται στο Παράρτημα.</p>
<p>3Ε. Να προστατευθούν τα κοινά δελφίνια και οι φώκαινες στο Θρακικό Πέλαγος.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Να διενεργηθεί στοχευμένη έρευνα στην περιοχή για να περιγράψει την κατάσταση και την οικολογία των πληθυσμών κητωδών. ➤ Να προσδιοριστούν οι υπάρχουσες και πιθανές απειλές για τα κητώδη. ➤ Να προταθούν μέτρα για την προστασία των κοινών δελφινιών και των φωκαινών στο Θρακικό Πέλαγος, τα οποία ίσως περιλαμβάνουν και την επίσημη σύσταση μίας ΘΠΠ για τα κητώδη, με βάση τις προσδιορισμένες απειλές. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχει προσδιοριστεί η κατάσταση των πληθυσμών κητωδών στην περιοχή του Θρακικού Πελάγους. ➤ Έχουν προσδιοριστεί και περιγραφεί οι απειλές για τα κητώδη στην περιοχή. ➤ Έχουν δημοσιευτεί επιστημονικά δεδομένα σχετικά με την κατάσταση των πληθυσμών κητωδών στην περιοχή του Θρακικού Πελάγους. ➤ Έχει ολοκληρωθεί η πρόταση δημιουργία ΘΠΠ, εφόσον χρειάζεται: τα ενδιαφερόμενα μέρη έχουν εμπλακεί, η πρόταση έχει υποβληθεί στις αρμόδιες αρχές. 	
<p>3Ζ. Να αναπτυχθούν μέτρα για τη διατήρηση των κητωδών σε άλλες περιοχές, όπου</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Να εκπονηθεί στοχευμένη μελέτη. ➤ Να αναπτυχθούν και να προταθούν παράλληλες 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Η κατάσταση και η οικολογία των πληθυσμών κητωδών σε αυτές τις περιοχές έχει περιγραφεί 	

<p>υπάρχουν προκαταρκτικές πληροφορίες για την παρουσία σημαντικού ενδιαιτήματος κητώδων.</p>	<p>δράσεις προστασίας στις παρακάτω περιοχές (βλ. Σχ. 4):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σαρωνικός Κόλπος • Κυκλάδες • Δωδεκάνησα • Βορειο-ανατολικό Αιγαίο • Βόρειος Ευβοϊκός Κόλπος • Παγασητικός Κόλπος • Στενά Βόρειας Εύβοιας • Μυρτώο Πέλαγος • Ύδατα γύρω από την Χαλκιδική • Τάφρος της Ανατολίας • Ύδατα μεταξύ της Σκύρου, της Εύβοιας και των Βόρειων Σποράδων (ΒΔ Αιγαίο) • Βόρειες Σποράδες (συμπεριλαμβανομένο ο του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου της Αλοννήσου και των Βόρειων Σποράδων, όπου τα μέτρα για την προστασία των κητώδων πρέπει να ενσωματωθούν στο διαχειριστικό σχέδιο του Πάρκου, όπου αυτό χρειάζεται) 	<p>με αρκετή λεπτομέρεια ώστε να συνταχθούν προτάσεις για μέτρα προστασίας.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Έχουν προσδιοριστεί και περιγραφεί οι απειλές για τα κητώδη σε αυτές τις περιοχές. ➤ Έχουν συνταχθεί πρόχειρες προτάσεις για ΘΠΠ και έχουν υποβληθεί στις αρμόδιες εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων και των αντίστοιχων σχεδίων διαχείρισης. 	
<p>3Η. Να προωθηθεί η συγκρότηση ενός λειτουργικού δικτύου ΘΠΠ για τα κητώδη.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διευκόλυνση συναντήσεων για να επικοινωνούν τακτικά οι διαχειριστές και τα ενδιαφερόμενα μέρη των ΘΠΠ για να ανταλλάσσουν απόψεις, να μοιράζονται τις εμπειρίες τους και να συζητούν κοινά προβλήματα. ➤ Ενθάρρυνση των διαχειριστών των ΘΠΠ να αναπτύξουν σχετικά σχέδια δράσης για τα κητώδη για την κάθε μία ΘΠΠ και για το δίκτυο καθώς αυτό θα αναπτύσσεται. ➤ Προώθηση ανταλλαγών και επικοινωνία μεταξύ των διαχειριστών ΘΠΠ για τα κητώδη και άλλων ΘΠΠ σε εθνικό καθώς και σε περιφερειακό (μεσογειακό) επίπεδο. ➤ Διασφάλιση ότι οι διαχειριστές των ΘΠΠ για τα κητώδη συμμετέχουν σε ένα ευρύτερο δίκτυο για 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι προστατευόμενες περιοχές για τα κητώδη έχουν συνδεθεί μεταξύ τους σε ένα λειτουργικό δίκτυο από ΘΠΠ. ➤ Οι διαχειριστές των ΘΠΠ για τα κητώδη έχουν αναπτύξει σχετικά σχέδια δράσης για τα κητώδη για κάθε ΘΠΠ. ➤ Οι διαχειριστές των ΘΠΠ και τα κατά τόπους ενδιαφερόμενα μέρη συναντώνται τακτικά για να ανταλλάξουν απόψεις και να μοιραστούν εμπειρίες. ➤ Οι διαχειριστές των ΘΠΠ συμμετέχουν στο ευρύτερο δίκτυο διαχειριστών από μεσογειακές ΘΠΠ (MedPAN). ➤ Έχει συγκροτηθεί και διατηρείται η επαφή σε εθνικό επίπεδο με αντίστοιχες περιφερειακές, διεθνείς και ευρωπαϊκές 	

	<p>τους διαχειριστές ΘΠΠ της Μεσογείου (MedPAN).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Πρόταση στις εθνικές αρχές να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν επαφή με διεθνείς, ευρωπαϊκές και περιφερειακές υπηρεσίες ώστε να διασφαλίζεται ότι η προσπάθεια που γίνεται σε εθνικό επίπεδο υπό την αιγίδα αυτού του Σχεδίου Δράσης υλοποιείται σε στενή συνεργασία με ευρύτερες προσπάθειες για τη συγκρότηση μεσογειακών δικτύων ΘΠΠ. ➤ Η Συμβουλευτική Επιτροπή (2Γ) να παίξει καίριο ρόλο στη συγκρότηση και λειτουργία του δικτύου. 	<p>προσπάθειες.</p>	
--	--	---------------------	--

Στόχος 4.

Να αποκτηθούν οι γνώσεις για την οικολογία και τη βιολογία των κητωδών οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση αυτών των ειδών

Δράση	Υπο-δράση	Δείκτες επιτυχίας	Παρατηρήσεις
	4A. Πρέπει να διενεργηθούν κάποιες έρευνες πεδίου (έρευνα με χρήση σκαφών και/ή από αέρος καταγραφές, καθώς και εφαρμογή χωρικών μοντέλων στην ανάλυση δεδομένων) σε σχετικά τμήματα των ελληνικών θαλασσών προκειμένου να αναγνωριστούν σημαντικές περιοχές παρουσίας κητωδών, τα Δωδεκάνησα και το Μυρτώο Πέλαγος, καθώς και στην περιοχή του Κυκλωνικού Στροβίλου Ρόδου κατά τη διάρκεια της άνοιξης (βλ. Κεφάλαιο 5.3 για περισσότερες λεπτομέρειες).	Έχουν διενεργηθεί έρευνες και έχουν προσδιοριστεί οι σημαντικές περιοχές για τα κητώδη.	Συνδέεται με το 3Z. Αυτές οι έρευνες καλύτερα να διενεργηθούν στα πλαίσια μίας ευρύτερης προσπάθειας που έχει αναλάβει η ACCOBAMS σε ολόκληρη τη λεκάνη της Μεσογείου.
4B. Να ξεκινήσουν ή να συνεχίσουν οι μελέτες για την αφθονία πληθυσμών, τις τάσεις και τη δομή τους καθώς και για τη χρήση των ενδαιτημάτων και τους βασικούς τρόπους και δρόμους μετακινήσεων των πληθυσμιακών ομάδων κητωδών με σημασία για την προστασία τους.	4B.1 Φώκαινες στο Βόρειο Αιγαίο, ιδιαίτερα για να οριστεί η κατάσταση του πληθυσμού και η σχέση με τους πληθυσμούς του ίδιου είδους της Θάλασσας του Μαρμαρά και της Μαύρης Θάλασσας.	Έχει αυξηθεί η γνώση για την αφθονία, τις τάσεις και τη δομή του πληθυσμού καθώς και για τη χρήση ενδαιτημάτων και για τους βασικούς δρόμους και τρόπους μετακινήσεων των φωκαινών του Θρακικού Πελάγους.	Συνδέεται με το 3E.
	4B.2. Κοινά δελφίνια στο Αιγαίο, ειδικά για να προσδιοριστεί η κατάσταση του πληθυσμού και να γίνει κατανοητή η σχέση με τους πληθυσμούς του ίδιου είδους του Ιονίου, του Κορινθιακού, της Θάλασσας του Μαρμαρά και της Μαύρης Θάλασσας.	Έχει αυξηθεί η γνώση για την αφθονία, τις τάσεις και τη δομή του πληθυσμού καθώς και για τη χρήση ενδαιτημάτων και για τους βασικούς δρόμους και τρόπους μετακινήσεων των κοινών δελφινιών στο Αιγαίο.	Συνδέεται με το 3E.
	4B.3. Ζωνοδέλφια, κοινά δελφίνια και ρινοδέλφια στον Κορινθιακό Κόλπο, για να προσδιοριστεί η αφθονία, η κατάσταση, οι τάσεις και η πιθανότητα γενετικής απομόνωσης (συμπεριλαμβανομένων των φαινομένων γενετικής στενωπού ή γενετικών προβλημάτων που προκύπτουν από το ότι ένας πληθυσμός έχει εξελιχθεί από λίγα μόνο άτομα και έτσι έχει περιορισμένη ποικιλία γονιδίων).	Έχει αυξηθεί η γνώση για την αφθονία, την κατάσταση, τις τάσεις και τη δομή του πληθυσμού καθώς και για τη χρήση ενδαιτημάτων και για την πιθανότητα γενετικής απομόνωσης των δελφινιών στον Κορινθιακό Κόλπο.	Συνδέεται με το 3B.
	4B.4. Ρινοδέλφια στον Αμβρακικό Κόλπο, για να προσδιοριστεί η κατάσταση και ο βαθμός γενετικής απομόνωσης.	Έχει προσδιοριστεί η κατάσταση, οι τάσεις και ο βαθμός γενετικής απομόνωσης των ρινοδέλφινων στον Αμβρακικό Κόλπο.	Συνδέεται με το 3A.
	4B.5. Φουσητήρες και ζιφιοί στην Ελληνική Τάφρο, για να προσδιοριστεί η αφθονία, η κατάσταση, οι τάσεις, το ζωτικό ενδιαίτημα και ο	Έχει οριστεί η αφθονία, η κατάσταση και οι τάσεις των φουσητήρων και των ζιφιών στην Ελληνική Τάφρο.	Συνδέεται με το 3Γ.

	βαθμός γενετικής απομόνωσης.		
4Γ. Να διερευνηθούν οι οικολογικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ κητωδών και αλιείας. Να προωθηθεί η έρευνα για τα οικοσυστήματα και τη δυναμική του τροφικού πλέγματος και να πραγματοποιηθεί σε συνεργασία με ειδικούς ιχθυολόγους που γνωρίζουν την περιοχή καθώς και να συλλεχθούν πληροφορίες για τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις της αλιείας στη διατήρηση των κητωδών.		Έχουν κατανοηθεί οι τροφικές σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις της αλιείας για τα κοινά δελφίνα και τα ρινοδέλφια στο Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου, ώστε να παρέχουν πληροφορίες στην οικοσυστημική διαχείριση της αλιείας Έχουν κατανοηθεί οι τροφικές σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις της αλιείας για τα Ρινοδέλφια στον Αμβρακικό Κόλπο, ώστε να παρέχουν πληροφορίες στην οικοσυστημική διαχείριση της αλιείας. Έχουν κατανοηθεί οι τροφικές σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις της αλιείας για τα Ρινοδέλφια στον Ευβοϊκό Κόλπο, ώστε να παρέχουν πληροφορίες στην οικοσυστημική διαχείριση της αλιείας. Έχουν κατανοηθεί οι τροφικές σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις της αλιείας για τα ζωνοδέλφια, τα κοινά δελφίνα και τα ρινοδέλφια στον Κορινθιακό Κόλπο, ώστε να παρέχουν πληροφορίες στην οικοσυστημική διαχείριση της αλιείας.	Συνδέονται με το 2Δ, 3Α και 3Β.
4Δ. Να ερευνηθεί 1) η συχνότητα της τυχαίας θανάτωσης (παρεμπόπτον αλιεύμα) κητωδών στα αλιευτικά εργαλεία και 2) οι ζημιές στα αλιευτικά εργαλεία και τις ιχθυοκαλλιέργειες και/ή η λεηλασία (αληθινή ή υποτιθέμενη), που πιθανόν να προκαλεί τη σκόπιμη θανάτωση ή τραυματισμό των κητωδών.	4Δ.1. Να καταγράφονται συστηματικά τα περιστατικά εκβρασμών για ανίχνευση και εξέταση των σχετικών με την αλιεία περιστατικών θανάτωσης. 4Δ.2. Να διερευνηθεί κατά περίπτωση και σε βάθος πού και αν ανιχνεύονται σημεία με μεγάλο αριθμό εκούσιας ή μη θανάτωσης.	Διενεργούνται τακτικά οι στατιστικές αναλύσεις για τους θανάτους που συνδέονται με την αλιεία (όπως προκύπτουν και από τα εθνικά αρχεία εκβρασμών). Έχουν εντοπιστεί και εκτιμηθεί τα σημεία με μεγάλο αριθμό εκούσιων ή ακούσιων θανατώσεων κητωδών που συνδέονται με την αλιεία ή την υδατοκαλλιέργεια.	Συνδέεται με το 2Β.2.
4Ε. Επιστημονική κατάρτιση και ενδυνάμωση.	4Ε.1. Να προωθηθεί η δημιουργία ακαδημαϊκών προγραμμάτων σχετικών με την επιστήμη της διατήρησης των κητωδών σε ακαδημαϊκούς και επαγγελματικούς οργανισμούς στην Ελλάδα. 4Ε.2. Να προωθηθεί η ανάπτυξη ευκαιριών που έχουν οι ερευνητές στην	Τα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα έχουν συστήσει ακαδημαϊκά προγράμματα σχετικά με τη διατήρηση κητωδών. Να έχουν δημιουργηθεί και πληρωθεί οι θέσεις ερευνητών για τα κητώδη	

	Ελλάδα για επαγγελματική ανέλιξη και να διευκολυνθεί η διαδικασία για την έκδοση μελετών για τα κητώδη.	στα ελληνικά ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα. Να έχουν αυξηθεί οι επιστημονικές δημοσιεύσεις των Ελλήνων ερευνητών για τα κητώδη.	
	4Ε.3. Να αξιοποιηθεί η ευκαιρία που παρέχουν οι οπτικές καταμετρήσεις και τα δίκτυα εκβρασμών να προωθήσουν τη συνεργασία μεταξύ επιστημόνων, κρατικών φορέων και ΜΚΟ, και να διευκολύνουν την κατάρτιση και ενδυνάμωση.	Να έχει αυξηθεί η συμμετοχή των κρατικών φορέων και των ΜΚΟ στις οπτικές καταμετρήσεις και τα δίκτυα εκβρασμών.	
	4Ε.4. Να οργανωθούν και πραγματοποιηθούν εκπαιδευτικά μαθήματα για τις τεχνικές πεδίου (π.χ. αναγνώριση από φωτογραφίες, έρευνες) για να διευκολυνθούν οι νέες ερευνητικές ομάδες να συλλέξουν γρήγορα χρήσιμα δεδομένα.	Να έχει αυξηθεί ο αριθμός των μαθημάτων πεδίου. Να έχει αυξηθεί ο αριθμός των επιστημονικών ομάδων που διενεργούν έρευνα για τα κητώδη.	Να ενθαρρυνθεί και να προωθηθεί με ειδική αναφορά στις περιοχές που αναφέρονται στα 3Ε και 3Ζ.
	4Ε.5. Να σχεδιαστεί και διοργανωθεί ένα Εθνικό Συνέδριο με θέμα τη Διατήρηση των Κητωδών που θα λάβει χώρα πριν το 2015, ώστε να συσταθεί ένα φόρουμ Ελλήνων και ξένων ειδικών που θα συζητήσουν τη γνώση που υπάρχει σήμερα στα πλαίσια της επιστημονικής κοινότητας για τα κητώδη με ειδικούς από άλλες επιστήμες, με ενδιαφερόμενα μέρη, διαχειριστές και πολιτικούς.	Να έχει πραγματοποιηθεί το Πανελλήνιο Συνέδριο για τη Διατήρηση των Κητωδών. Τα πρακτικά να είναι διαθέσιμα για το κοινό.	
4Ζ. Δυνατότητες χρηματοδοτήσεων.	4Ζ.1 Να προωθηθεί ο σαφής συνυπολογισμός της έρευνας και διατήρησης των κητωδών σε μηχανισμούς εύρεσης πόρων από Κρατικούς Φορείς Βοήθειας.	Οι Κρατικοί Φορείς Βοήθειας να έχουν συμπεριλάβει την έρευνα και τη διατήρηση των κητωδών στους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς.	
	4Ζ.2 Να ενθαρρυνθούν ιδιωτικά ιδρύματα χρηματοδότησης να υποστηρίξουν την έρευνα για τα κητώδη και τις δράσεις για τη διατήρησή τους.	Προγράμματα για την έρευνα και τη διατήρηση των κητωδών να έχουν χρηματοδοτηθεί από ιδιωτικούς φορείς.	

9. Αναθεώρηση της Στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης

Μία αξιολόγηση της εφαρμογής της Στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης θα πρέπει να πραγματοποιηθεί στο μέσον του προγράμματος, το 2012, για να αξιολογηθεί η μέχρι τότε επίτευξη των στόχων στα χρονικά πλαίσια που ορίζει η Στρατηγική και να καθοριστούν, εφόσον κριθεί απαραίτητο, μικρές προσαρμογές. Ένας σαφής απολογισμός των επιτευγμάτων και των αποτυχιών της Στρατηγικής θα πραγματοποιηθεί το 2015, βασιζόμενος στους δείκτες που παρουσιάστηκαν στον Πίνακα Εφαρμογής, λαμβάνοντας υπόψη πιθανές δράσεις που θα υλοποιηθούν μετά το 2015.

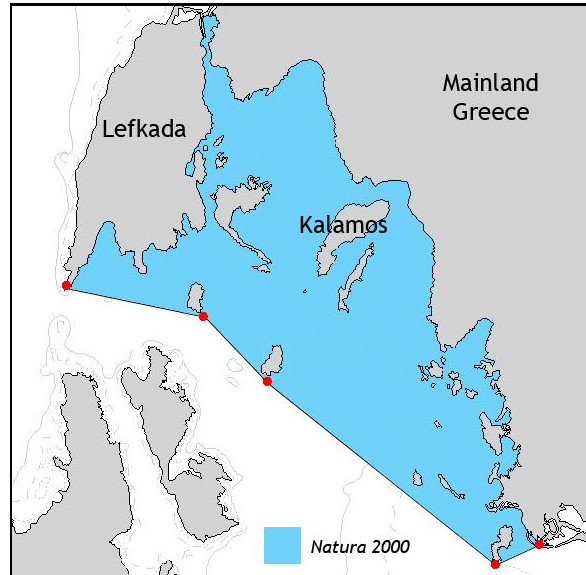
10. Βιβλιογραφία

- Abdulla A., Gomei M., Maison E., Piante C. 2008. Status of marine protected areas in the Mediterranean Sea. IUCN, Malaga and WWF, France. 152 pp.
- Agardy T. 1997. Marine protected areas and ocean conservation. Academic Press and R.G. Landes Company, Austin. 244 pp.
- Airoldi L., Beck M.W. 2007. Loss, status and trends for coastal marine habitats of Europe. *Oceanography and Marine Biology: An Annual Review* 45:345-405.
- Barale V., Gade M. 2009. Coupling of atmospheric forcing and ecosystem dynamics in the Mediterranean Sea: multi-sensor observations of selected environmental hotspots. P. 57 in 33rd International Symposium on Remote Sensing and Environment: Sustaining the Millennium Development Goals. May 4-8, 2009, Stresa, Italy.
- Bearzi G. 2007. Marine conservation on paper. *Conservation Biology* 21(1):1-3.
- Bearzi G., Agazzi S., Bonizzoni S., Costa M., Azzellino A. 2008a. Dolphins in a bottle: abundance, residency patterns and conservation of bottlenose dolphins *Tursiops truncatus* in the semi-closed eutrophic Amvrakikos Gulf, Greece. *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems* 18:130-146.
- Bearzi G., Agazzi S., Gonzalvo J., Costa M., Bonizzoni S., Politi E., Piroddi C., Reeves R.R. 2008b. Overfishing and the disappearance of short-beaked common dolphins from western Greece. *Endangered Species Research* 5:1-12.
- Bearzi G., Currey R.J.C., Gonzalvo J., Agazzi S., Bonizzoni S. In review. Dolphins in a semi-closed natural embayment: high density, endangered status.
- Bearzi G., Holcer D., Notarbartolo di Sciarra G. 2004. The role of historical dolphin takes and habitat degradation in shaping the present status of northern Adriatic cetaceans. *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems* 14:363-379.
- Bearzi G., Politi E., Agazzi S., Azzellino A. 2006. Prey depletion caused by overfishing and the decline of marine megafauna in eastern Ionian Sea coastal waters (central Mediterranean). *Biological Conservation* 127(4):373-382.
- Bearzi G., Politi E., Agazzi S., Bruno S., Costa M., Bonizzoni S. 2005. Occurrence and present status of coastal dolphins (*Delphinus delphis* and *Tursiops truncatus*) in the eastern Ionian Sea. *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems* 15:243-257.
- Bearzi G., Agazzi S., Gonzalvo J., Bonizzoni S., Costa M., Petroselli A. In press. Biomass removal by dolphins and fisheries in a Mediterranean Sea coastal area: do dolphins have an ecological impact on fisheries? *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems*.
- Ferretti F., Myers R.A., Serena F., Lotze H.K. 2008. Loss of large predatory sharks from the Mediterranean Sea. *Conservation Biology* 22(4):952-964.
- Frantzis A. 1997. Cetaceans and cetology in the Hellenic Seas. *European Research on Cetaceans* 10:114-118.
- Frantzis A. 2009. Cetaceans in Greece: present status of knowledge. Initiative for the Conservation of Cetaceans in Greece, Athens, Greece. 94 pp.
- Frantzis A., Alexiadou P., Paximadis G., Politi E., Gannier A., Corsini-Foka M. 2003. Current knowledge of the cetacean fauna of the Greek Seas. *Journal of Cetacean Research and Management* 5(3):219-232.
- Frantzis A., Herzing D. 2002. Mixed-species associations of striped dolphins (*Stenella coeruleoalba*), short beaked common dolphins (*Delphinus delphis*) and Risso's dolphins (*Grampus griseus*) in the Gulf of Corinth (Greece, Mediterranean Sea). *Aquatic Mammals* 28(2):188-197.
- Frantzis A., Swift R., Gillespie D., Menhennett C., Gordon J., Gialinakis S. 1999. Sperm whale presence off south-west Crete, Greece, eastern Mediterranean. *European Research on Cetaceans* 13:214-217.
- Garibaldi A., Turner N. 2004. Cultural keystone species: implications for ecological conservation and restoration. *Ecology and Society* 9(1) [online] URL: <http://www.ecologyandsociety.org/vol9/iss3/art1>.
- Goldburg, R.J., Elliott, M.S., Naylor, R.L., 2001. Marine aquaculture in the United States: environmental impacts and policy options. Pew Oceans Commission, Arlington, Virginia. 33 pp.
- Guidetti P., Milazzo M., Bussotti S., Molinari A., Murenu M., Pais A., Spanò N., Balzano R., Agardy T., Boero F., Carrada G., Cattaneo-Vietti R., Cau A., Chemello R., Greco S., Manganaro A., Notarbartolo di Sciarra G., Russo G.F., Tunesi L. 2008. Italian marine protected area effectiveness: does enforcement matter? *Biological Conservation* 141:699-709.
- Halpern B.S., Walbridge S., Selkoe K.A., Kappel C.V., Micheli F., D'Agrosa C., Bruno J.F., Casey K.S., Ebert C., Fox H.E., Fujita R., Heinemann D., Lenihan H.S., Madin E.M.P., Perry M.T., Selig E.R., Spalding M., Steneck R., Watson R. 2008. A global map of human impact on marine ecosystems. *Science (Washington D.C.)* 319:948-952.
- IUCN, 2001. IUCN Red List Categories and Criteria Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland and Cambridge.
- Lotze H.K., Worm B. 2009. Historical baselines for large marine animals. *Trends in Ecology and Evolution* 24(5):254-262.
- Millennium Ecosystem Assessment. 2005. Millennium Ecosystem Assessment Synthesis Report. Pre-publication final draft approved by MA Board on March 23, 2005. Millennium Ecosystem Assessment. 219 p.
- Myers R.A., Worm B. 2003. Rapid worldwide depletion of predatory fish communities. *Nature* 423:280-283.
- Napolitano E., Oguz T., Malanotte-Rizzoli P., Yilmaz A., Sansone E. 2000. Simulations of biological production in the Rhodes and Ionian basins of the eastern Mediterranean. *Journal of Marine Systems* 24(3-4):277-298.
- Notarbartolo di Sciarra G. 2007. Guidelines for the establishment and management of marine protected areas for cetaceans. Regional Activity Centre, Specially Protected Areas, Tunis. N° 03/2007:1-29.
- Notarbartolo di Sciarra G., Adamantopoulou S., Androukaki E., Dendrinou P., Karamanlidis A.A., Paravas V., Kotomatas S. 2009. National strategy and action plan for the conservation of the Mediterranean monk seal in Greece, 2009-2015. MOM, Athens. 19 pp.
- Notarbartolo di Sciarra G., Aguilar A., Bearzi G., Birkun A., Frantzis A. 2002. Overview of known or presumed impacts on the different species of cetaceans in the Mediterranean and Black Seas. In: G. Notarbartolo di Sciarra (Ed.), *Cetaceans of the Mediterranean and Black Seas: state of knowledge and conservation strategies*. A report to the ACCOBAMS Secretariat, Monaco, February 2002. Section 17, 4 pp.

- Orr D.W. 2004. Earth in mind: on education, environment, and the human prospect. Island Press, Washington (first edition: 1994). 221 pp.
- Piroddi C., Bearzi G., Christensen V. In press. Effects of local fisheries and ocean productivity on the northeastern Ionian Sea ecosystem. Ecological Modelling.
- Reynolds J.E., Marsh H., Ragen T.J. 2009. Marine mammal conservation. Endangered Species Research 7:23-28.
- Roberge J.-M., Angelstam P. 2004. Usefulness of the umbrella species concept as a conservation tool. Conservation Biology 18:76-85.
- Roberts C.M., Bohnsack J.A., Gell F., Hawkins J.P., Goodridge R. 2001. Effects of marine reserves on adjacent fisheries. Science 294:1920-1923.
- Togridou A., Hovardas T., Pantis J.D. 2006. Factors shaping implementation of protected area management decisions: a case study of the Zakynthos National Marine Park. Environmental Conservation 33(3):233-243.
- UNEP MAP. 1991. Action plan for the conservation of cetaceans in the Mediterranean Sea. Ed. RAC/SPA, Tunis. 17 pp.
- Vidussi F., Claustre H., Manca B.B., Luchetta A., Marty J.C. 2001. Phytoplankton pigment distribution in relation to upper thermocline circulation in the Eastern Mediterranean Sea during winter. Journal of Geophysical Research 106:19939-19956.
- Worm B., Barbier E.B., Beaumont N., Duffy J.E., Folke C., Halpern B.S., Jackson J.B.C., Lotze H.K., Micheli F., Palumbi S.R., Sala E., Selkoe K.A., Stachowicz J.J., Watson R. 2006. Impacts of biodiversity loss on ocean ecosystem services. Science 314:787-790.
- Zafiropoulos D., Merlini L. 2003. A comparative ecological study of bottlenose dolphins (*Tursiops truncatus*) in South and North Evoikos Gulfs. 8th International Conference on Environmental Science and Technology, Lemnos island, Greece.

Προσάρτημα: Διαχειριστικές ανάγκες για τις περιοχές ειδικής σημασίας διατήρησης για τα κητώδη όπου τα απαραίτητα μέτρα προστασίας έχουν προσδιορισθεί και πρέπει να αναληφθεί άμεση διαχειριστική δράση

Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου (περιοχή Natura 2000)

Τα ύδατα του Αρχιπελάγους εσωτερικού Ιονίου - μίας Ζώνης Κοινοτικού Ενδιαφέροντος του δικτύου Natura 2000 (GR2220003) - είναι ένα από τα τελευταία μέρη όπου μπορεί κανείς να βρει κοινά δελφίνια στην κεντρική Μεσόγειο. Το 2002, η ACCOBAMS αναγνώρισε ότι θα έπρεπε να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν άμεσα πιλοτικές δράσεις διατήρησης και διαχείρισης για να προστατεύσουν τα ενδιαιτήματα των κοινών δελφινιών σε αυτήν την περιοχή. Στο Σχέδιο Προστασίας της Συμφωνίας ACCOBAMS για τα κοινά δελφίνια της Μεσογείου (Conservation Plan for Mediterranean common dolphins), αυτά τα ύδατα ορίστηκαν ως περιοχή υψηλής σημασίας για την προστασία. Η σημασία της προστασίας των κοινών δελφινιών στο Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου τονίστηκε επίσης στο Σχέδιο Δράσης για τη Διατήρηση των κητωδών της γης για το 2002-2010 της IUCN (2002-2010 Conservation Action Plan for the World's cetaceans).

Παρόλες αυτές τις αποφάσεις, ο αριθμός των κοινών δελφινιών μειώθηκε από 150 σε μόλις 15 ζώα μέσα σε 10 χρόνια. Επίσης, δραματικά μειώθηκαν και οι μεγάλοι τόνοι στο Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου. Υπάρχουν ενδείξεις ότι η μείωση των κοινών δελφινιών και του τόνου προκλήθηκε κυρίως λόγω της μείωσης της λείας τους από την υπεραλίευση, η οποία είχε ως αποτέλεσμα σημαντική καταστροφή του οικοσυστήματος και απώλεια της βιοποικιλότητας. Η μεγαλύτερη επίδραση προκλήθηκε από έναν σχετικά μικρό αριθμό σκαφών μέσης αλιείας, ιδιαίτερα γριγρι. Οι μηχανότρατες και οι βιντζότρατες είναι επίσης σχετικά λίγες, αλλά είναι γνωστό ότι προκαλούν σημαντικές ζημιές στο οικοσύστημα.

Το Αρχιπέλαγος εσωτερικού Ιονίου είναι ένας σημαντικός τόπος ωτοκίας για τα επιπελαγικά κοπαδιαστά ψάρια και πεδίο συγκέντρωσης ιχθυδίων μπακαλιάρου, κάνοντας αυτήν την περιοχή Natura 2000 υποψήφια για ειδική προστασία βάσει των Κανονισμών της ΕΕ για την βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στην Μεσόγειο. Εκτός από τα κοινά δελφίνια, η περιοχή φιλοξενεί μία ενδημική κοινότητα ρινοδέλφινων. Επίσης, τακτικά παρατηρούνται και άλλα είδη απειλούμενα με εξαφάνιση, όπως η μεσογειακή φώκια και η καρέτα. Όλα αυτά τα είδη περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II της Οδηγίας για τους Οικοτόπους. Είναι απαραίτητη η λήψη μέτρων διαχείρισης της αλιείας για να μειωθεί η σημερινή υπερ-εκμετάλλευση, να προστατευθεί η τοπική βιοποικιλότητα, να εξασφαλιστεί η συνέχεια των οικοσυστημικών υπηρεσιών, να επιτευχθεί βιωσιμότητα, και να επιτραπεί η ανάκαμψη της θαλάσσιας μεγα-πανίδας που απειλείται με εξαφάνιση.

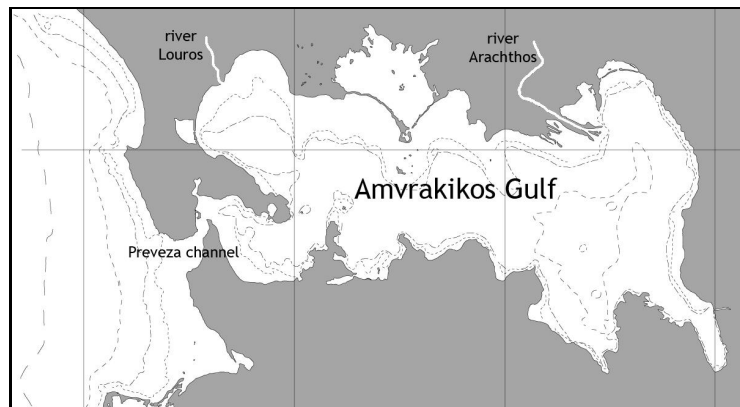
Διαχειριστικά μέτρα

Σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) Αριθ. 1967/2006 του Συμβουλίου και δεδομένου ότι τα διαχειριστικά μέτρα για την αλιεία στις περιοχές Natura 2000 είναι εφικτά σύμφωνα με την Κοινή Αλιευτική Πολιτική, αυτή η Στρατηγική συνιστά να ληφθούν τα ακόλουθα επείγοντα μέτρα: 1) αυστηρή επιβολή της εθνικής νομοθεσίας και του Κανονισμού 1967/2006 του Συμβουλίου, και κατάλληλα πρόστιμα κατά της παράνομης αλιείας, 2) άμεσοι χρονικοί περιορισμοί για το γριγρι και τις μηχανότρατες, ώστε να εξασφαλιστεί ότι αυτές οι αλιευτικές μέθοδοι είναι απολύτως βιώσιμες και δεν βλάπτουν το οικοσύστημα και τη βιοποικιλότητά του, αλλά ούτε και τους πληθυσμούς δελφινιών που απειλούνται με εξαφάνιση (άμεσα ή έμμεσα). Πέρα από τους υπάρχοντες κανονισμούς, το ψάρεμα με γριγρι θα έπρεπε να επιτρέπεται μόνο

από τον Μάιο ως τον Οκτώβριο και το ψάρεμα με μηχανότρατες από το Νοέμβριο ως το Μάρτιο, 3) άμεση εφαρμογή της απαγόρευσης της βιντζότρατας από τις 31 Μαΐου 2010, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1967/2006 του Συμβουλίου (είναι γνωστό ότι η βιντζότρατα καταστρέφει τα οικοσυστήματα και έχει απαγορευτεί στις περισσότερες χώρες της ΕΕ), 4) υιοθέτηση μεγαλύτερων μεγεθών ματιού για όλα τα δίχτυα βυθού από αυτά που χρησιμοποιούν οι ψαράδες από την στεριά (σήμερα χρησιμοποιούνται το 20-22 χιλιοστά), προκειμένου να αυξηθεί η επιλεκτικότητα, 5) δεν θα έπρεπε να αυξηθεί η σημερινή αλιευτική δυνατότητα στην περιοχή Natura 2000, 6) περιορισμοί στο ερασιτεχνικό ψάρεμα, το οποίο θα πρέπει να ρυθμίζεται προσεκτικά προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η επίδρασή του στο οικοσύστημα, σύμφωνα με τις διαθέσιμες επιστημονικές ενδείξεις.

Τα πλεονεκτήματα των προτεινόμενων διαχειριστικών δράσεων περιλαμβάνουν: 1) τη βιωσιμότητα των αλιευτικών μεθόδων, 2) την προστασία ενός σημαντικού τόπου ωοτοκίας ψαριών, 3) την ανάκαμψη του οικοσυστήματος, 4) την αύξηση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημικών υπηρεσιών, 5) την αύξηση της αισθητικής και πολιτιστικής αξίας της περιοχής και 6) την αύξηση των πιθανοτήτων για αειφόρο τουρισμό φύσης, όπως ο παράκτιος τουρισμός για ψάρεμα.

Αμβρακικός Κόλπος (Εθνικό Πάρκο)

Ο Αμβρακικός διαθέτει άφθονα Ρινοδέλφια και χελώνες Καρέτα και αποτελεί ένα μοναδικό φυσικό εργαστήριο για έρευνα σχετικά με το οικοσύστημα. Η τοπική πυκνότητα των δελφινιών είναι από τις υψηλότερες που έχουν καταγραφεί σε όλη τη Μεσόγειο, αλλά αυτό δεν αποτελεί ένδειξη μίας ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης ούτε ενός παρθένου οικοτόπου. Αντιθέτως, τα δελφίνια αυτά αντιμετωπίζουν πολύ υψηλό κίνδυνο εξαφάνισης εξαιτίας της απομόνωσης όσον αφορά την αναπαραγωγή τους, του μικρού μεγέθους του πληθυσμού τους και της μικρής περιοχής εξάπλωσης, καθώς και εξαιτίας των έντονων και ολοένα αυξανόμενων ανθρωπογενών επιδράσεων στο πολύ κλειστό, ρηχό τους ενδιαίτημα.

Τα Ρινοδέλφια του Αμβρακικού Κόλπου πληρούν τα κριτήρια της IUCN για την ένταξή τους στα Απειλούμενα είδη (Bearzi et al. in review), συνεπώς διατρέχουν «πολύ υψηλό κίνδυνο εξαφάνισης στην φύση» (IUCN 2001). Η κατάλληλη διαχείριση των ανθρωπίνων επιδράσεων βασιζόμενη στα επιστημονικά δεδομένα και ακολουθώντας την αρχή της προφύλαξης είναι ένας προφανής τρόπος για να μειωθεί αυτός ο κίνδυνος.

Παρά τις πολυάριθμες αποφάσεις με σκοπό την προστασία του Αμβρακικού Κόλπου, τα διαχειριστικά μέτρα που ισχύουν σήμερα δεν μπορούν να επιλύσουν τα οξεία προβλήματα που αντιμετωπίζει αυτό το ευάλωτο οικοσύστημα. Η αυξανόμενη υποβάθμιση του οικοτόπου επηρεάζει ήδη τη θαλάσσια βιοποικιλότητα και την τοπική αλιεία σε σημαντικό βαθμό, ενώ μπορεί σύντομα να θέσει σε κίνδυνο την επιβίωση των Ρινοδέλφινων. Η ποιότητα του νερού στον Αμβρακικό έχει επιδεινωθεί λόγω των ρύπων που φέρουν οι ποταμοί Λούρος και Άραχθος καθώς και από τα λύματα των παράκτιων πόλεων και των βιομηχανικών/γεωργικών διαδικασιών στην ευρύτερη περιοχή. Ένα φράγμα για την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας ψηλότερα στον ποταμό Άραχθο, η χρήση των νερών από τα ποτάμια για άρδευση των χωραφιών και για τη βιομηχανία, καθώς και η κατασκευή του λιμανιού που στένεψε σημαντικά το πλάτος του καναλιού της Πρέβεζας φαίνεται ότι έχουν συμβάλει στην αλλοίωση της φυσικής υδρολογίας και της υδροδυναμικής του Κόλπου. Επιπλέον, η γεωργία, η κτηνοτροφία, η βόσκηση και η ιχθυοκαλλιέργεια έχουν επιδράσει στη ροή θρεπτικών ουσιών μέσα στον Κόλπο, προκαλώντας αύξηση του ευτροφισμού. Οι ανοξικές συνθήκες στα νερά του βυθού, οι αυξημένες θερμοκρασίες του νερού και η παράνομη αλιεία αποτελούν κάποιες από τις αιτίες που υπάρχουν πίσω από τη μείωση των οικονομικά προσοδοφόρων γαρίδων (*Penaeus kerathurus*) αλλά και των αλιευμάτων γενικότερα.

Στόχοι της διαχείρισης

Πρέπει να αναληφθεί μία σειρά δράσεων προκειμένου να βελτιωθεί η γρήγορα υποβαθμιζόμενη ποιότητα των υδάτων και η ποιότητα του βυθού στον Αμβρακικό Κόλπο, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη συνέχεια των οικοσυστημικών υπηρεσιών και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας (Bearzi et al. 2008, υπό έκδοση). Αυτές περιλαμβάνουν: 1) αποκατάσταση της εισροής νερού από τα ποτάμια και ανταλλαγή νερού με την ανοικτή θάλασσα, 2) περικοπή των εισροών ανθρωπογενών ρύπων και θρεπτικών ουσιών από τη γεωργία, τη βιομηχανία και τα αστικά λύματα, 3) σταμάτημα της παράνομης αλιείας, ιδιαίτερα της αλιείας με μηχανότρατα (μέθοδος αλιείας που ορθώς απαγορεύεται μέσα στον Κόλπο), 4) παρακολούθηση και διαχείριση της ιχθυοκαλλιέργειας (τόσο στον κόλπο, όσο και στους εκβάλλοντες ποταμούς Λούρο και Άραχθο), που μπορεί να συμβάλλει στον ευτροφισμό και να προκαλέσει άλλου είδους ζημιές (Goldburg et al. 2001).

Θα πρέπει να εκπονηθούν Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (και να αναληφθούν επανορθωτικές δράσεις) για τα έργα και τις δραστηριότητες που πιθανόν να αλλοιώνουν (ή έχουν ήδη αλλοιώσει) τη φυσική υδρολογία του κόλπου και ιδιαίτερα τα φράγματα των ποταμών, τη χρήση του νερού των ποταμών για άρδευση και τις κατασκευές στο στενό κανάλι της Πρέβεζας. Η ναυσιπλοΐα και η βαρκαδα αναψυχής στον κόλπο, που κορυφώνεται το καλοκαίρι, θα πρέπει να ρυθμιστούν με προσοχή ώστε να μειωθεί η όχληση στα δελφίνια. Ο οικότουρισμός στον κόλπο θα πρέπει να ρυθμιστεί βάσει αυστηρών κωδίκων συμπεριφοράς που θα λαμβάνουν υπόψη την κλειστή φύση του οικοσυστήματος, εμποδίζοντας τις δραστηριότητες αυτές να γίνουν ακόμη μία απειλή για την τοπική πανίδα.